PROKLOU ARCHIEPISKOPOU KONSTANTINOU POLEŌS TA EURISKOMENA B. PROCLI ARCHIEPISCOPI...

Proclus : Constantinopolitanus

ΠΙΣΚΟΠΟΥ
ΚΩΝ ΤΑΝΤΙΝΟΥ
Πόλεως τὰ εὑρισκόμενα.

PROCLI
RCHIEPISCOPI
ONSTANTINOPOLITANI
Opuſcula, quæ reperiri
potuerunt omnia.

Nunc primum Græcè & Latinè junctim
edita & recenſita,

Ex Bibliotheca
GEVERHARTI ELMENHOR

I BATA
OBV

LIOT·CLER·REG·

ERHARTVS
ELMENHORSTIVS

Reverendo & Clariſsimo Viro
GEORGIO
STAMPELIO
SVPERINTENDENTI
Lubecenſi Theologo
eximio. S. D.

OFFERO *tibi reverende Præſul, Procli Epiſcopi Conſtantinopolitani maximi cenſus & nomin*[illegible] *to*[illegible]*ris, fideique Catholicæ pro*[illegible] *acerrimi opuſcula varia, quæ ad* [illegible] *ruenda* ruendas & exſtingu

ſuæ ætatis hæreſes nitido & aperto ſermone compoſuit. Incitavit me ad illorum editionem tum conſideratio infelicis ævi mei, tum impia importunita novorum gigantum, qui ſolennibus f rijs agitati quotidie proveniunt, & ſpinis argutiarum & laqueis quæſtionum laceſſunt ſtatum omnipollentis Dei, Regis æterni nativitatem ſacrilegis verborum jaculis appetunt, Spiritus ſancti Deitatem infrunitè abnegant: quod ſemper, quod ubique, quod ab omnibus creditum eſt, in dubium vocant: fidem quam totum per orbem terrarum confitetur Eccleſia, falſitatem appellant quoſcunque ante ſe magiſterij ordine raditos, errare & ſemper erraſſe non dacter quam furioſè aſſeve ant. Mittam Servetum, Blandratam, Davidem, *um, Oſterodum, Smalcium, & cæteras peſtes, ſanctæ adorandæ Trinitatis hoſtes conjuratos: & unum Andream Duditium tibi ſaltem dabo, infelicem ſurculum Photinianæ pravitatis. Quid ille non dixit? quid non temerario impetu in ſanctam Triadem effudit? quid non molitus eſt ut Chriſtum & Spiritum ſanctum de majeſtatis throno deturbaret? Extat ejus* **ſcriptum ad Ioannem Laſitium equitem Polonum, quo ab orbe condito ex Orci faucibus nullum prodijt peſtilentius. Proferam tibi de innumeris ejus blaſphemijs pauca.* I. *Ait*, Confeſſionis formulam quæ Athanaſij nomine circumfertur, itemque Nicænum Symbolum non eſſe pietati conſentaneum, ſed ex humano ſenſu & frigidorum Sophi-

* edit. Cracoviæ An. M. D. XC.

phiſtarum argutijs. II. *Negat* unius Dei trinitatem, & trium unitatem. III. Communicationē idiomatum, identitates, relationes & conſubſtantialitatem portenta verborum *appellat*. IV. Non tres ſed quatuor Deos colere nos *calumniatur*. V. Patrem ſolum verè & propriè Deum, Chriſtum improprium, Spiritum ſanctum metaphoricum *appellat*. VI. Ex Trinitate particulam deciſam eſſe & utero virginis veluti cuidam ergaſtulo inclusam, *blaſphemat*. VII. Duas tantum perſonas in cœlo relictas eſſe cum tertia in terram delapſa in matris uterum ſe abſtruſit, *nugatur*. VIII. Auguſtinum Trinitatis imaginariæ, & ex ſomnio

patre,

[illegible] authorem *proclamat.*
IX. Deum Spiritui ſancto & Chriſto majorem, quem fecit, *inducit*, Chriſtum nō eſſe inviſibilem, non æternum neque à ſeipſo Deum, ſed Deum à Deo Patre, Patre minorem *aſſerit*: quem nunquam Apoſtoli Deum, ſed virum noſtri ſimilem vocarunt.
XI. Spiritum ſanctū non Deum eſſe, non perſonam, non invocandum *lymphatico errore incitatus dicere præſumit. Hæc ſunt magna magnorum deliramenta hæreticorum, multis multorum ſeculorum aſſenſione comprobatis anathematiſmis profligata fortiter & fœliciter oppugnata, quæ hodie profana manu ventilant, & recidiva opinione diffamant, homines extreme abjecti, literarum rudes,*

ſtudio-

ſtudiorum profani, expertes artium niſi ſordidarum: quos ad bene fundata ſuperiorum inſtituta violanda, ſcita Patrum convellenda, definita majorum reſcindenda, incorruptæ vetuſtatis caſtiſſimos limites profanandos, ſola inſcitia, typhus, improbitas, & novellæ curioſitatis libido inſtigat: qui ſi paucorum veſaniæ, univerſorum antepoſuiſſent ſanitatem, intra ſacraria Catholicæ fidei ſalvi eſſe potuiſſent, qui nunc perditi oberrant & alios in ſolatium perditionis ſuæ perdere non ceſſant: id unum ſtudentes, ut ab antiqua fide, ad novellam perfidiam, ab antiqua ſanitate, ad novitatis veſaniam, ab antiqua luce, ad novitatis cœcitatem animos hominum avocent: propinantes convivis ſuis ab initio dulcia, & cum inebriati fuerint lætale virus miſcent.

Quis

Quis ſatis digne poterit προπέτειαν & impudentiam deprædicare, qua falſitatis patroni, veritatis propugnatores erroris & dementiæ inſimulant, religionem veterem tanquam ludum nugarum aſpernantur, divinæ legis oracula novo & inuſitato more interpretantur, Patrum ſcripta contemnunt, ipſi ſoli ſcilicet ſapientes, & ultima hac ætate è cœlo delapſi, qui curva corrigant, & erranti mundo comiter viam ſalutis monſtrent: quorum virulenta ora & calumnioſas criminationes σὺν θεῷ peculiari libello (quemadmodum tibi promiſi) diſpungam, & evidentiſſimis rationibus demonſtrabo, vetera imò veteratoria eſſe & millies jam ab orthodoxâ antiquitate exploſa, de quibus illi tanquam novis gloriantur. Nunc Proclum noſtrum in anteceſ-

ſum do: debellatorem acerrimum Mopſueſtenæ improbitatis, quem accipe tibi inſcriptum, monumentum & teſtem meæ in te obſervantiæ, magnique inter nos amoris, quem ſola virtus, humanitas, & prudentia tua peperit, aluit, & ſervavit. Hamburgi VIII. Eid. Decembr. Iuliani. Anno Chriſti M. D. CXVI.

AMICE LECTOR.

HABE tibi Procli Archiepiſcopi Conſtantinipolitani opuſcula, nunc primum junctim Græcè & Latinè edita, & recenſita. Fuit ille à primæva ætate Lector, Scholaſque ſtudioſè frequentavit, & Rhetoricæ operam dedit, brevique in omni diſciplina honeſta excelluit.

Vid. Socrates Eccleſ. hiſt. lib. 7. c. 19. 28. 40. 41. 43. Nicep. Calliſtus lib. 14. cap. 37. & ſeq. Ius Græco-Romanum fol. 298. Liber Synod. Græc. edit. Pappi pag. 52. 53. Cedrenus fol. 281. Baronius tom V. annal. an. CCCCXXXIV. Onuphrius in Chronico Eccleſiaſtico.

Poſtquam in virum evaſiſſet, fami-

Pariter uſus eſt Attico Epiſcopo, cui amanuenſis operam præſtitit; quem in literis & virtutibus admodum proficientem Atticus Epiſcopus ad gradum Diaconatus evexit; Dein à Siſinnio Epiſcopus Cyzici deſignatus eſt, & poſtea antiſtes factus Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, quam magna cum laude rexit, omnibus hominibus, inprimis Theodoſio Imperatori percharus & æſtimatus. Scripſit inſignem Epiſtolam *de Fide ad Armenios* *, cui nos propter eximiam pietatem, qua abundat, primum dedimus locum. Facit illius libri perhonorificam mentionem Iuſtinianus Imperator l. 7. ff. 4. Cod. de ſum. Trinitat. & quinta Synodus Collatione quinta & ſexta fol. 577. & 578. Tomo ſecundo editionis Romanæ, & Cyrillus Epiſcopus Alexandrinus Epiſtola ad Ioannem Antiochenum *Ἐν τῇ πρὸς Ἀρμενίους ἐπιστολῇ τὸν τῆς ἀληθείας λόγον ὀρθοτομῶν διεκήρυξε σαφῶς ὁ ὁσιώτατός τε καὶ θεοσεβέστατος ἀδελφὸς ἡμῶν

* *Quæ extat tom. 1. Conc. Romanæ editionis, in fin.*

* Parte 3. Conc. Epheſ. fol. 710. edit. Roman. edit. Commelin. fol. 248.

ὁ συνεπίσκοπος Πρόκλος, ἀνὴρ εὐσεβὴς, καὶ τοῖς τὰ ὀρθὰ διαστρέφουσιν ἀντεποδύεσθαι μεμελετηκώς. ὅτι καὶ νικᾶν ἔθος αὐτῷ, πρεσβεύων ὑπὲρ τῆς ἀληθείας. *In Epiſtola ad Armenios cum ſermonem veritatis rectè tractaret, disertè prædicavit ſanctiſſimus & religioſiſsimus frater noſter & Coëpiſcopus Proclus, vir pius, & ad certamen adverſus eos, qui, quæ recta ſunt, pervertunt, exercitatus, & ex veritatis aſſertione victoriam reportare aſſuetus.* Et Epiſtola ad Anaſtaſium, Alexandrum & Martinianum monachos,* &c. *Hæc ſentit nobiſcum amantiſſimus Chriſti ſanctorum Patrum chorus, & Proclus ipſe, qui nunc ſanctæ Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ thronum adornat, religioſiſsimus & piiſſimus Pater & Coëpiſcopus. Scripſit enim ipſe ad Orientales piiſsimos Epiſcopos in hæc verba: Et incarnatus eſt abſque Converſione, qui ſpeciei expers naſcitur, naſcitur autem ſecundum carnem, qui principio caret, proficit verò ſecundum corpus ætate, qui natura perfectiſsimus eſt, & paſsiones ſuſtinet, qui paſsionibus ſuperior,*

* In appendice Concil. Epheſ. to.2. fol.209. edit. Commelin.

rior, non quo erat ſuſtinuit contumelias, ſed quo factus eſt, ſuſceptis corporis paſſionibus. Et Dionyſius Exiguus Abbas Romanus epiſtola ad Felicianum Paſtorem*: *Theodoſio Imperatore regente Rempublicam, diſcipuli Theodori Mopſueſtenæ civitatis per Syriam atque Armeniam, pravam fidem corrupto Symbolo rudibus populis exorſi ſunt intimare, calliditate ſubtiliſſima beatam Trinitatem ſic unius eſſentia prædicantes, ut Chriſtum Dominum noſtrum conditorem univerſitatis, unum ex Trinitate nullatenus faterentur: unde ſequebatur hæc inepta ſuæ temeritatis abſurditas, ut quia Chriſtum conſtat verum eſſe Deum & Dominum, quatuor perſonas in tribus aſtruerent, duosque Dei filios procul dubio prædicarent. Sed huic impietati beatus Proclus Conſtantinopolitanus Archiepiſcopus in literis ad Armenios deſtinatis mirè obſiſtens docuit Chriſtum Dominum noſtrum, & in principio Verbum apud Deum: Deum verbum unum de Trinitate eſſe, per quem omnia facta ſunt beato*

*Tom.1.Bibliotheca Patrum f.405.

Paulo

Paulo teſtante: unus [illegible] *Ieſus Chriſtus, per quem omnia; & pro ſalute noſtra eundem verum hominem factum unum manſiſſe Filium, nec quartam in Trinitate creviſſe perſonam.* Citant præterea hanc Orationem Iohannes Maxentius in Catholica profeſſione de Chriſto, & Agobardus Epiſcopus Lugd. pag. 33. Liberatus Diaconus in Breviario, cap. 10.

II. Loco poſui eiuſdem Homiliam *de Domini noſtri Ieſu Chriſti Nativitate*, quam habuit Epiſcopus adhuc Cyzici conſtitutus, in Eccleſia Conſtantinopolitana vivo & & præſidente adhuc Neſtorio, quæ extat Tomo 1. Conciliorum generalium par. 1. cap. 1. editionis Romanæ, & in Commeliniana Heidelbergenſi fol. 249.

III. Orationem *in Tranſformationem Domini*, quam ex Cod. ms. Bibliothecæ Palatinæ nunc primum vulgamus Græce & Latine, ſed admodum corruptam. Communicavit eam

eam nobiſcu [illegible] inus Gruterus I.C. Illuſtriſſimique Principis Palatini Bibliothecarius, vir & mea laude & ſeculo major; quæ etiam extat in Cherſoneſo Caffæ Tauricæ, ut notat Poſſevinus in appendice Biblioth. ſacræ. fol. 119.

IV. Literas Synodicas ad Domnum Epiſcopum, quæ extant Græcè in Concilio Chalcedonenſi actione 14. fol. 394.

V. Epiſtolam ad Ioannem Antiochiæ Epiſcopum, quæ habetur Latina ſaltem in quinta Synodo collatione 5. & 6. fol. 363. & fol. 377. tomo 2. editionis Romanæ.

VI. Iterum habes Epiſtolam ad Domnum ex interpretatione Dionyſij Exigui; quam ex membranis noſtris Concilij Chalcedonenſis tibi exhibemus.

VII. Comparet interpretatio libelli *de fide ad Armenios* ejuſdem Dionyſij Exigui, quam ex Bibliotheca Patrum Tom. 1. fol. 406. deſcripſi.

VIII.

VIII. Ex Bibliotheca Palatina & ms. Cod. tibi offerimus homiliam *in Chriſti natalitia* Græcè ſolum; ſed ita fœde à librarijs acceptam, ut ſenſum, niſi in paucis, aſſequi nequeas. Volui tamen inemendatam potius dare, quam totam omittere.

IX. Habes fragmentum *de Traditione divinæ Liturgiæ* à Guilhelmo Morellio Pariſijs An. M. D. LXI. editum.

X. Homiliam Latinam *in laudem Iohannis Chryſoſtomi*, quam Baronius recitat ex antiquo Lectionario tomo 5. Annal. num. 3. ad An. Chriſti CCCCXXXIIX.

Hæc ſunt, quæ reperire ego potui de Procli hujus operibus. Edidit præ[illegible]a egregiam orationem ſuper ver. Ezechielis, cap. 39. *Vaticinare fili hominis contra Gog & Magog*, cujus meminit Socrates*, & aliam, in illud Eſaiæ, cap. 9. *Puer natus eſt nobis*, quam citat Theodorus Monachus, & Patres Concilij Chalcedonenſis*. *In Paſſio-*

* *   nem

* Lib. VII. cap. 42, Sixtus Senenſis Bibliothecæ ſanct. lib. IV. fol. 292.

* Act. 16.

nem Domini, [illegible]*ctum Andream Apoſtolum, de Græca Theologia*, ut obſervat Poſſevinus in apparatu ſacro * & appendice *.

* Tom. 2. fol. 298.
* Fol. 40. 42. 46. 119.

Moritur ſub Theodoſio II. anno Chriſti CCCCXLVI. Cum ſediſſet annos XII. & menſes tres *.

* Nicephor. Chronol: Paſvin. in Chr. Eccleſ. Baro. tom. 6. Annal. an. 446 Menol. Græcor. die 24. Octobris.

Et hæc obiter de Proclo noſtro. Rogamus obnixè omnes bonæ mẽtis candidatos, veræ & antiquæ pietatis amatores, eruditoſque Bibliothecarios, ut ſi quid hujus Procli penes ſe habent, in publicum proferant, aut nobiſcum communicent. Hoc infelici ſeculo talium virorum ſcriptis Eccleſia Dei vehementer indiget, in quibus certat pietas cum eruditione. Certè cum de Deo & rebus divinis ſermo eſt, cautè, propriè & magna cum reverentia loquuntur, nec paſſim eructant tot mõſtra opinionum & blaſphemiarum, ut novi noſtri, qui prodeunt cottidè fanatici, quorum libri ſcatent impuris καινοφωνίαις, ſinuoſis circuitionibus, flexuoſis ambagibus.

bagibus, & inutilibus ſyllogiſmis, quibus ſtatus laceſſitur omnipollentis Dei, & ſimplex fidei ratio convellitur. Sanè eſſet è re Chriſtiana illorum præcipitem in ſcribendo temeritatem & ἀθυροστόμους γλώσσας artiſſimis vinculis frenari, qua & fidelium animas lædunt, & ſeipſos in inferni præcipitium detrudunt, ut ait ſanctiſſimus Alexandrinorum Epiſcopus Cyrillus*. Sed de his alibi fortaſſe commodior expoſtulandi locus erit; nunc have mi Lector, & brevi *Acta Latina Concilij Chalcedonenſis* à nobis exſpecta, ex membranis vetuſtiſſimis infinitis locis emendata, & NOTIS illuſtrata.

*Lib. 2. contra Neſtoriū, fol. 23. to. 1. Con. Rom.

IN PROCLI
ARCHIEPISCOPI
Conſtantinopolitani
opuſcula

à Clariſsimo Viro
GEVERHARTO
ELMENHORSTIO
nunc primum junctim
in lucem edita.

EN lumen illud ſplendidum quo Græcia
Florebat olim terra PROCLVS *horridis*
Iacuit tenebris nunc tot annos obrutus;
Os aureum almi rore ſtillans nectaris,
Flumenq́; cæleſti eloquentia affluens,
Latuit tot annos nomine ipſo incognitum,
Mendisq́; fœdum ubique, culpa temporis,
Quod cuncta vitijs atque barbarie inficit.
Donec medente dexterâ ELMENHORSTIVS
Terſit tenebras, redditq́; priſtinum
PROCLO *decorem, qui coruſcus omnibus*
Exinde ſæclis luce fulgebit nova.
Verum perenni famæ adorea inclytum
Tuum vigebit nomen, idq́; ſquallidæ
Metuent tenebræ oblivionum tinguere,
Vir magne, noſtri lucidum ſæcli decus,
Per quem recentem PROCLVS *aſpicit diem,*
Vitamq́; ſperant poſtmodum plures novam.

LVCAS HOLSTEINIVS.

TOY

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ
ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΠΡΟΚΛΟΥ

ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ
τὰ σωζόμενα.

ΠΡΟΚΛΟΥ ΑΡΧΙΕπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, πρὸς Ἀρμενίους, Περὶ πίστεως.

Τοῖς θεοφιλεστάτοις καὶ θεοσεβεστάτοις ἐπισκόποις καὶ πρεσβυτέροις, καὶ ἀρχιμανδρίταις τοῖς οὖσι κατὰ πᾶσαν τὴν Ἀρμενίαν τῆς ὀρθοδόξου ἁγίας ἐκκλησίας, Πρόκλος ἐν κυρίῳ χαίρειν.

ΟΥ μετρίως ἀδελφοὶ, συνέχεεν ἡμῶν τὴν ψυχὴν καὶ τὸν λογισμὸν τῇ τυράννῳ λύπῃ, καὶ ἔτρωσεν ἡ φήμη τῶν νεαρῶν τῆς ἀπάτης ζιζανίων, ἅπερ ἔναγχος τῇ ὑμετέρᾳ πανούργως ἐπέσπειρε χώρᾳ ὁ κοινὸς τῆς φύσεως ἐχθρός. πλήττειν γὰρ ἀφορήτως ἡ τῶν ἀπευκτῶν εἴωθεν ἀκοὴ τὴν μή πω προγυμνασθεῖσαν ἐν τῇ τοιαύτῃ μελέτῃ ψυχήν. καὶ τοσούτῳ πλέον χαλεπώτερον τοξεύει, καὶ βάθους εἰσω-

θοῦσα

PROCLI EPISCOPI Conſtantinopolitani ad Armenios, *De Fide.*

Dei amantiſſimis ac religioſiſſimis Epiſcopis & Preſbyteris & Archimandritis per univerſam Armeniam orthodoxæ ſanctæ Eccleſiæ, Proclus in Domino gaudere.

Interprete

Antonio Agellio Epiſcopo Acernenſi.

NON *mediocriter, fratres, animum rationemque noſtram violento mærore confudit ac ſauciavit rumor novellorum ac fallacium zizaniorum, quæ nuper in veſtra regione communis illæ noſtra naturæ inimicus callide ſuperſeminavit. Solet enim triſtium rerum rumor intolerabili vulnere animum percutere, nondum ejuſmodi exercitationibus aſſuetum: tantoque acerbius ferit, telaque altius* *infigit, quanto periculum non in concreta corporis natura ſiſtit, ſed gliſcente fama ſubtiliorem animi ſtatum obſidet, ſermone diſpergens pretioſam illam Fidei veſtem aut diſciſſam eſſe, aut prorſus deprædatione ſublatam. Omnem etenim virtutem ÿ expetendam putant, in quibus rationis vis non fuerit culpa naturæ materialis obſcurata; omne quoque vitium à prudentibus viris jure fugiendum cenſetur, quippe cum ex adverſo pugnet cum ipſa natura eo ipſo quod eſt contra naturam. Sicut enim id quod utile eſt eligentibus, neceſſario tuendum eſt, ita quod ejuſmodi non eſt, ac potius contrarium, aut præſens repellendum eſt, aut ſi metuitur, ne eveniat ſollicite præcavendum. Virtutis igitur multæ ſunt ſpecies, hanc autem variè definierunt, ſive Gentiles qui errore ducuntur, & quorum diſcernendi ſubtilitatem ignoratio divinitatis obſcurat; ſeu Chriſtiani, qui Fidei luce mentis oculos illuminatos habentes, ſolem juſtitiæ*

θοῦσι τὰ βέλη, ὅσῳ τὸν κίνδυνον οὐ περὶ τὴν τοῦ σώματος ἵστησι παχύτητα, ἀλλὰ τὸν ἄϋλον πολιορκεῖ τῆς ψυχῆς, τὸ ἔντιμον τῆς πίστεως διαφυλάττουσα, ἢ ἐλεεινῶς διεῤῥῆχθαι, ἢ παντελῶς σεσυλῆσθαι ἱμάθιον. πᾶσα μὲν γὰρ ἀρετὴ περισπούδαστος ὑπάρχει, τοῖς τὸ λογικὸν μὴ ἀμαυρωθεῖσιν ὑπὸ τῆς ὕλης. πᾶσα δὲ κακία βδελυκτὴ οὐκ ἀπεικότως τοῖς εὖ φρονοῦσι κρίνεται, οἷα δὴ καὶ ἐναντιότητα πολεμοῦσα τῇ φύσει τῷ παρὰ φύσιν. ὥσπερ γὰρ τὸ συμφέρον τοῖς αἱρουμένοις, ἀναγκαίως περιμάχητον, οὕτω τὸ μὴ τοιοῦτον, ἀλλὰ ἀντικείμενον ἢ παρὸν ἀποβολῆς ἄξιον, ἢ προσδοκώμενον τὸ μὴ συμβῆναι φροντίδος οὐκ ἀλλότριον. Ἀρετῆς μὲν οὖν εἴδη πολλά. Διαφόρως δὲ ὡρίσαντο περὶ ταύτης, οἵ τε ὑπὸ πλάνης ἀγχόμενοι ἴσ. ἀγόμενοι Ἕλληνες, καὶ τὸ ἀκριβὲς τῆς διακρίσεως ὑπὸ τῆς περὶ τὸ θεῖον ἀγνοίας ἐπισκοτούμενοι· καὶ οἱ διὰ πίστεως τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς διανοίας πεφωτισμένοι Χριστιανοί, καὶ πρὸς τὸν τῆς δι-

juſtitia clarius per confeſsionem intuentur. Illi namque in ſuis cogitationibus velut in tenebris offendentes, & propt anticipatam opinionem, animum habentes duce ac rectore deſtitutum, ſuarum ratiocinationum ductu periculoſum iter ingrediuntur; nihil in ijs quæ decernunt, præter fluxam & inſtabilem viſibilium rerum naturam attrectantes, cum veræ contemplationis aciem aut vi temporis hebetem habeant, aut erroris vitio obcæcatam amiſerint. Aiunt enim quatuor eſſe ſpecies virtutis, ideſt, juſtitiam, prudentiam, temperantiam ac fortitudinem: quæ licet bonæ atque honeſtæ eſſe videantur, humi tamen repunt, & circa terram innatant, & longe inferiora ſunt cæleſti faſtigio. Cum enim fortitudinem dixerint, quæ adverſus materiam luctatur, ac temperantiam quæ vitia paſsioneſque ſuperat, & prudentiam quæ in gubernatione Reipublicæ plurimum pollet, juſtitiam præterea optimam illam æqualitatis diſtributionem: huic quidem vitæ ut ipſi putabant, ordinem conſtituerunt, cum hac defi-

juſtitię clarius per confeſsionem intuentur. Illi namque in ſuis cogitationibus velut in tenebris offendentes, & propter anticipatam opinionem, animum habentes duce ac rectore deſtitutam, ſuarum ratiocinationum ductu periculoſum iter ingrediuntur; nihil in iis quę decernunt, prćter fluxam & inſtabilem viſibilium rerum naturam attrectantes, cum verę contemplationis aciem aut vi temporis hebetem habeant, aut erroris vitio obcæcatam amiſerint. Aiunt enim quatuor eſſe ſpecies virtutis, id eſt, juſtitiam, prudentiam, temperantiam ac fortitudinem: quę licet bonę atque honeſta eſſe videantur, humi tamen repunt, & circa terram innatant, & longe inferiora ſunt cæleſti faſtigio. Cum enim fortitudinem dixerint, quę adverſus materiam luctatur, ac temperantiam quę vitia paſsioneſq; ſuperat, & prudentiam quę in gubernatione Reipublicę plurimum pollet, juſtitiam prćterea optimā illam ęqualitatis diſtributionem: huic quidem vitę ut ipſi putabant, ordinem conſtituerunt, cum hac defi-

nitione illam in utramque partem exceſſus immoderantiam repreſsiſſent; ſed ſublimius aliquid, & præſenti vita præſtantius neque cogitare, neque exprimere potuerunt, ſed per obſcurati cordis inſipientiam, quantum in ipſis fuit, virtuti vim afferentes, eam in his tantum quæ videntur, incluſerunt, nihilque illi ſublime & cœleſti converſationi perſimile conceſſerunt. Qui vero per Fidem illuminatos habent oculos cordis, quorum inſtructor ac magiſter eſt beatus Paulus, virtutem definierunt eſſe quæ nos ad Deum evehit, & ea quæ in terris ſunt, ordinate moderatur. Itaque hic ipſe vir in omnibus celebrandus, multas enumeravit ſpecies virtutis, ſed tria hæc præcipue prædicavit, Fidem, ſpem, caritatem: ex quibus Fides quæ ſuper naturam ſunt, largitur hominibus, rebus intelligibilibus admiſcens, qui adhuc materiale indumentum geſtat multis paſſionibus obnoxium: nam quæ Angelorum, reliquarúmque incorporearum virtutum natura propter excellentiam ignorat,

ὅρῳ τὴν ἐφ' ἑκάτερα τοῦ πλείονος ἀμετρίαν. ὑψηλὸν δὲ καὶ τῆς παρούσης λέξεως κρεῖττον, οὐδὲ νοῆσαι οὐδὲ ἐκθέσθαι τι ἠδυνήθησαν· ἀλλὰ τῷ ἀσυνέτῳ τῆς πεπωρωμένης καρδίας βιαζόμενοι τό γε ἐπ' αὐτοῖς τὴν ἀρετὴν, τοῖς ὁρωμένοις αὐτὴν περιέκλεισαν μόνον, μηδὲν συγχωρήσαντες ἔχειν ὑψηλόν τι καὶ τῆς τῶν οὐρανῶν εὐκοσμίας ἐφάμιλλον. οἱ δέ γε πεφωτισμένοι διὰ πίστεως τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς καρδίας, ὧν καθηγητὴς καὶ διδάσκαλος, ὁ μακάριος ὑπάρχει Παῦλος, ἀρετὴν ὡρίσαντο τὴν πρὸς τὸν θεὸν ἀναπτεροῦσαν, καὶ τὰ περὶ γῆν ἐν πράξει πηδαλιουχοῦσαν. Τοιγαροῦν αὐτὸς οὗτος ὁ ἐν πᾶσιν ἀοίδιμος πολλὰ μὲν ἀπηρίθμησεν ἀρετῆς εἴδη. τρία δὲ ταῦτα ἐξαίρετα ἀνεβόησε πίστιν, ἐλπίδα, καὶ ἀγάπην· ὧν, ἡ μὲν πίστις, χαρίζεται τοῖς ἀνθρώποις τὰ ὑπὲρ φύσιν, τοῖς νοητοῖς ἤδη καταμιγνύουσα τοὺς ἔτι φοροῦντας τὸ πολυπαθὲς τῆς ὕλης ἱμάτιον· ἃ γὰρ ἡ τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν λοιπῶν ἀσάρκων δυνάμεων ἠγνόησε διὰ μέγεθος

ἴσ. λήξεως.

μεγέθους φύσις. τούτων τοῖς χαμαὶ βαδίζουσι, καὶ ἐπὶ γῆς κυλινδουμένοις ἀνθρώποις τὴν ἐπιστήμην, χαρίζεται ἡ πίστις. προσπαίζουσί τε τῷ βασιλικῷ καὶ ἀσχηματίστῳ θρόνῳ. καὶ ἀκριβῆ τὴν ἔλλαμψιν ἐκείνου τῆς ἀνάρχου καὶ ἀκτίστου φύσεως, τῇ τε οἰκείᾳ ἀστραπῇ, καὶ τὴν ἀχλὺν τῶν αἰσθήσεων ἀπελαύνουσα, καὶ ἔτι παχὺ καὶ νεφῶδες τῶν τῇ θεοῦ τοῦ ἀποστήσασα, ποιεῖ γὰρ τρανῶς ἐκεῖνα ὁρᾶν ἃ τῷ μὴ φαίνεσθαι ὁρᾶται; καὶ τῷ ἀπροσίτῳ καταλαμβάνεται· Ἡ δὲ ἐλπὶς οὐκ ὀνειροπολεῖν ἀξίως ὥς ἄν τις εἴποι, ἀλλὰ γενναίως κρατεῖν ἐν τοῖς παροῦσι παρασκευάζει τὰ μέλλοντα· τῆς ἀναμφιβόλου πληροφορίας τὸ μή πω παρὸν τῷ χρόνῳ ὡς ἑστὸς ἤδη τῷ λογισμῷ ἐγχειρίζουσα, καὶ σχεδὸν τὸ προσδοκώμενον ὑπ' ὄψιν ἄγουσα. ὑπερβᾶσα γὰρ ἡ ἐλπὶς τὰ ἐμποδὼν κωλύματα, συνάπτει τὸ ποθοῦν πρὸς τὸ ἐρώμενον, τὸ παραῤῥέον τοῦ χρόνου τῇ τοῦ μέλλοντος σχέσει νικῶσα. Ἡ δὲ ἀγάπη τοῦ καθ' ἡμᾶς μυστηρίου ἐστὶ τὸ κεφάλαιον·

ὅρων τὴν ἐφ' ἑκάτερα τοῦ πλείονος ἀμετρίαν. ὑψηλὸν γὰρ καὶ τῆς παρούσης *λέξεως κρεῖττον, οὐδὲ νοῆσαι οὐδὲ ἐκθέσθαι τι ἠδυνήθησαν. ἀλλὰ τῷ ἀσυνέτῳ τῆς πεπωρωμένης καρδίας βιασάμενοι τό γε ἐπ' αὐτοῖς τὴν ἀρετὴν, τοῖς ὁρωμένοις αὐτὴν περιέκλεισαν μόνον, μηδὲν συγχωρήσαντες ἔχειν ὑψηλόν τε καὶ τῆς τῶν οὐρανῶν εὐκοσμίας ἐφάμιλλον. οἱ δέ γε πεφωτισμένοι διὰ πίστεως τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς καρδίας, ὧν καθηγητὴς καὶ διδάσκαλος ὁ μακάριος ὑπάρχει Παῦλος, ἀρετὴν ὡρίσαντο τὴν πρὸς τὸν θεὸν ἀναπτεροῦσαν, καὶ τὰ περὶ γῆν ἐν τάχει πηδαλιουχοῦσαν. Τοιγαροῦν αὐτὸς οὗτος ὁ ἐν πᾶσιν ἀοίδιμος πολλὰ μὲν ἀπηρίθμησεν ἀρετῆς εἴδη. τρία δὲ ταῦτα ἐξαίρετα ἀνεβόησε πίστιν, ἐλπίδα, καὶ ἀγάπην. ὧν, ἡ μὲν πίστις, χαρίζεται τοῖς ἀνθρώποις τὰ ὑπὲρ φύσιν, τοῖς νοητοῖς ἤδη καταμιγνῦσα τὸν ἔτι φοροῦντα τὸ πολυπαθὲς τῆς ὕλης ἱμάτιον· ἃ γὰρ ἡ τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν λοιπῶν ἀσάρκων δυνάμεων ἠγνόησε διὰ

*ἴσ. λήξεως.

μέγεθος φύσις, τούτων τοῖς χαμαὶ βαδίζουσι, καὶ ἐπὶ γῆς κυλινδουμένοις ἀνθρώποις τὴν ἐπιστήμην, χαρίζεται ἡ πίστις, προσάγουσά τε τῷ βασιλικῷ καὶ ἀσχηματίστῳ θρόνῳ. καὶ ἀκριβῆ τὴν ἔλλαμψιν ἐνιεῖσα τῆς ἀνάρχου καὶ ἀκτίστου φύσεως, τῇ τε οἰκείᾳ ἀστραπῇ, καὶ τὴν ἀχλὺν τῶν αἰσθήσεων ἀπελαύνουσα, καὶ εἴ τι παχὺ καὶ νεφῶδες τῶν τῇδε, τοῦ νοῦ ἀποστήσασα, ποιεῖ γὰρ τρανῶς ἐκεῖνα ὁρᾶν ἃ τῷ μὴ φαίνεσθαι ὁρᾶται; καὶ τῷ ἀπροσίτῳ καταλαμβάνεται· Ἡ δὲ ἐλπὶς οὐκ ὀνειροπολεῖν ἀξίως ὡς ἄν τις εἴποι, ἀλλὰ γενναίως κρατεῖν ἐν τοῖς παροῦσι παρασκευάζει τὰ μέλλοντα· τῆς ἀναμφιβόλου πληροφορίας τὸ μήπω παρὸν τῷ χρόνῳ ὡς ἐνεστὸς ἤδη τῷ λογισμῷ ἐγχειριζούσης, καὶ σχεδὸν τὰ προσδοκώμενα ὑπ' ὄψιν ἀγούσης, ὑπερβᾶσα γὰρ ἡ ἐλπὶς τὰ ἐμποδὼν κωλύματα, συνάπτει τὸ ποθοῦν πρὸς τὸ ἐρώμενον, τὸ παραῤῥέον τοῦ χρόνου τῇ τοῦ μέλλοντος σχέσει νικῶσα. Ἡ δὲ ἀγάπη τοῦ καθ' ἡμᾶς μυστηρίου ἐστὶ τὸ κεφάλαιον.

rat, eorum ſcientiam hominibus qui humi repunt; & in terra volutantur, largitur Fides, cum ad regalem thronum quem nullæ claudunt figuræ, perducat, & illius principio carentis & increatæ naturæ olarum ſplendorem immittat, ſuoque fulgore non modo ſenſuum caliginem expellat, verum etiam quicquid hic craſſum & nubilum eſt à noſtro intellectu diſcutiat. Facit enim ut ea clare conſpiciat, que eo ipſo quod ad ea pertingi non poteſt, conſpiciuntur, & eo ipſo, quod ſunt inacceſſa, comprehenduntur. Spes autem efficit non ut belle ſomniemus, ut ita dicam, ſed ut ſtrenue in præſentibus futura teneamus; cum firma illa certitudo id quod tempore nondum eſt præſens, cogitationi perinde ac ſi tam adeſſet, exhibeat, & quæ expectantur, pene ſub aſpectum perducat. Spes enim objecta impedimenta tranſgrediens, deſiderantem cum deſiderato connectit, flexámque temporis naturam futurarum rerum comprehenſione ſuperat. Charitas vero ſanctæ religionis noſtræ caput eſt.

Hæc namque Deum Verbum cum præſens jugiter eſſet in terris, ad nōs per carnem venire perſuaſit. Ambæ igitur inter ſe conveniunt, nam Fides ſpeculum eſt charitatis, & charitas confirmatio Fidei. Credimus Deum Verbum citra paſſionem incarnatum, & piè credimus. hæc namque ſalutis noſtræ fundamentum eſt: quin etiam diligimus eum qui propter nos formam ſervi ſuſcepit, ita ut nec mutationem ullam ſuæ naturæ ſubiret, neque Trinitati acceſſionem faceret. Omnis itaque Chriſtianus qui non eſt fide & ſpe & charitate dives, id non eſt, quod dicitur: atque etiam ſi corpus ſuum in ſervitutem redigere videatur, & ab animi paſſionibus eſſe liber, cum virtutem tantummodo moralem perfecerit, victoriæ coronam haud conſequetur: quippe qui ad illum per agnitionem divinitatis minime pervenerit, qui coronarum eſt diſtributor. Fides igitur, quæ omnium ſicut prædixi, virtutum eſt caput, ſyncera ſervetur,

nihil

λαιον· αὐτὴ γὰρ τὸν θεὸν λόγον ἐπὶ γῆς ἀεὶ παρόντα ἐλθεῖν διὰ σαρκὸς ἐδυσώπησεν, ἑκάτερα τοίνυν ἀλλήλαις συμβαίνει, ἡ μὲν γὰρ πίστις ἐσοπτρόν ἐστιν ἀγάπης· ἡ δὲ ἀγάπη βεβαίωσις ὑπάρχει πίστεως, πιστεύομεν ὅτι ὁ θεὸς λόγος ἀπαθῶς ἐσαρκώθη, καὶ εὐσεβῶς πιστεύομεν. αὕτη γὰρ τῆς ὑμετέρας σωτηρίας ἡ κρηπίς· ἀλλὰ καὶ ἀγαπῶμεν τὸν δι' ἡμᾶς τὴν τοῦ δούλου μορφὴν λαβόντα; καὶ μήτε φύσεως τροπὴν ὑπομείναντα, μή τι προσθήκην τῇ τριάδι ἐργασάμενον. Πᾶς τοίνυν χριστιανὸς ὁ μὴ πλουτῶν πίστει, καὶ ἐλπίδι, καὶ ἀγάπῃ, οὐκ ἔστιν ὃ λέγεται· ἀλλ' εἰ καὶ δοκεῖ πολλάκις δουλαγωγεῖν τὸ σῶμα, καὶ τῶν τῆς ψυχῆς παθῶν ἐλευθεριάζειν τὴν ἠθικὴν μόνην ἀρετὴν κατορθώσας, τῶν τῆς νίκης στεφάνων οὐκ ἀξιοῦται, οἷα δὴ πρὸς ἐκεῖνον τῇ θεολογίᾳ μὴ φθάσας τὸν βραβευτὴν ὄντα τῶν στεφάνων. πίστις τοίνυν καθὰ προέφην, πασῶν τῶν ἀρετῶν ὑπάρχουσα κεφάλαιον, φυλαττέσθω ἀνόθευτος, μηδὲν κίβδηλον

ἐπα-

ἐπαγομένη ἐκ λογισμῶν ἀνθρωπίνων· μήτε μὴν βεβήλοις * κενοφωνίαις ἐπιθολουμένη, ἀλλ' εἴσω τῶν εὐαγγελικῶν τε καὶ ἀποστολικῶν μένουσα ὅρων. μηδενὸς τολμῶντος παρεγχειρεῖν τῇ δι' ἧς ἐσώθημεν, καὶ ἣν. ἐν τῷ βαπτίσματι τῇ γλώττῃ ἐχειρογραφήσαμεν· ἀποπέμπεται γὰρ τὸ ὕψος τῆς πίστεως πᾶσαν ἔφοδον θράσους, καὶ τόλμαν· οὐ μόνον ἀνθρωπίνην, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ φύσεως ἀσάρκου κορυφουμένην, τοῦ μακαρίου Παύλου βοῶντος· ἐὰν ἡμεῖς ἢ ἄγγελος ἐξ οὐρανῶν εὐαγγελίζηται ὑμᾶς παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω. λειτουργεῖν γὰρ ἄγγελος ἐτάχθη, οὐ δογματίζειν, καὶ ἐπισφαλὲς τυγχάνει τὸ μὴ ἕκαστον ἐν οἷς ἐτάχθη ἐμμένειν, ἀλλ' ἐπιχειρεῖν τοῖς ὑπὲρ φύσιν, ὥστε εἰ καὶ τὸ τῆς φύσεως ὁ τολμῶν ἐπάγοιτο ἀξιόπιστον, ἀπαράδεκτος ἔστω ἡ καινοτομία τοῦ κηρύγματος. Φυλάξωμεν τοίνυν ἀνυστάκτως ἃ παρελάβομεν, ἀμετεώριστον ἀεὶ ἐπὶ τῷ θησαυρῷ τῆς πίστεως, τὸ τῆς ψυχῆς διανοίγοντες ὄμμα.

nihil ex humanis ratiocinationibus adulteratum admittens, neque profanis vocum nouitatibus inquinata, ſed intra Evangelicos & Apoſtolicos terminos conſiſtens, ita ut nemo præter eam aliquid audeat, per quam ſaluati ſumus, & quam in baptiſmate lingua miniſterio ſcripſimus. Nam ſublimitas Fidei omnem audaciæ impetum conatumque repellit, non modo humanum, verumetiam ab incorporea natura ſublimiter admotum, beato Paulo dicente: ſi nos aut angelus de cælo euangelizauerit vobis præter id quod accepiſtis, anathema ſit. Galat. 1. *In miniſtrandi namque ordine locatus eſt angelus, non dogmata præſcribendi: & periculoſum ſane eſt non in eo quemque ordine conſiſtere in quo collocatus eſt, ſed ea quæ ſupra naturam ſuam ſe aggredi. Itaque ſi quid auſus, naturæ ſuæ afferat auctoritatem, prædicationis nouitas ne recipiatur. Igitur quæ accepimus, vigilantiſſime ſeruemus, defixam ſemper in Fidei theſauro animi aciem habentes.*

Quid

Quid autem è ſcripturis accepimus, niſi hoc prorſus, quod Deus verbo mundum condidit, & creaturam quæ prius non erat, produxit: quod lege naturali rationale animal honeſtavit: quod eius libero arbitrio mandatum dedit indicans quid expediret, ut optima electione quod erat noxium vitaret: quod ille etiam voluntarius hominis ad deteriora motus, contumacem expulit à paradiſo: quod præterea per patres ac patriarchas, per legem, & judices & prophetas ille formator naturam erudivit ut peccata reſpueret, juſtis actionibus ſtuderet: quod poſtremo cum volentibus nobis peccatum dominaretur, diabolus vero in pænam delinquendi commune naturæ totius exitium exigeret, quippe cum lex naturalis obſcurata eſſet, & ſcripta contemnerentur, & quamvis Prophetæ monerent utpote homines quæ facienda eſſent, non tamen à vitio ac pernitie liberarent, tum denique Deus ipſe figura carens, ſine initio, incircumſcriptus & omnipotens

μας τί δὴ ἐκ τῶν προφητῶν παρελάβομεν, ὃ πάντως ἐστὶ, ὅτι ὁ θεὸς ἐδημιούργησε λόγῳ τὸν κόσμον, καὶ παρήγαγεν εἰς σύστασιν ὅλην τὴν κτίσιν· ὅτι ἔμεν φυσικῷ τὸ λογικὸν ἐσήμανε ζῷον· ὅτι δέδωκεν ἐντολὴν τῷ αὐτεξουσίῳ, ὑποδεικνὺς τὸ συμφέρον, ἵνα φυγὼν ἐκκαλλύσῃ αἱρέσει τὸ βλαβερόν. καὶ ὅτι ὁ ἐθελούσιος πρὸς τὸ χεῖρον τῶν ἀνθρώπων ὁρμὴ, ἐξέλαγον ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον τοῦ παραδείσου. ὅτι διὰ πατέρων καὶ πατριαρχῶν, καὶ νόμου, καὶ κριτῶν, καὶ προφητῶν ἐπαίδευσεν ὁ πλάσας τὴν φύσιν· καταφρονεῖν μὲν τῆς ἁμαρτίας, φροντίζειν δὲ τῆς δικαιοπραγίας. ἐπεὶ πολὺς εἰς ἐπικράτειαν βουλομένων ἡμῶν ἡ ἁμαρτία, ὁ δὲ διάβολος νικῶν τῆς πλημμελοῦς αἰτίας τὴν τῆς φύσεως εὐλάβειαν. οἷα δὴ καὶ τοῦ φυσικοῦ νόμου ἀμαυρωθέντος, καὶ τοῦ γραπτοῦ φαυλισθέντος, καὶ τῶν προφητῶν ὡς ἀνθρώπων ὑποπτευθέντων τοῦ πρακτικοῦ, ἀλλ' οὐκ ἐξαρκεσάντων τοῦ χείρονος αὐτοὺς ὁ θεὸς ὁ ἀσχημάτιστος, καὶ ἄναρχος, καὶ ἀπερίγραπτος, καὶ πα-

πανπεδιώσαμος λόγος ἐνθάδ' ἐσαρκώθη. τὸ γὰρ δυνατὸν παρελθεῖν αὐτὸν Βηθλεέμ· καὶ λαβὼν τὴν τοῦ δούλου μορφὴν, ἐγένετο σὰρξ, καὶ ἐτέχθη ἐκ παρθένου, πανταχοῦ βουλόμενος δεῖξαι, ὅτι κατ' ἀλήθειαν γέγονεν ἄνθρωπος· ἀναγκαίως γὰρ τῇ φύσει παρέπονται αἱ ἀρχαὶ καὶ τὰ σχήματα, καὶ τὰ πάθη. οὐδὲ γὰρ λέγει ὁ εὐαγγελιστὴς ὅτι εἰσῆλθεν εἰς τέλειον ἄνθρωπον, ἀλλ' ἐγένετο σάρξ. ἐπ' αὐτὴν τὴν καταβολὴν τῆς φύσεως φθάσας, καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς γενέσεως ἀναδραμών. ὥσπερ γὰρ ὁ τικτόμενος κατὰ φύσιν ἄνθρωπος, οὐκ εὐθὺς τέλειος ταῖς ἐνεργείαις πρόεισιν. ἀλλ' αὐτὴ ἡ καταβολὴ τῆς φύσεως πρῶτον γίνεται σάρξ. εἶτα τῷ χρόνῳ κατὰ μικρὸν προσλαμβάνει τὰς πρὸς ἀπαρτισμὸν τῶν αἰσθήσεών τε καὶ ἐνεργειῶν συντελούσας δυνάμεις. οὕτως ὁ θεὸς λόγος ἐπ' αὐτὴν τὴν ἀρχὴν καὶ ῥίζαν τῆς ἀνθρωπείας γενέσεως ἀναδραμὼν, πρῶτον γέγονε σάρξ, οὐ τραπεὶς εἰς σάρκα, μὴ γένοιτο. ἀμείνων γὰρ ἡ θεότης ἀλλοιώσεως ἀνωτέρα· ἐπείπερ τὸ τρεπτὸν, παρηλλαγμένης φύσεως πάθος· τὸ γὰρ ἀΐδιον καὶ ἀεὶ ὡσαύτως

ἐχούσης

potens Verbum adveniens incarnatum eſt aderat enim illi poſſe cum vellet, & formam ſervi accipiens caro factum eſt, & natum ex Virgine, ubique volens oſtendere vere ſe hominem factum. ipſam enim naturam neceſſario & initia & habitus & paſſiones conſequuntur. Neque enim dicit Evangeliſta in hominem jam perfectum intraſſe, ſed carnem factum eſſe, ad ipſa noſtræ naturæ primordia perveniens, & ad ipſa generationis initia recurrens Sicut enim qui naturæ ordine gignitur homo, non ſtatim perfectus ad operandum prodit, ſed ipſa naturæ initia primum caro fiunt, deinde tempore progrediente paulatim vires accipiunt quæ ad integritatem ſenſuum & operationum conferant ſic DEUS Verbum ad ipſa initia radicemque generationis humanæ recurrens, primum caro factum eſt, non quod in carnem ſit verſum, abſit; manet namque divinitas omni mutabilitate ſuperior; mutatio enim, naturæ fluentis eſt paſſio, ſed perenniter ſtabilis ac ſemper eodem ſe habentis modo na-

turæ, incommutabilitas eſt propria. Fatemur igitur utriſque ſcripturæ vocibus utentes, & carnem factum eſſe, & ſervi formam accepiſſe, & utraque pie intellecta ſalutis nobis ſunt ſemina. Nam per id quod dixit, Factum eſt, individuam ſummæ unionis vim Evangeliſta ſubindicat. Vt enim unitas dividi in duas unitates non poteſt, nam ſi dividatur, iam non erit unitas, ſed dualitas; ſic quod per ſummam unionem eſt unum, nunquam in duo dividetur. Porro verbum, Accepit, naturæ immutabilitatem declarat. Nam quia omne quod fit, aut non exiſtente fit, ut cœlum quod ante non erat; aut ex aliquo extante in aliud convertitur, ut Nili fluenta ex aquis in ſanguinem ſunt mutata; & neutrum divinæ naturæ congruit; neque enim ex nullis extantibus productus eſt, qui nunquam initium habuit, neque ex aliquibus extantibus immutatum illud incommutabile verbum; ideo divina Scriptura ut per utrumque Verbum & immutabilitatem Deitatis & myſterij individuam unita-

Exod. 7.

ἐχούσης τὸ ἄτρεπτον ἴδιον. Φαμὲν καὶ ἑκατέραις κεχρημένοι ταῖς γραφικαῖς φωναῖς ὅτι καὶ ἐγένετο σάρξ, καὶ ἔλαβε τὴν τοῦ δούλου μορφὴν, καὶ ἐκένωσεν εὐσεβῶς νοούμενα, σωτηρίας ἡμῶν τυγχάνει αἰτιάματα. Διὰ μὲν γὰρ τοῦ ἐγένετο, τὸ ἀδιαίρετον τῆς ἄκρας ἑνώσεως ὁ εὐαγγελιστὴς ὑπεμφαίνει. ὥσπερ γὰρ ἡ μονὰς οὐκ ἂν τμηθείη εἰς μονάδας δύο, ἡ γὰρ εἰς ταῦτα διαιρεθεῖσα, οὐκ ἔτι μονάς, ἀλλὰ δυάς· οὕτω τὸ ἐν Χριστῷ τῆς ἄκρας ἑνώσεως οὐκ ἂν διαιρεθείη εἰς δύο. τὸ δὲ ἔλαβε, βεβαιοῖ τὸ ἄτρεπτον τῆς φύσεως. ἐπειδὴ γὰρ πᾶν τὸ γινόμενον ἢ ἐξ οὐκ ὄντος γίνεται, ὡς ὁ οὐρανὸς μὴ πρότερον ὤν, ἢ ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ἀλλοιοῦται, ὡς τὸ Νειλῷον ῥεῖθρον ἐξ ὕδατος εἰς αἷμα μετεβλήθη· ἑκάτερα δὲ ἐπὶ τῆς θείας φύσεως ἀνάρμοστα. οὔτε γὰρ ἐξ οὐκ ὄντων παρήχθη ὁ ἀεὶ ἄναρχος· οὔτε ἐξ ὄντων ἐτράπη ὁ ἀναλλοίωτος Λόγος. Διὰ τοῦτο δὲ ἑκάτερον καὶ τὸ ἄτρεπτον τῆς θεότητος, καὶ τὸ ἀδιαίρετον τοῦ μυστηρίου, ἡ θεία ὑπεμφαίνουσα γραφὴ τό, ἐγένετο, μήπω καὶ τὸ ἔλαβεν, ἐκήρυξεν. ἵνα διὰ μὲν τοῦ προτέρου, τὸ ἑνικὸν τοῦ προσώπου παραστήσῃ, διὰ δὲ τοῦ ἑτέρου τὸ ἀναλλοίωτον τῆς φύσεως ἐκβοήσῃ. γέγονε τοίνυν ὁ θεὸς λόγος, τέλειος ἄνθρωπος· οὐ κολοβώσας τὴν ἄτρεπτον φύσιν τοῦ ὑπὲρ ἔννοιαν θαύματος· ἀλλὰ πίστει τὸ ταῦτα μεμαθήκαμεν, οὐχ ἑρμηνείᾳ κατειλήφαμεν. καὶ γενόμενος ἄνθρωπος, σώζει τῷ ὁμοιοπαθεῖ τὸ κατὰ σάρκα ὁμόφυλον· γενόμενος ἐκτὸς μὲν τῆς ἁμαρτίας τὸ χρέος τῷ ὑπὲρ ἁπάντων ἀποθανεῖν εἰς ἀνθρώπους καταργήσας· τὸν δὲ τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τουτέστι, τὸν διάβολον, εἷς μισοπόνηρος θεὸς τοῦτο νόμῳ τὸ δυνατὸν ὑπέδειξε διὰ τῆς πληρώσεως πᾶσαν δικαιοσύνην· καὶ τῇ φύσει τὴν προτέραν εὐγένειαν ἀποδῶναι διὰ τῆς μιμήσεως τοῦ ἐνανθρωπήσαντος τῆς ἐκ γῆς παρ' αὐτοῦ διαπλασθεῖσαν φύσιν. εἷς τοίνυν ἐστὶν υἱός· τριάδα γὰρ ὁμοούσιον προσκυνοῦντες, τέταρτον τῷ ἀριθμῷ οὐκ ἐπιφέρομεν. ἀλλ' ἐστὶν εἷς υἱὸς ὁ ἀνάρχως ἐκ πατρὸς γεννηθείς,

δι' οὗ

tem indicaret, Factum eſt, dixit, & verbum Accepit, pronuntiavit, ut priore verbo unitatem perſonæ commendaret, altero autem immutabilitatem naturæ prædicaret. Deus igitur Verbum factus eſt homo perfectus, ſed aut miraculum quod intelligentiam ſuperat, immutabilem naturam non imminuerit, ſed id fide dedicimus, non inquiſitione comprehendimus. Ac factus homo, cognato ſecundum carnem generi per id quod erat ſimiliter paſſibile ſalutem tribuit, cum peccati quidem debitum, tanquam homo pro omnibus mortuus, perſolviſſet. dejexiſſet autem tanquam execrator mali illum qui habebat mortis imperium, id eſt, diabolum, & legem eſſe poſſibilem oſtendit, omnem implendo juſtitiam, naturaq; noſtræ priſtinam nobilitatem reſtituit, in eo quod homo factus, naturam à ſe de terra formatam honoravit. Vnus igitur eſt filius: nam trinitatem conſubſtantialiter cum adoremus quartum numero non adijcimus, ſed unus eſt filius ſine initio de patre natus, per *quem ſecula facta eſſe credimus: ramus radici coæternus, ille ex patre citra fluxum exortus, Verbum ex illa mente * inſeparabiliter & procedens & manens. nam etiamſi in terris viſus eſt, non tamen eſt à generante ſejunctus. Hic voluit ſalvare quem formavit, & quidem ſalvavit, uterum inhabitans communem naturæ januam; quem cum ſua inhabitatione benedixiſſet, & generatione obſignaſſet, partu qui ſupra naturam fuit oſtendit ſe ſupra rationem fuiſſe hominem factum. Ergo Deus Verbum non alter eſt Chriſtus, & alter Deus: duos namque filios natura divina non novit. illa ſolus unigenitum genuit: ubi enim n eſt conjunctio generantium, ibi duas generatorum non invenitur. In nomine Ieſu Chriſti omne genu flectitur, cœleſtium, terreſtrium & infernorum. Quod ſi alius eſt Chriſtus, præter Deum Verbum, neceſſe eſt purum hominem eſſe Chriſtum, ut ſtupidi homines dicunt. Si autem purus homo eſt Chriſtus, quomodo illum ſupra ejus naturæ conditionem cæleſtia ve-*

neran-

* Dionyſ. ineffabiliter ἀῤῥήτως.

Philip. 2.

δὲ ὁ ὢν αἰῶνας προϋπάρχων, γεγεννημένος· ὁ συναΐδιος τῇ ῥίζῃ κλάδος, ὁ ἀρρεύστως ἐκ πατρὸς ἐκλάμψας· ὁ ἀχωρίστως τῶν πατρῴων τε, καὶ μόνων λόγος. εἰ γὰρ καὶ ἐπὶ γῆς ὤφθη, ἀλλὰ τοῦ γεννήσαντος οὐκ ἐχωρίσθη· ὅτε ἠθέλησε· ζῶσαν ἐν ἔπλασε, καὶ ἔσωσέ γε, μήτραν οἰκήσας τὴν κοινὴν τῆς φύσεως πύλην, ἣν καὶ τῇ οἰκήσει εὐλογήσας, καὶ τῇ γεννήσει σφραγίσας, ἔδειξε τῷ ὑπὲρ φύσιν τόκῳ, ἑαυτὸν ὑπὲρ λόγον ἐνανθρωπήσαντα. Οὐκ ἄλλος οὖν ὁ Χριστός, καὶ ἄλλος θεός. ὁ θεὸς λόγος. δύο γὰρ υἱοὺς ἡ θεία φύσις οὐκ οἶδεν· ὁ μόνος, μονογενῆ ἐγέννησεν· ἔνθα γὰρ οὐκ ἔστι συζυγία τῶν τικτόντων, ἐκεῖ οὐχ εὑρίσκεται δυὰς τῶν τικτομένων. ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ πᾶν γόνυ κάμπτει, ἐπουρανίων, καὶ ἐπιγείων, καὶ καταχθονίων. εἰ δὲ ἄλλος ἐστὶν ὁ Χριστὸς παρὰ τὸν θεὸν λόγον· ἀναγκαίως ψιλὸς ἄνθρωπος ὁ Χριστός, κατὰ τὸν τῶν ἐμπλήκτων λόγον. εἰ δὲ ψιλὸς ἄνθρωπος ὁ Χριστός, πῶς τὰ κατὰ φύσιν αὐτὸν προστιμᾷ τε, ἡ ἐρήμια,

ἡ γεκαὶ γονυπετεῖ τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ ὑψίστου; πῶς δὲ ἂν δεξώμεθα τὰς προφητικὰς φωνὰς βοώσας· ὁ θεὸς ἡμῶν ἐπὶ γῆς ὤφθη, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη. ὀπτασίαν γάρ φησι, τὴν κατὰ σάρκα φανέρωσιν· καὶ συναναστροφὴν ὀνομάζει τὴν ἐπὶ καιροῦ μετὰ ἀνθρώπων πολιτείαν, ἐν ᾗ δημοσιεύων ὁ ἄφθονος τὸ παντοδύναμον ἔδειξεν, ὅτι ὡς παντοκράτωρ, καὶ ὃ ἦν ἔμεινε δι᾽ ἑαυτὸν, καὶ ὃ ἠθέλησε γέγονεν δι᾽ ἡμᾶς. Εἰ δέ ποτε σκανδάλου παραίτια γίνεται τὰ σπάργανα, καὶ ἡ ἐν φάτνῃ ἀνάκλισις, καὶ ἡ ἐν χρόνοις κατὰ σάρκα αὔξησις, καὶ τὸ καθευδῆσαι ἐν πλοίῳ, καὶ τὸ κοπιάσαι ὁδοιπορήσαντα, καὶ τὸ πεινῆσαι ἐν καιρῷ, καὶ ὅσα τῷ κατὰ ἀλήθειαν γεγονότι συμβαίνει ἀνθρώπῳ· ἴστωσαν ὡς κωμῳδοῦντες τὰ πάθη, ἀρνοῦνται τὴν φύσιν· ἀρνούμενοι δὲ τὴν φύσιν, οὐ πιστεύουσι τῇ οἰκονομίᾳ· μὴ πιστεύοντες δὲ τῇ οἰκονομίᾳ, ζημιοῦνται τὴν σωτηρίαν. εἰ μὲν γὰρ ἐξωλίσθησεν ἀπὸ γενέσεως κόσμου εἰς τὸν βίον ἄνθρωπος.

ἑτέρου

merantur, & ad inferiorem nomen genuflectunt? quomodo etiam accepturi ſumus prophetica oracula clamantia. Deus nuper in terris viſus eſt, & cum hominibus converſatus? Nam viſionem dicit hoc ipſum, quod eſt in carne manifeſtatus: & converſationem appellat illam ipſam ad tempus cum hominibus commorationem, in qua ille minime invidus ut omnipotentiam ſuam declararet, oſtendit quod tanquam omnipotens & id quod erat manſit propter ſe, & quod voluit factus eſt propter nos. Quod ſi nonnullis occaſionem ſcandali præbent faſciæ, & illa in præſepi reclinatio, & illud in tempore ſecundum carnem augmentum & quod in navi dormierit, & ex itinere ſit fatigatus, & eſurierit in tempore,& quæcunq; facta ſecundum veritatem hominis conveniunt; noverint ſe dum paſſiones irrident, negare naturam dumque naturam negant non credere diſpenſationem: non credentes vero diſpenſationem, damnum facere ſalutis. Nam ſi ex quo conditus eſt mundus, quiſquam in hanc vitam lapſus eſt.

Baruch 3.

eſt, aliam præter hanc naturæ viam ingreſſus, id oſtendant qui contentioſe adverſantur, & tunc demum ſua deliramenta contexant. Sed ſi hæc ſint naturæ communis initia, & Deus Verbum revera factus eſt homo, cùr qui naturam confitentur, paſſiones irrident? Alterum igitur ex duobus eligant, aut erubeſcentes de paſſionibus naturam negent, & cum Manichæis conſentientes, inter impios cenſeantur: aut ſi lucrum ex incarnatione proveniens admittunt, de paſſionibus non erubeſcant, quæ naturæ conveniunt. Miror autem hominum amentiam novum erroris iter ingredientium.

Quod Cyrillus dicit, una natura Dei verbi incarnata, & item Athanaſius, hoc iſte dicit, una hypoſtaſis.

Ego namque cum unum filium eſſe ſciam, ac piè didicerim, unam incarnati Dei confiteor hypoſtaſin: itaque cum unus ſit qui paſſiones pertulit, & qui miracula perfecit, cur diviniora reticentes, humiliora per jocum irrident? Vt enim fidem faceret, ſe, cum Deus eſſet ac Verbum exiſteret, permanendo quod erat factum eſſe carnem, & infantem, & hominem, tanto Sacramento nulla mutatione violata idem

ipſe

ἐπέξειν περὶ ταύτην φύσεως βαδίσας ὁδόν, δεικνύτωσαν οἱ φιλόνεικοι, καὶ πῶς τὰς εἰκαίας ὑφαινέτωσαν λήρους. εἰ δὲ αὕτη τῆς κοινῆς φύσεως ἡ ἀρχή, ὁ δὲ θεὸς λόγος κατὰ ἀλήθειαν γέγονεν ἄνθρωπος, τοὺς χαίρειν συνομολογοῦντας τὴν φύσιν σκώπτειν τὰ πάθη, ὥσπερ οὖν ἑκατέρων ἀπολεξάσθωσαν, ἢ ἐπαισχυνέσθωσαν τὰ πάθη, ἀρνείσθωσαν τὴν φύσιν, καὶ τὰ Μανιχαίων φρονοῦντες τοῖς ἀσεβέσι συντετάχθωσαν. ἢ εἰ προσίεται τὸ ἐκ τῆς ἐνανθρωπήσεως κέρδος, ὁμολογοῦντες τὴν φύσιν, μὴ αἰσχυνέσθωσαν τὰ τῇ φύσει συμβαίνοντα πάθη. θαυμάζω δὲ καὶ τὴν φρενοβλάβειαν τῆς * κενὰς ἐδὺς ἀπάτης ἀνατρεφέντων. ἐγὼ γὰρ ἕνα οἶδά τε, καὶ διδαχθεὶς εὐσεβῶς ᾔδειν, μίαν ὁμολογῶ τὴν τοῦ σαρκωθέντος θεοῦ λόγου ὑπόστασιν. ἑνός τε ὄντος τοῦ τε τὰ πάθη ὑπομείναντος, καὶ τοῦ τὰ θαύματα τελεστουργήσαντος, τοὺς χαίρειν τὰ θεώτερα σιωπῶντας, τὰ ἔνθεα κωμῳδοῦσιν· ἵνα γὰρ πιστώσηται ὅτι θεὸς ὤν, καὶ λόγος ὑπάρχων, καὶ μείνας ὃ ἦν γέγονε σάρξ, καὶ βρέφος καὶ ἄνθρωπος, μηδεμιᾶς τροπῆς τὸ μυστήριον ὑβρίζοντος

* καινὰς
Dionyſ.

αὐτὸς

αὐτὸς καὶ θαυματουργεῖ, καὶ πάσχει. διὰ μὲν τῶν σημείων τὸ εἶναι ὃ ἦν συντιθέμενος. διὰ δὲ τῶν παθῶν, τὸ γενέσθαι ὃ ἔπλασε πιστούμενος· ἵνα τέλειον καὶ τὸν αὐτὸν ἀιδίως τε καὶ ἐπ' ἐσχάτων σαρκωθέντα ὁμολογοῦμεν υἱὸν, μηδὲν ἐπεισάγοντες τῇ φύσει νόθον· οὐδὲν γὰρ περιττὸν ἐν τῷ θρόνῳ. Ἀλλὰ πάντως ἐκεῖνο τὸ πολυθρύλλητόν μοι ἐροῦσι, πλέκοντες συλλογισμοὺς ἀράχνης ἀσθενεστέρους. εἰ ἡ τριάς φησιν ὁμοούσιος, ἡ τριὰς ἀπαθής. ὁ δὲ θεὸς λογὸς ἐν τῇ τριάδι ὁρᾶται. καὶ ὁ λόγος ἄρα ἀπαθής. εἰ δὲ ὁ θεὸς λόγος ἀπαθὴς, εὑρεθήσεται ὁ σταυρωθεὶς ἕτερος παρὰ τὸν θεὸν λόγον τὸν ἀπαθῆ. * οὕτως ἱστὸν ἀράχνης ὑφαίνουσιν οἱ ταῦτα λέγοντες, καὶ καθ' ὑδάτων γράφουσιν οἱ τὰ κενὰ ταῦτα μελετῶντες προβλήματα. Φάσκοντες γὰρ εἶναι σοφοὶ, ἐμωράνθησαν, καὶ ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία. Λημῶν γὰρ ὀφθαλμὸς ἡλίου ἀκτῖνας καθαρῶς οὐ δέχεται. καὶ ἀσθενοῦσα διάνοια πίστεως

* ὄντως

οὐ συ-

ipſe perficiebat miracula, & ſuſtinebat paſſiones, per ſigna quidem ſe manſiſſe quod erat ſignificans, per paſſiones autem id ſe factum eſſe quod formaverat, confirmans. Vnum igitur & eundem filium confitemur, & ſempiternum, & in noviſſimis temporibus incarnatum, divina natura nihil adulterinum adjicientes. nihil enim ſupervacuum eſt in illo throno. Sed illud prorſus multorum ſermone divulgatum dicent, & ſyllogiſmos aranearum telis infirmiores texent. Si Trinitas eſt ejuſdem eſſentia, profecto Trinitas eſt impaſſibilis. ſed Deus Verbum in Trinitate ſpectatur: Verbum igitur eſt impaſſibile. Quod ſi Deus Verbum eſt impaſſibile, colligitur ergo crucifixum alium eſſe præter Deum Verbum quod eſt impaſſibile. Vere telam aranea texunt qui hæc dicunt, & ſcribunt in aquis, qui has inanes propoſitiones meditantur. Dicentes enim ſe eſſe ſapientes ſtulti facti ſunt, & obſcuratum eſt inſipiens cor eorum. Nam lippus oculus ſolis radios non recipit, & mens infirma ſublimitatem Fidei Isa.59.a.

non

non admittit. Quid igitur nos ad iſta dicimus? Nimirum quod ad rationem attinet divinitatis, conſubſtantialem & impaſsibilem eſſe Trinitatem: neq; enim cum ipſum dicimus paſſum fuiſſe, ratione divinitatis paſſum dicimus: natura namque divina nullam recipit paſsionem. Sed confitentes Deum Verbum unam Trinitatis perſonam incarnatam, iis qui cum Fide ſciſcitantur, cauſam aſſerimus intelligendi quare ſit incarnatus. Nam quia Deus Verbum paſsiones deſtruere volebat, quarum finis mors erat, & immortalis illa natura paſsiones ipſa admittere non poterat: ſi enim omnis paſsio compoſitarum rerum pugna eſt atque ſeditio, in immateriali autem & ſingulari ſubſtantia nulla eſt compoſitio, non igitur eò pertingit paſsio, ubi non eſt compoſitio: volens igitur, ut prædiximus, deſtruere paſsiones quæ rationalem carnem opprimebant, quarum ſumma arx erat interitus, incarnatur ex virgine ut novit ipſe Deus VERBVM, & habitu formatur ut homo, id enim ipſi placuit, & exina-

ὁ προσεστὼς ὕψος, τί τοίνυν φαμὲν ἡμεῖς; ὅτι κατὰ τὸν λόγον τῆς θεότητος ἡ τριὰς ὁμοούσιός ἐστι καὶ ἀπαθής. οὐ γὰρ φάσκοι τις αὐτὸν πεπονθέναι, τῷ λόγῳ τῆς θεότητος φαμὲν αὐτὸν πεπονθέναι· ἀνεπίδεκτος γὰρ ἡ θεία φύσις παντὸς πάθους. ἀλλ' ὁμολογοῦντες τὸν θεὸν λόγον τὸν ἕνα τῆς Τριάδος σεσαρκῶσθαι, δεξάμενοι τὴν αἰτίαν τοῦ νοεῖν τῆς σαρκώσεως ἐρωτῶμεν δι' ὃ ἐσαρκώθη. ἐπειδὴ γὰρ ἠβούλετο θεὸς λόγος καταργῆσαι τὰ πάθη, ὧν πέρας ἦν ὁ θάνατος, προσίεσθαι δὲ πάλιν τὰ πάθη ἡ ἀνώλεθρος φύσις οὐκ εἶχε τινα· εἰ γὰρ πᾶν πάθος ἀλλοίωσίς ἐστι καὶ μάχη τῶν συνθέτων, περὶ δὲ τὸ ἄυλον καὶ μόνον οὐδεμία σύνθεσις, οὐκ ὄντος ἐκεῖ ἔφθανε πάθος οὐδὲ σύνθεσις τυγχάνει. βουληθεὶς τοιγαροῦν τὰ περιόντα τὴν λογικὴν σάρκα πάθη καταργῆσαι, κατὰ προείρημεν, ὧν ἀκρόπολις ὑπῆρχεν ὁ θάνατος. σαρκοῦται ἐκ παρθένου ὡς οἶδεν ὁ θεὸς λόγος. καὶ σχηματίζεται ὡς ἄνθρωπος. τοῦτο γὰρ ηὐδόκησε· καὶ νοῦ ἑαυτὸν ἐν δούλου μορφῇ μηδεμίαν τῆς θεότητος περιγραφὴν ὑπομείνας· καὶ οὕτω σώζει πᾶν τὸ ἀνθρώπινον γένος. ἐν τῇ σαρκὶ μὲν αὐτοῦ καταργήσας τὰ πάθη. φυλάξας δὲ αὐτοῦ ἀπαθῆ τὴν θεότητα. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Γαβριὴλ εὐαγγελιζόμενος τὴν τοῦ τεχθέντος αὐθεντίαν καὶ δύναμιν, ἐβόα πρὸς τὴν Μαριάμ. αὐτὸς γάρ, φησι, σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν. λαὸς δὲ οὐκ ἂν εἴη ἀνθρώπου, ἀλλὰ θεοῦ. οὐδ᾿ ἂν ἀπαλλάξειε τὸν κόσμον ἁμαρτημάτων ἐκ φθορᾶς εἰσπηδήσας εἰς τὸν βίον, καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς γενέσεως οὐκ τεχνικῶς ἀκατηγόρητον. ἀλλὰ ἀναγκαίως ὁ αὐτὸς θεός τε ὢν καὶ ἄνθρωπος, οὐ διαιρούμενος εἰς δύο, ἀλλὰ μένων εἷς. διὰ μὲν τοῦ ἐκ γυναικὸς γεννηθῆναι, δεικνὺς ὅτι ἄνθρωπος· διὰ δὲ τοῦ ἀνωδιάστως, καὶ φυλάξει τὴν τικτοῦσαν παρθένον μαρτυρούμενος ὅτι ἐστὶ θεός· ἔσωσε τὸν * κόσμον Ἰησοῦς ὁ Χριστός, ἐλθὼν ἐπὶ γῆς καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστραφείς· εἰ δὲ ὁ Χριστὸς ψιλός ἐστιν ἄνθρωπος, καὶ οὐκ αὐτὸς ὁ θεὸς λόγος, πῶς ἔκτισε

* τὸν λαὸν αὐτοῦ φησ, Ἰησοῦ.

τὰ πάν-

exinanit ſemetipſum in forma ſervi nullam ſuæ Deitatis circumſcriptionem admittens: & hoc modo ſalutem univerſo hominum generi tribuit, in ſua quidem carne paſſiones deſtruens, ſed ſuam Deitatem ſervans impaſſibilem. Hanc ob cauſam cum Gabriel naſcentis auctoritatem ac potentiam annunciaret, dixit ad Mariam: Ipſe ſalvum faciet populum Luc. 1. *ſuum à peccatis eorum. Populus autem non hominis, ſed Dei eſt: neque mundum à peccatis liberare poteſt quiſquis in hanc vitam per corruptionem intraverit, & non habuerit expers culpæ nativitatis exordium. Sed neceſſario idem cum Deus & homo eſſet, non in duo diviſus, ſed unus permanens, per id quod ex muliere natus eſt, ſe hominem eſſe demonſtravit: per id autem quod ſine coniunctione natus, & quod matrem virginem ſervavit, quod Deus eſſet declaratus eſt, ſalvavit mundum Ieſus Chriſtus ubi venit in terras, & cum hominibus converſatus eſt. Quod ſi Chriſtus purus homo eſt, & non ipſe Deus Verbum, quomodo in prin-*

Dionyſ. Salvum fecit populum ſuum? quia Ieſus Chriſtus qui venit in terras.

initio creavit omnia, qui tunc, ut ipſi dicunt, non erat? Nam ſi poſtremus in creaturis homo fuit, liquet itaque ante illum fuerant, creationem largire non potuiſſe Chriſtum, quippe qui ut purus homo poſterius productus fuit. Quomodo igitur Paulus, ait? Vnus Dominus Ieſus Chriſtus per quem omnia. Nam ſi per Chriſtum omnia, liquet Chriſtum Deum eſſe Verbum, Evangeliſta teſtante: In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum, hoc erat in principio apud Deum, omnia per ipſum facta ſunt. Si igitur Evangeliſta dicit. omnia eſſe per Verbum facta, & hoc ipſum beatus Paulus interpretans ait, Vnus Dominus Ieſus Chriſtus per quem omnia; liquet Chriſtum eſſe Deum Verbum. Quod ſi voces proferunt ex divinis literis, in quibus homo eſt appellatus, cum dicat Petrus: Ieſum à Nazareth, virum approbatum à Deo. & Paulus adſerat: In viro in quo ſtatuit, fidem prabens omnibus. & ipſe Dominus de ſe fateatur: Quid me

1.Cor.8.

Ioan.1.

Act.2.

Act.17.

τὰ πάντα ἐν ἀρχῇ ποτε οὐκ ὤν, μεταμορφωμένος τῆς δημιουργίας ὁ ἄνθρωπος. εὔδηλον ὡς τῆς πρὸ αὐτοῦ τὴν γένεσιν οὐκ ἐχαρακτήριζεν ὁ χριστὸς, οἷα δὴ μεταμορφωμένος προσαχθεὶς ὡς ψιλὸς ἄνθρωπος, πῶς ἂν Παῦλος ἐβόα, εἷς κύριος Ἰησοῦς ὁ χριστὸς, δι᾽ οὗ τὰ πάντα· εἰ γὰρ διὰ χριστοῦ τὰ πάντα, εὔδηλον ὅτι χριστὸς θεὸς ἐστὶ λόγος, τοῦ Εὐαγγελιστοῦ βοῶντος. ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος. οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεόν· πάντα δι᾽ αὐτοῦ ἐγένετο· εἰ τοίνυν ὁ εὐαγγελιστὴς βοᾷ, ὅτι διὰ τοῦ λόγου τὰ πάντα ἐγένετο. καὶ ὁ Παῦλος τοῦτο ἐμπεδῶν λέγει, εἷς κύριος Ἰησοῦς χριστὸς δι᾽ οὗ τὰ πάντα· εὔδηλον ὅτι χριστὸς θεός ἐστι λόγος. Εἰ δὲ προφέρειν τὰς ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς φωνὰς, ἐν αἷς κέκληται ἄνθρωπος, τοῦ Πέτρου λέγοντος· Ἰησοῦν τὸν ἀπὸ Ναζαρὲτ ἄνδρα· καὶ τοῦ Παύλου λέγοντος, ἐν ἀνδρὶ ᾧ ὥρισε, πίστιν παρασχών. καὶ αὐτοῦ τοῦ δεσπότου περὶ ἑαυτοῦ λέγοντος· τί με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι ται ἄνθρωπον· ἴσωσιν ὡς ἢ διὰ νωθείαν ἀπελείφθησαν τῆς γραφικῆς ἐννοίας, ἢ διὰ πονηρίαν πρὸς τὴν ἑαυτῶν μοχθηρίαν διαστρέφουσι τὰ καλῶς γραφέντα· καὶ ἄνθρωπος γάρ ἐστι κατὰ ἀλήθειαν ὁ χριστὸς· ἀλλὰ τοῦτο γέγονεν, οὐ πρότερον ὢν εἰ μὴ μόνον θεός· ὥσπερ γὰρ θεὸς οὐ κτιστὸς, οὕτως ὁ αὐτὸς καὶ ἄνθρωπος οὐ φανταστός, καὶ ὥσπερ τῷ πατρὶ κατὰ τὴν θεότητα ὁμοούσιος, οὕτως ὁ αὐτὸς καὶ τῇ παρθένῳ κατὰ τὴν σάρκα ὁμόφυλος, πανταχοῦ τῆς ἀληθείας τοῦ μυστηρίου προλαμπούσης, καὶ πάσης ἀπάθης σχολαζούσης. εἰ δὲ μὴ ἔτικε θεὸν ἡ παρθένος, οὐδὲ πολλοῦ θαύματος ἀξία ἡ ἄφθορος, πολλαὶ γὰρ καὶ ἄλλαι γυναῖκες ἐκδεπεφόρησαν τῷ βίῳ δικαίως. εἰ δὲ προφητῶν γλῶσσαι τὸ ἄρρητον προσαλπίζουσι μυστήριον, βοῶσιν. ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει, καὶ τέξεται υἱὸν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ· ὃ ἑρμηνεύων ὁ Γαβριὴλ, φάσκει. μεθ' ἡμῶν ὁ θεός· τοῦ χάριν διὰ τὴν τοῦ τεχθέντος συγκατάβασιν, τὴν δόξαν τῆς τικτούσης

προ-

me quæritis interficere hominem? Ioan. 8. *noverunt ſe aut per ſegnitiam aſſequi non ſcripturæ intelligentiam, aut per malitiam quæ bene ſcripta ſunt, ad ſuam improbitatem pervertere. Nam & homo eſt revera Chriſtus, ſed hoc factus eſt, cum prius non eſſet niſi tantummodo Deus. Sicut enim Deus eſt non creatus, ſic idem quoque homo eſt non imaginatione fictus: & quemadmodum Patri ſecundum divinitatem conſubſtantialis, ſic idem ipſe matri ſecundum carnem cognatus, ita ut ubique veritas myſterii præfulgeat, omniſque deceptionis fraus remota ſit. Quod ſi Virgo non Deum genuit, nec magno digna erit illa inviolata miraculo· multæ ſiquidem & aliæ mulieres juſtos homines huic ſæculo protulerunt. Si autem Prophetarum voces myſterium adeo ineffabile præcinentes clamant: Ecce virgo in utero habebit, & pariet filium & vocabunt nomen eius Emanuel:* Iſai. 7. *quod interpretatus eſt Gabriel, dicens. Nobiſcum Deus;* Matth. 1. *cur propter naſcentis inclinationem, gloriam parentes amputant?*

ſant? Sed prorſus illud opponent ac dicent: Omne quod naſcitur, eiuſdem generis eſt cum generante. ſi igitur homo eſt quæ genuit, neceſſe eſt hominem quoque eſſe qui ex ea natus eſt. Recte equidem dicitis: ſed tunc pariens eiuſdem generis partum edit, cum ſecundum naturam progreditur partus. naturalis autem partus exordium corruptio eſt, quia commixtio quoq; corruptionem præcedit: hic verò cum huius iniuriæ ne cogitatio quidem fuerit, ſed miraculum ſupra rationis captum effectum ſit, ubi ſuprà naturam eſt partus, ibi qui naſcitur Deus eſt; Confitemur igitur eundem & mundum condidiſſe, & legem dediſſe, Prophetas quoque inſpiraſſe, & in nouiſſimis temporibus incarnatum, & Apoſtolos ad ſalutem gentium & populorum epiſcatum fuiſſe. Fugiamus igitur turbidos, & cænoſos deceptionum rivos, hæreſes inquam cum Deo pugnantes: Arij inſaniam dividentem indiviſam Trinitatem: Eunomij audaciam, quæ intra cognitionis noſtræ terminos naturam incomprehenſibi-

περικέκλεισται, ἀλλ' ἀντιτιθέασι παραυθις· τοῦτο γὰρ τὸ τικτόμενον φησὶ, ὁμόφυλον ὑπάρχει τῇ τικτούσῃ. εἰ τοίνυν ἄνθρωπος ἡ τεκοῦσα, ἄνθρωπος ἀναγκαίως καὶ ὁ τεχθεὶς. Εὐλόγως φασὶ ὦ οὗτοι· ἀλλὰ τὸ ὁμόφυλον τίκτει ἡ γυνὴ, ὅταν κατὰ φύσιν προβαίνῃ ὁ τόκος· φυσικοῦ δὲ τόκου τὸ προοίμιον φθορά· ἐπειδὴ καὶ μίξις προηγεῖται τῆς φθορᾶς· ἐνταῦθα δὲ τῆς ὕβρεως ταύτης, οὐδὲ ἔννοια. ἀλλὰ ἐσχεδιάσθη, ὑπὲρ λόγον τὸ θαῦμα· ὅπου ὑπὲρ φύσιν ὁ τόκος, ἐκεῖ ὁ τεχθεὶς Θεός. Ὁμολογοῦμεν τοίνυν τὸν αὐτὸν, καὶ τὸν κόσμον παραγαγόντα, καὶ τὸν νόμον δεδωκότα, καὶ ἐν προφήταις ἐμπνεύσαντα καὶ ἐπ' ἐσχάτων σαρκωθέντα, καὶ σὺν ἀποστόλοις εἰς σωτηρίαν ἐθνῶν τε καὶ λαῶν ἁλιεύσαντα. Φεύγομεν τοὺς θολεροὺς καὶ βορβορώδεις τῆς ἀπάτης ῥύακας τοὺς θεομάχους λέγω αἱρέσεις. Τὴν Ἀρείου μανίαν διαιροῦσαν τὴν ἀμέριστον τριάδα· τὴν Εὐνομίου τόλμαν, περικλείουσαν τῇ γνώσει τὴν ἀκατάληπτον φύσιν.

φύσιν· τὴν Μακεδονίου λύσσαν, χωρίζουσαν τῆς θεότητος τὸ ἀχωρίστως ἐκπορευόμενον πνεῦμα· καὶ τὴν νεότευκτον ταύτην καὶ καινὴν βλασφημίαν, τὴν τὸν Ἰουδαϊσμὸν κατὰ πολὺ εἰς βλασφημίαν νικῶσαν. οἱ μὲν γὰρ τὸν ὄντα υἱὸν ἀθετοῦσι, ζημιοῦντες τὴν ῥίζαν τοῦ κλάδου· οἱ δὲ, τῷ ὄντι καὶ ἕτερον ἐπεισάγουσι, στηλιτεύοντες ὡς πολύγονον τὴν ἀκήρατον φύσιν. εἴπωμεν οὖν μετὰ Παύλου· Χριστός ἐστιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ὁ ποιήσας τὰ ἀμφότερα ἕν. Ἰουδαῖον γὰρ καὶ Ἕλληνα διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς ἕνα καινὸν ἔκτισεν ἄνθρωπον, ἑνώσας τῇ δυνάμει τὰ τῆς πολιτείας διεστῶτα. Φριττέτωσαν τὴν κατάκρισιν οἱ νεωτεροποιοὶ εἰς ἀσέβειαν· εἴ γε τὰ μὲν διεστῶτα εἰς συμφωνίαν ἡνώθη· ὁ δὲ ἑνώσας εἰς δυάδα τό γε ἐπ' αὐτοῖς διηρέθη. Ἀλλὰ λοιπὸν τὸ μῆκος τῶν λόγων παρεὶς, ἐπὶ τὴν συντομίαν ἐλεύσομαι τοῦ ὀρθοῦ δόγματος. εἴ τις θέλει γνῶναι κατὰ ἀλήθειαν ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ εἷς καὶ μόνος υἱὸς, ὁ πρὶν τὸν Ἀβραὰμ γενέσθαι ὢν, καὶ ἐπ' ἐσχάτων προκόψας

σοφίᾳ

ſibilem includit: Macedonÿ rabiem, que Spiritum inſeparabiliter procedentem à Deitate ſejungit: hunc quoque nuper fabricatam novamque blaſphemiam, que Iudaiſmum, quoad blaſphemiæ magnitudinem, longe ſuperat. Illi namque idum eum qui Filius eſt, reprobant, ramo radicem privant, hi v. ultra hunc qui eſt Filius, alium adjicientes, intemerabilem naturam tanquam multigenam denotant. Dicamus ergo cum Paulo. Chriſtus eſt pax noſtra, qui fecit utrumque unum. Nam Iudæum & Græcum per baptiſmum in unum novum hominem condidit, uniens potentia que converſatione diſſidebant. Horreant damnationem novæ impietatis auctores: ſiquidem cum diſſidentia in unam concordiam unita ſint, is qui univit, quantum in illis fuit, in duo eſt diviſus. ſed iam omiſſa ſermonis longitudine, ad compendium veri dogmatis veniam. Si quis cupit vere cognoſcere illum eſſe unum ac ſolum Filium, qui eſt antequam Abraam fieret, & in noviſſimis proficiebat ætate ac ſapientia

Epheſ 2.

tia

ita ſecundum carnem, nam eius divinitas ſemper eſt perfecta, interroget Paulum qui pietatem perſonabit, oſtendens eum etiam poſtquam ex Iudæis ſecundum carnem extitit, Deum eſſe ante ſecula,

Rom 9.

cum enim de Iudæis loqueretur, & ingratam illam Deoque rebellem gentem propter Abraam gentis radicem, & eius ſemen Chriſtum Dominum, collaudaret, ſic dixit: [Quorum eſt adoptio filiorum] clamabat enim Deus per Prophetas· Filius meus primogenitus Iſrael.

Exod 4.

*[& gloria] nam iis quos Deus tanquam nutrix geſtabat, immenſam gloriam aſſidua miracula conferebant. & teſtamenta, per quæ ipſi Abraam multiplicatio & benedictio eſt promiſſa. & legiſlatio, illa in monte digito Dei ſcripta *& obſequium, quo divino cultui ſerviebant. & promiſſa, tum illi terra Palæſtina, tum omnes gentes per ſemen Abrahæ benedicendæ. quorum Patres, qui in erroris nocte tanquam fidei luminaria ſunt exorti, neque v. huc uſque ſtetit beatus Paulus. non enim ex quo fuit ille ex Maria partus, ex eo cœpit*

* Hoc nõ eſt in Græco, ſed in Dionyſ & certe requiritur.

σοφίᾳ ϗ ἡλικίᾳ κατὰ σάρκα. ἔχει γὰρ ἀεὶ ἡ θεότης αὐτὸ τὸ τέλειον· ἐρωτάτω Παῦλον, καὶ αὐτὸς βροντήσει τὴν εὐσέβειαν, δεικνὺς ὅτι ϗ ἐξ Ἰουδαίων προελθὼν τὸ κατὰ σάρκα θεὸς ὑπάρχει προαιώνιος. Φάσκων γὰρ περὶ τῶν Ἰουδαίων, καὶ σημαίνων τὸ ἀχάριστον καὶ θεομάχον ἔθνος διὰ τὴν ῥίζαν τὸν Ἀβραὰμ καὶ τὸ σπέρμα τὸν δεσπότην χριστὸν, οὕτως λέγει. ὧν φησιν ἡ υἱοθεσία. ἐβόα γὰρ θεὸς ἐν προφήταις· υἱὸς πρωτότοκος μου Ἰσραὴλ καὶ ἡ δόξα [μου.] ἀμέτρητον γὰρ προσώδευε δόξαν τοῖς τροφοφορημένοις τὰ ἐπάλληλα θαύματα; καὶ αἱ διαθῆκαι. αἱ πρὸς τὸν Ἀβραὰμ τὸ πλῆθος καὶ τὴν εὐλογίαν περιεγγυῶσαι. καὶ ἡ νομοθεσία· ἡ ἐν ὄρει δακτύλῳ θεοῦ γραφεῖσα. * καὶ αἱ ἐπαγγελίαι ἡ τε γῆ τῆς Παλαιστίνης, καὶ τὸ διὰ σπέρματος τοῦ Ἀβραὰμ εὐλογηθῆναι πάντα τὰ ἔθνη ὧν οἱ πατέρες, οἱ ἐν τῇ νυκτὶ τῆς πλάνης ἀνατείλαντες, ὡς πίστεως φωστῆρες. ϗ ἐξ ὧν ὁ χριστὸς, ϗ οὐκ ἔστη μέχρι τούτων Παῦλος. ἔδειξε γὰρ ἀφ' οὗ ὁ

* ϗ λατρεία δι' ἧς θεῷ ἐλάτρευον.

ἐκ Μαἐκ Μαρίας τίκτει, ἵνα τι ἐξ ἀνάρχου λόγου ἡ ὕπαρξις· ἀλλ' εὐθὺς ἐπήγαγε, τὸ κατὰ σάρκα, ἵνα ὑποσημειώσηται τὴν κατὰ σάρκα φανέρωσιν, ἀλλ' οὐ * κατὰ τὴν θεότητα γέννησιν. τίς μὲν οὖν ἐστιν οὗτος ὁ χριστὸς ὁ ἐκ παρθένου γεννηθεὶς, ὁ ἐν σπηλαίῳ χωρηθεὶς ὡς εἶδεν, ὁ ἐν φάτνῃ * ἀνακληθεὶς, ὁ τῷ χρόνῳ κατὰ σάρκα αὐξήσας, ὁ μέχρι τῶν κατωτάτω τῆς γῆς καταβὰς, ὁ πάντα τὰ τῆς σαρκὸς ὑπομείνας, ἵνα πιστώσηται, ὅτι κατὰ ἀλήθειαν γέγονεν ἄνθρωπος, ὁ οὐκ ἄλλος ὢν παρὰ τὸν καταβαίνοντα· ἀλλ' αὐτὸς ὢν καὶ ὁ καταβὰς, καὶ ἀναβάς· οὐ γὰρ ἀνέβη πρότερον, ἀλλὰ κατέβη, εἶτα ὢν οὐ προκοπῆς θεὸς, μὴ γένοιτο, ἀλλὰ δι' εὐσπλαγχνίαν ἄνθρωπος· τούτου γὰρ ἐδεόμεθα. μὴ παρ' ἐμοῦ μάθῃς ἢ παρ' ἄλλου τινος· ἀλλὰ παρὰ Παύλου τοῦ παρὰ πατρὸς ἐν ἀποκαλύψει μαθόντος τὸν υἱὸν, καὶ φάσκοντος· ὅτε δὲ εὐδόκησεν ὁ θεὸς ὁ ἀφορίσας με ἐκ κοιλίας μητρός μου, καὶ καλέσας διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ ἀποκαλύψαι τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐν ἐμοί. οὗτος γάρ σε διδάξει ἀληθῶς τίς ἐστιν ὁ Ἰησοῦς ὁ

* ἐν τὴν κατὰ θεότητα.

* ἐν. ἀνακλιθεὶς

pit Verbo principio carentis initium, ſed mox intulit, [ſecundum carnem] ut manifeſtationem illam factam in carne, non generationem ſecundum divinitatem indicaret. Quiſnam igitur Chriſtus hic ſit ex Virgine natus, hic in ſpelunca, ut ipſe novit, collocatus, hic in præſepi reclinatus, hic tempore ſecundum carnem auctus, hic qui uſque ad infimas partes terræ deſcendit, hic qui omnia quæ carnis ſunt, ſubijt, ut fidem faceret vere ſe hominem factum fuiſſe, hic qui non alius eſt ab eo qui deſcendit, ſed qui deſcendit, ipſe eſt & qui aſcendit: non enim prius aſcendit, ſed deſcendit, utpote qui non ſecundum progreſſionem Deus eſt, abſit, ſed propter ſuam miſericordiam homo, nam hac re indigebamus: hic inquam quinam ſit, noli à me aut ab alio aliquo diſcere, ſed à beato Paulo, qui Filium ab ipſo Patre per revelationem didicit, ac dixit: Cum autem placuit Deo, qui ſegregavit me ex utero matris meæ, & vocavit per gratiam ſuam ut revelaret Filium ſuum in me, is namque quinam ſit Ieſus Chriſtus,

Galat 1.

σῦς ὁ χριστὸς, βοῶν. ἐξ ὧν ὁ χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα. ὁ ὢν ἐπὶ πάντων θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας. ποίαν παρείσδυσιν συκοφάνταις οὐκ ἀποπνίγει τὰ Παύλου ῥήματα τῆς φιλολοιδορίας; εἶπεν αὐτὸν χριστὸν, ἵνα δείξῃ ὅτι κατ' ἀλήθειαν γέγονεν ἄνθρωπος. εἶπεν αὐτὸν ἐξ Ἰουδαίων τὸ κατὰ σάρκα, ἵνα δείξῃ οὐκ ἀφ' οὗ ἐσαρκώθη ἐκ τότε μόνον τὴν ἀρχήν· εἶπεν αὐτὸν ὄντα, ἵνα ἄναρχον βροντήσῃ· εἶπεν αὐτὸν ἐπὶ πάντων, ἵνα τῆς κτίσεως δεσπότην κηρύξῃ· εἶπεν αὐτὸν θεὸν, ἵνα μὴ πρὸς τὰ πάθη καὶ τὸ σχῆμα δελεασθέντες, τὴν ἀναληφθεῖσαν αὐτοῦ ἀρνησώμεθα φύσιν· εἶπεν αὐτὸν εὐλογητὸν, ἵνα ὡς παντοκράτορα προσκυνήσωμεν, ἀλλ' οὐχ ὡς αὐθάδη συκοφαντῶμεν· εἶπεν αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας, ἵνα δείξῃ ὅτιπερ ὁ λόγος τούτους δημιουργήσας, ἀιδίως ἐν αὐτοῖς θεολογεῖται. Ἔχοντες οὖν τὸν χριστὸν καὶ ὄντα θεὸν, καὶ εὐλογητὸν, αὐτῷ προσκυνήσωμεν λέγοντες πρὸς τοὺς ἑτεροδόξους· εἴ τις πνεῦμα χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ· ἡμεῖς δὲ νοῦν χριστοῦ ἔχομεν· ἀλλὰ καὶ προσδεχόμεθα [illegible] ὑπὸ τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, ὃς ἀποδώσει τοῖς μὲν εὐσεβέσι, τὰ τῆς δόξης ἔπαθλα· τοῖς δὲ ἀθέ[illegible], τὰ τῆς τόλμης ἐπίχειρα. Ταῦτα δὲ πρὸς τὴν ὑμετέραν ἐπεστείλαμεν ἀγάπην, διὰ τῶν ὑμετέρων προσγραφέντος λιβέλλων, ὧν πρὸς ἡμᾶς διεπέμψασθε φήσαντες λα[illegible]ες τινὰς καὶ * προπατολόγους ἀνθρώπους αὐτοὺς ἐπεισφρῆσαι τῇ ὑμετέρᾳ χώρᾳ, βουλομένους διὰ πονηρῶν γραμμάτων, καὶ τῶν ἀντιθέσεων τῆς ψευδωνύμου γνώσεως διαστρέφειν τὸ ἁπλοῦν καὶ ἀμαργάνδυτον τῆς ὀρθοδόξου πίστεως κάλλος· ἀλλὰ τὸ τοῦ μακαρίου Παύλου καὶ πάλιν φημὶ πρὸς ὑμᾶς. βλέπετε μήτις ὑμᾶς ἔσται ὁ συλαγωγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπάτης, κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν εἰκαιοβόλων ἀνθρώπων, καὶ οὐ κατὰ χριστόν. θεμέλιον γὰρ ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι εὐσεβοῦς πίστεως παρὰ τὸν κείμενον, ὅς ἐστιν Ἰησοῦς χριστός. στήκετε τοίνυν ἐν ἑνὶ πνεύματι, μιᾷ ψυχῇ συναθλοῦντες τῇ πίστει τοῦ Εὐαγγελίου· καὶ μὴ πτυρόμενοι ἐν μηδενὶ ὑπὸ τῶν ἀντικειμένων, ἀλλὰ φυλάττοντες τὰς παραδόσεις ἃς παρελάβετε τῶν

ἁγίων

* proprie.
sic Cyrillus
cõtra Nestoriũ, lib.
4. fol 91.
σὺ δὲ δὴ πάλιν καὶ καθ' ἕτερον ἡμῖν προπετῶς ἰέναι

ctamus gloriam magni **Dei** *& ſalvatoris noſtri Ieſu Chriſti, qui reddet his quidem qui pie ſentiunt, ſuæ fidei præmia: iis autem qui eam reprobant, ſuæ audaciæ mercedem. Hæc veſtræ charitati direximus, veſtris permoti libellis, quos ad nos miſiſtis, ſignificantes peſtiferos quoſdam homines ac verborum portenta proferentes in veſtram regionem irrupiſſe, ſtudentes perverſis ſcriptis, & oppoſitionibus falſi nominis ſcientiæ ſimplicem ac puram rectæ Fidei ſpeciem pervertere. Sed ego vos iterum beati Pauli verbis admoneo: Videte ne quis vos decipiat per Philoſophiam & inanem fallaciam ſecundum traditionem hominum, & non ſecundum Chriſtum. Fundamentum enim aliud piæ Fidei nemo poteſt ponere præter id quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Ieſus. State igitur in uno ſpiritu, unanimes collaborantes fidei Evangelij, & in nullo terreamini ab adverſarijs, ſed cuſtodite traditiones quas accepiſtis à ſanctis ac* Coloſ. 2.

beatis Patribus qui apud Nicæam rectam Fidem ediderunt, & à ſanctis ac beatis viris Baſilio & Gregorio, & reliquis qui cum illis eadem ſenſerunt, quorum nomina ſunt in libro vitæ. Omnem vobiſcum fraternitatem ego & qui mecum ſunt ſalutamus.

EIVSDEM PROCLI

Homilia de Domini noſtri Ieſu Chriſti nativitate: quod deipara ſit beata virgo Maria, & ex ea natus, neque Deus tantum, neque purus homo, ſed Emanuel inconfuſè & incommutabiliter Deus & homo.

Interprete

THEODORO PELTANO.

Virginea panegyris frequenſq; ac celebris hic conventus, fratres, feſta hac luce linguam ad laudem provocat; præſenſque ſolennitas præſentis cœtus utilitatis rationem optimo iure conciliat. Continet enim caſtimonia ſanctitatiſque

mate-

ἁγίων καὶ μακαρίων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν ἐκθεμένων, καὶ τῶν περὶ τὸν ἅγιον καὶ μακάριον Βασίλειον καὶ Γρηγόριον, καὶ τῶν λοιπῶν τῶν αὐτοῖς ὁμοφρόνων, ὧν τὰ ὀνόματα ἐν βίβλῳ ζωῆς. πᾶσαν τὴν σὺν ὑμῖν ἀδελφότητα, ἐγώ τε καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ προσαγορεύομεν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΠΡΟΚΛΟΥ

ὁμιλία εἰς τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ. ὅτι θεοτόκος ἐστὶν ἡ ἁγία παρθένος Μαρία, καὶ ὅτι ὁ τεχθεὶς οὔτε θεὸς γυμνός, οὔτε ἄνθρωπος ψιλός, ἀλλ' Ἐμμανουὴλ τυγχάνει, θεὸς καὶ ἄνθρωπος, ἀσυγχύτως καὶ ἀμεταβλήτως ὑπάρχων.

Παρθενικὴ πανήγυρις σήμερον τὴν γλῶτταν, ἀδελφοί, πρὸς εὐφημίαν καλεῖ· καὶ ἡ παροῦσα ἑορτὴ τοῖς συνελθοῦσιν ὠφελείας γίνεται πρόξενος· καὶ μάλα εἰκότως. ἁγνείας γὰρ ἔχει ὑπόθε- αφ.α

ὑπόθεσιν, καὶ τῆς ἡμέρας τῶν γυναικῶν καύχημα τὸ τελούμενον· καὶ δόξα τοῦ θήλεος. διὰ τὴν ἐν καιρῷ μητέρα καὶ παρθένον· ἐπέραστος αὕτη καὶ ἐξαίσιος ἡ σύνοδος· ἰδοὺ γὰρ γῆ καὶ θάλαττα δορυφορεῖ τῇ παρθένῳ· ἡ μὲν, τὰ νῶτα τοῖς ὁλκάσι γαληνῶς ἐφαπλώσασα· ἡ δὲ τὰ ἴχνη τῶν βαδιζόντων ἀκωλύτως παραπέμπουσα. σκιρτάτω ἡ φύσις, καὶ γυναῖκες τιμῶνται. χορευέτω ἡ ἀνθρωπότης, καὶ παρθένοι δοξάζονται· ὅπου γὰρ ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις. συνεκάλεσε μὲν ὑμᾶς ἐνθάδε ἡ ἁγία καὶ θεοτόκος παρθένος Μαρία, τὸ ἀμόλυντον τῆς παρθενίας κειμήλιον, ὁ λογικὸς τοῦ δευτέρου Ἀδὰμ παράδεισος, τὸ ἐργαστήριον τῆς ἑνώσεως τῶν φύσεων, ἡ πανήγυρις τοῦ σωτηρίου συναλλάγματος, ἡ παστὰς, ἐν ᾗ ὁ λόγος ἐνυμφεύσατο τὴν σάρκα, ἡ ἔμψυχος τῆς φύσεως βάτος, ἣν τὸ τῆς θείας ὠδῖνος πῦρ οὐ κατέκαυσεν, ἡ ὄντως κούφη νεφέλη. ἡ τὸν ἐπὶ χερουβὶμ μετὰ σώματος βα-

στάσα-

materiam, tollamque fæminei generis gloriationem. Neque enim vulgaris muliebri ſexui per virginem, & matrem in tempore acceſſit gloria. Deſiderabilis ſane planeque inaudita eſt hæc virginis & matris copula. Ecce enim & terra & mare virginem honorant, & obſequii cauſa tanquam ſatellites ſtipantur; hoc quidem mitius navigantibus dorſa ſubſternens, illa vero viatorum veſtigia inoffenſe dirigens. Exultet natura; honorantur fæminæ: choros humana ducat natura & carmina canat, glorificantur virgines. Ubi enim abundavit delictum, ſuperabundavit & gratia. Sacra Deipara Maria in unum nos coegit. Hæc illibata virginitatis purus ille theſaurus, decuſque & ornamentum. hæc ſpiritalis ſecundi Adami Paradiſus: hæc unitionis inter ſe naturarum officina: hæc ſalutaris reconciliationis panegyris: hæc thalamus, in quo Verbum humanam carnem ſibi deſponſavit: hæc animatus naturæ rubus, quem divini partus ignis non combuſſit: hæc vere levis illa nubes, quæ ſuper Cherubim Rom. 5. Exod. 3. Iſai. 19.

ſedentem in corpore ſuo geſtavit: hac vel-
Iudic. 6. lus mundiſſimum cæleſti pluvia madens,
ex quo paſtor ovem induit: hac ancilla eſt
& mater, virgo & cælum: hac ſola pons
eſt, per quem Deus ad homines deſcen-
dit: hac admiranda illius œconomia tela,
in qua ineffabili quodam modo admira-
bilis illius unionis tunica confecta eſt. cu-
ius quidem textor extitit Spiritus ſan-
Luc. 1. ctus; netrix, virtus ex alto obumbrans;
lana vetuſta Adami pellis; trama, im-
polluta virginis caro; radius textorius,
immenſa geſtantis gratia; artifex, ver-
bum per auditum illapſum. Quis vidit,
quis audivit talia? Incircumſcriptus
Deus uterum inhabitat; quem cæli non
capiunt, venter complexus eſt virginis.

2 Attamen, qui ex virgine naſcitur, nec
ſolus Deus eſt, nec purus rurſum homo,
idemq; natus mulierem, quæ quondã pec-
cati ianua extiterat, ſalutis oſtium reddi-
Gen. 3. dit. Nam ubi ſerpens per inobedientiam
virus ſuum infuderat, ibi verbum per o-
bedientiam ingreſſum, vivum ſibi tem-
Gen. 4. plum exædificavit: unde peccator Cain
primus

σίασμα, ὁ δὲ ἐξ οὐρανοῦ ὑετοῦ καθαρώτατος πόκος, ἐξ οὗ ὁ ποιμὴν τὸ πρόβατον ἐνεδύσατο· ἡ δούλη καὶ μήτηρ, ἡ παρθένος καὶ οὐρανὸς, ἡ μόνη θεοῦ πρὸς ἀνθρώπους γέφυρα. ὁ φρικτὸς τῆς οἰκονομίας ἱστὸς, ἐν ᾧ ἀρρήτως ὑφάνθη ὁ τῆς ἑνώσεως χιτών· οὗ περ ἱστουργὸς μὲν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· ἔριθος δὲ, ἡ ἐξ ὕψους ἐπισκιάσασα δύναμις. ἔριον δὲ, τὸ ἀρχαῖον τοῦ Ἀδὰμ κώδιον· κρόκη δὲ, ἡ ἐκ παρθένου ἀμόλυντος σάρξ· κερκὶς δὲ, ἡ ἀμέτρητος τοῦ φορέσαντος χάρις· τεχνίτης, ὁ δι' ἀκοῆς εἰσπηδήσας λόγος. τίς εἶδε, τίς ἤκουσεν, ὅτι μήτραν ὁ θεὸς ἀπεριγράπτως ᾤκησεν; καὶ ὃν οὐρανὸς οὐκ ἐχώρησε, γαστὴρ τῆς παρθένου, οὐκ ἐστενοχώρησεν. Ἀλλ' ἐκ γυναικὸς ἐτέχθη θεὸς οὐ γυμνὸς, καὶ ἄνθρωπος οὐ ψιλός· ὡς πύλη σωτηρίας ὁ τεχθεὶς, τὴν πάλαι τῆς ἁμαρτίας ἔδειξε θύραν. ὅπου γὰρ ὁ ὄφις διὰ τῆς παρακοῆς τὸν ἰὸν ἐνέχεεν, ἐκεῖ ὁ λόγος διὰ τῆς ὑπακοῆς εἰσελθὼν, τὸν ναὸν ἐζωοπλάστησεν. ὅθεν ὁ πρῶτος τῆς ἁμαρτίας Κάϊν προέκυψεν,

ἐκεῖ-

ἐκεῖθεν ὁ τοῦ γένους λυτρωτὴς χριστὸς ἀσπόρως ἐβλάστησεν. οὐκ ᾐσχύνθη ὁ φιλάνθρωπος τὴν ἐκ γυναικὸς ὠδῖνα. ζωὴ γὰρ ἦν τὸ πραγματευόμενον· οὐκ ἐμιάνθη οἰκήσας μόρια, ἅπερ αὐτὸς ἀνυβρίστως ἐδημιούργησεν. ἡ μὴ παρθένος ἔμεινεν ἡ μήτηρ. ψιλὸς ἄνθρωπος ὁ τεχθεὶς, καὶ οὐ παράδοξος ὁ τόκος. εἰ δὲ καὶ μετὰ τόκον ἔμεινε παρθένος, ἐκεῖνος ἀφράστως ἐγεννήθη, ὁ καὶ τῶν θυρῶν κεκλεισμένων ἀκωλύτως εἰσελθὼν, οὗ τὴν συζυγίαν τῶν φύσεων ὁ Θωμᾶς ἀνακέκραγε λέγων, ὁ κύριός μου, καὶ ὁ Θεός μου. Μὴ ἐπαισχυνθῇς τὴν ὠδῖνα ὦ ἄνθρωπε. αὕτη γὰρ ἡμῖν γέγονε σωτηρίας ἀφορμή. εἰ μὴ γὰρ ἐκ γυναικὸς ἐγεννήθη, οὐκ ἂν ἀπέθανεν. εἰ μὴ ἀπέθανεν, οὐκ ἂν διὰ τοῦ θανάτου κατήργησε τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τουτέστι, τὸν διάβολον.

οὐχ

primus emerſit, inde generis noſtri aſſertor Chriſtus ſine ſemine prodijt Clemens Deus ex muliere naſci non erubuit quod enim agebatur, vita erat. Nullam inde ille contrahit labem, quod intra viſcera, quæ citra omnem dedecoris notam, condiderat, inhabitat. Quod ſi ea, quæ genuit, virgo non permanſit, neq; is qui natus eſt, aliud quam purus homo extitit, atque ita partus ille nihil admiratione dignum habebit. Quod ſi illa etiam poſt partum virginitatem illæſam retinuit, is citra omnem controverſiam arcano modo ex ea ortus eſt quem, cum per clauſas ianuas ingreſſus eſſet, Apoſtolus Thomas in gemina natura ſubſiſtentem agnovit, agnitumque non abſque ingenti ſtupore huiuſcemodi voce cõpellavit: Dominus meus & Deus meus.

3 *Ne igitur, ô homo, partum hunc erubeſcendum cenſeas. Hic enim ſolus ſalutis antidotum nobis attulit. Nam ſi ex muliere natus non eſſet, mortem utique non oppetiviſſet Quod ſi mortuus non eſſet, neq; illum quoque per mortem deſtruxiſſet, qui mortis habebat imperium, hoc eſt diabolum.* Hebr.2.

lum. Porro autem, ut architecto nullam maculam aſpergit, ſi domum, quam fortè extruxerat, incoluerat: neque lutum figulum inficit, dum vaſculum, quod finxerat, ex eo refingit: ita ex utero virgineo prodyſſe, puriſſimum illud numen nihil quidquam polluit. Quem enim citra ullam ſui labem formaverat, ex hac quoque, nulla macula contracta, proceſſit. O venter, in quo communis libertatis ſyngrapha confecta eſt: ô utere, in quo arma adverſus mortem fabrefacta ſunt: O arvum, ex quo naturæ colonus ſine ſemine exortus eſt: ô templum, in quo Deus naturam non de-
Pſal.109. mutans, ſed eum, qui eſt Sacerdos ſecundum ordinem Melchiſedec, induens, noſtri miſericordia Verbum caro factum eſt, etſi Iudæi Domino id aſſeveranti non credant: Deus hominis formam induit, tametſi Gentes miraculum hoc ſubſan-
1.Cor.1. nent. Vnde Apoſtolus: Prædicamus Chriſtum, Iudæis quidem ſcandalum, Gentibus vero ſtultitiam. quandoquidem myſterij huius vim, ut quod omnem humanam rationem excedat, non cognoverunt.

Si

οὐχ ὕβρεις ἀρχιτέκτονι, μένει * ἐφ' ἑαυτῷ ἐκδεδέμενον· οὐκ μιαίνει πηλὸς τὸν κεραμέα. ἀνακαινίζοντα ὅπερ ἔπλασε σκεῦος. οὕτως οὐδὲ μιαίνει τὸν ἄχραντον Θεὸν, τὸ ἐκ παρθενικῆς γαστρὸς προελθεῖν. ἣν καὶ πλάσας οὐκ ἐμολύνθη, διὰ ταύτης προελθὼν οὐκ ἐμιάνθη. ὢ γαστὴρ, ἐν ᾗ τὸ τῆς κοινῆς ἐλευθερίας γραμματεῖον συνεγράφη. ὢ κοιλία, ἐν ᾗ τὸ κατὰ τοῦ θανάτου ὅπλον ἐχαλκεύθη. ὢ ἄρουρα, ἐν ᾗ ὁ τῆς φύσεως γεωργὸς ἀσπόρως ἐβλάστησεν. ὢ ναὸς, ἐν ᾧ ὁ Θεὸς γέγονεν ἱερεὺς. οὐ τὴν φύσιν μεταβαλὼν, ἀλλὰ τὸν κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδὲκ, δι' οἰκονομίαν ἐνδυσάμενος. ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, κἂν οἱ Ἰουδαῖοι ἀπιστῶσιν εἰπόντι τῷ κυρίῳ. ὁ Θεὸς μορφὴν τοῦ ἀνθρώπου ἐφόρεσε, κἂν οἱ Ἕλληνες κωμῳδῶσι τὸ θαῦμα· διὰ γὰρ τοῦτο, Ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον, Ἕλλησι δὲ μωρίαν ὁ Παῦλος βοᾷ. τοῦ γὰρ μυστηρίου τὴν δύναμιν οὐκ ἔγνωσαν· ἐπειδὴ ὑπὲρ λόγον τὸ θαῦμα.

εἰ γὰρ

* ἐν αὐτ

εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν. εἰ μὴ γὰρ ὁ λόγος ᾤκησε γαστέρα, οὐκ ἂν ἐκαθέσθη ἡ σὰρξ ἐπὶ τοῦ ἁγίου θρόνου. εἰ τῷ θεῷ ὕβρις εἰς μήτραν ἣν ἔπλασεν εἰσελθεῖν, ἄρα καὶ τοῖς ἀγγέλοις ὕβρις ἀνθρώπῳ διακονεῖν. Ὁ οὖν κατὰ φύσιν ἀπαθὴς, γέγονε δι' οἶκτον πολυπαθής· οὐκ ἐκ προκοπῆς γέγονε θεὸς ὁ χριστὸς, μὴ γένοιτο, ἀλλὰ δι' οἶκτον γέγονεν ἄνθρωπος, ὡς πιστεύομεν. οὐκ ἄνθρωπον ἀποθεωθέντα κηρύττομεν, ἀλλὰ θεὸν σαρκωθέντα ὁμολογοῦμεν. τὴν οἰκείαν δούλην ἐπεγράψατο μητέρα, ὁ καθ' οὐσίαν ἀμήτωρ, καὶ καθ' οἰκονομίαν ἐπὶ γῆς ἀπάτωρ. ἐπεὶ πῶς ὁ αὐτὸς ἀμήτωρ, καὶ ἀπάτωρ κατὰ τὸν Παῦλον; εἰ ψιλὸς ἄνθρωπος, οὐκ ἀμήτωρ· ἔχει γὰρ μητέρα. εἰ γυμνὸς θεὸς, οὐκ ἀπάτωρ· ἔχει γὰρ πατέρα. νῦν

δὲ ὁ

Si enim cognoviſſent, nūquam gloriæ Dominū crucifixiſſent. Si Verbum uterum nō inhabitaſſet, neq; caro quoq; illius ſacrum illum thronum occupaſſet. Quod ſi ignominioſum eſt Deo in uterum, quem ipſe formarat, illabi; erit ergo & angelis quoque probroſum homini miniſtrare. 1. Cor. 2.

4 *Qui itaq; ſecundum propriam naturam impatibilis eſt, is propter meram erga nos miſericordiam pluribus perpeſſionib. obnoxius eſt factus. Neq; Chriſtus per ſuccedentia virtutum incrementa factus eſt Deus, abſit verū, ut fides noſtra prædicat, Deus miſericordia permotus, factus eſt homo. Neq; hominem rurſum deificatum prædicamus, ſed Deum incarnatum confitemur: ſiquidē qui ſecundum propriā naturam matrem neſcit, nullumq; ſecundum carnis diſpenſationem patrem in terra agnoſcit, is propriā ancillam ſibi in matrem adſcivit. Nam quomodo iuxta Paulū ſine patre & matre eſt, ſi enim purus homo eſt, utiq; non ſine matre eſt. Matrem enim habet. Rurſum ſi purus Deus eſt, haud dubie nō ſine patre eſt. Habet enim patrem. Nūc vero* Heb. 7.

vero unus idemq́ ſine matre eſt, ut rerum conditor eſt; ſine patre rurſum eſt, ut homo eſt. Quin & ipſa quoq; Archangeli virginem ſalutantis appellatio obſervanda hic venit. 5 Ille namque, qui latum illud nuntiū Mariæ detulit, Gabrielis nomen ſortiebatur. Luc. 1. d. Et quid quæſo, Gabriel interpretatum ſonat? audi & diſce, idem utique ſonat, quod Deus & homo. Quia ergo ille, quē annunciabat, Deus erat & homo, quo diſpenſationis myſterium facilius perſuadeat, rei miraculū nominis ratione anticipat. Adventus enim cauſam primum diſce, & tunc incarnati virtutē laudibus evehe. Humana natura propter peccata multis obſtricta debitis tenebatur; neq; quod debebat, ulla ratione dependere poterat. Per Adamum namq; omnes peccato quaſi chirographū dederamus, ac noſq; diabolus in ſervitutem redegerat. Etenim corpore noſtro permultis paſſionibus ſubjecto, veluti charta uſus, noſtræ venditionis pretia oſtētabat, paſſionumq; debitum malignus ille falſarius, minitabundus ob oculos nobis ponebat, ac nos univerſos ad ſupplicium condemna-

ἐςὶ ὁ αὐτὸς ἀμήτωρ μὲν, ὡς πλάστης· ἀπάτωρ δὲ, ὡς * πλάσμα. * ἄνθρωπος

Αἰδέσθητι κἂν τὴν προσηγορίαν τοῦ ἀρχαγγέλου. ὁ τὴν Μαριὰμ εὐαγγελισάμενος, Γαβριὴλ ἐλέγετο. τί δὲ ἑρμηνεύεται Γαβριήλ; μάθε ἀκριβῶς. Θεὸς καὶ ἄνθρωπος· ἐπεὶ οὖν ὁ παρ' αὐτοῦ εὐαγγελιζόμενος, Θεός ἐςι καὶ ἄνθρωπος, προέλαβεν ἡ προσηγορία τὸ θαῦμα, ἵνα πιστεύσῃς τὴν οἰκονομίαν. μάθε τὴν αἰτίαν τῆς παρουσίας, καὶ δόξασον τὴν δύναμιν τοῦ σαρκωθέντος. πολλὰ ὤφειλεν ἐξ ἁμαρτιῶν ἡ τῶν ἀνθρώπων φύσις, καὶ ἠπόρει πρὸς τὸ χρέος. διὰ γὰρ τοῦ Ἀδὰμ πάντες τὴν ἁμαρτίαν ἐχειρογραφήσαμεν· δούλους ἡμᾶς κατεῖχεν ὁ διάβολος. τὰς ὠνὰς ἡμῶν προέφερε * γραφῇ κεχρημένος τῷ πολυπαθεῖ ἡ- * χάρτῃ
μῶν σώματι. εἱστήκει ὁ κακὸς τῶν παθῶν πλαστογράφος, ἀπαιτῶν ἡμᾶς τὸ χρέος,

καὶ ἀπαιτῶν ἡμᾶς τὴν δίκην. ἔδει τοίνυν δυοῖν θάτερον, ἢ πᾶσιν ἐπαχθῆναι τὸν ἐκ τῆς καταδίκης θάνατον, ἐπειδὴ καὶ πάντες ἥμαρτον, ἢ τοιοῦτον δοθῆναι πρὸς ἀντίδοσιν τίμημα, ᾧ πᾶν ὑπῆρχε δικαίωμα πρὸς παραίτησιν. ἄνθρωπος μὲν οὖν σῶσαι οὐκ ἠδύνατο. ὑπέκειτο γὰρ τῷ χρέει τῆς ἁμαρτίας. ἄγγελος ἐξαγοράσασθαι τὴν ἀνθρωπότητα οὐκ ἴσχυεν. ἠπόρει γὰρ τοιούτου λύτρου. λοιπὸν οὖν ὁ ἀναμάρτητος θεὸς ὑπὲρ τῶν ἡμαρτηκότων ἀποθανεῖν ὤφειλεν. αὕτη γὰρ ἐλείπετο μόνη τοῦ κακοῦ ἡ λύσις. Τί οὖν; αὐτὸς ὁ πᾶσαν φύσιν ἐκ μὴ ὄντων εἰς τὸ εἶναι παραγαγὼν, καὶ μηδὲν πρὸς παροχὴν ἀπορῶν, ἐξεῦρε τοῖς κατακρίτοις ζωὴν ἀσφαλεστάτην, καὶ τῷ θανάτῳ λύσιν εὐπρεπεστάτην, καὶ γίνεται ἄνθρωπος ἐκ παρθένου, ὡς οἶδεν αὐτός. λόγος γὰρ ἑρμηνεῦσαι τὸ θαῦμα οὐ δύναται. καὶ ἀποθνήσκει ᾧ ἐγένετο· καὶ λυτροῦται ὃ ὑπῆρχε· κατὰ τὸν λέγοντα Παῦλον, ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ,

demnationemque depoſcebat. Erat itaque alterutrum duorum neceſſarium: aut ut omnes propter condẽnationem præcipites abirent in mortem (omnes enim peccaverant) aut certe ut talis in pretiũ daretur, cui omnis ſuppetebat juſtificatio ad recuſandum. Atqui homo, quod peccati debito ſubjaceret, ſalvare nõ poterat: Angelus v. quod tantũ redemptionis pretium ipſi non ſuppeteret, humanum genus redimere nequibat. ſupererat igitur, ut Deus pro omnium peccatis moreretur, qui nulli peccato obnoxius erat: atque unica hæc reſtabat mali ſolutio. 6 *Ille itaque, qui univerſam naturam ex nihilo produxerat, cuiq; nulla ad erogandum facultas deerat, vitam mortis cõdemnationiq; addictis reperit tutiſſimam, mortiſq; ſolutionem decentiſſimã; dum nimirum ex virgine, modo quẽ ſolus ipſe novit (nulla enim oratio miraculum hoc aſſequi valet) humanã naturam aſſumpſit, aſſumptamq; in mortem contradit, eamque in modum redemptionis pretium diſſolvit, juxta illud Pauli: In quo* Ephes. 1. *habemus redemptionẽ per ſanguinem ipſius,*

ſius, peccatorumq; remiſſionem. O rē ſtupendam! immortalitatem, quam ipſe habebat per ſuā mortem aliis cōcilias. Ejuſmodi nullus unquam fuit, nec eſt, nec erit, quam unus & ſolus ille, qui ſecundum diſpenſationem ex virgine natus eſt Deus ſimul & homo; non ſolum id pretium habens, quo reorum multitudini redimendæ par eſſet, ſed ejuſmodi, quod multis partib. excelleret. Nā ut filius eſt, indiviſam cum patre unionem retinet; ut vero rerum opifex nullius virtutis indiget: ut autem miſericors, immenſa inexhauſtaq; miſericordia atque ſympathia pollet: deniq; ut pontifex, digniſſimus eſt, qui apud patrē intercedat. Horū autem omnium nihil unquam ſimile, nihil æquale in alio quopiam comperias. Cōſidera immenſam illius benignitatem, ultro ad mortem condemnatus, mortem, quæ crucifixoribus debebatur, deſtruxit, deciſorumq; iniquitatem, in ſceleratorum ſalutem convertit.

Poſſe itaq; ſalvare, virium puri hominis non erat; nam ipſe quoq; ſalvatore egebat, juxta illud Pauli. Omnes, inquit, pec- Rom. 3.

αὐτοῦ, τὴν ἄφεσιν τῶν παραπτωμάτων. ὢ τῶν μεγάλων πραγμάτων! ἄλλοις ἐπραγματεύσατο τὸ ἀθάνατον. αὐτὸς γὰρ ὑπῆρχεν ἀθάνατος. τοιοῦτος γὰρ ἄλλος καθ' οἰκονομίαν, οὔτε γέγονεν, οὔτε ἦν, οὔτε ἔσται ποτὲ, ἢ μόνος ὁ ἐκ παρθένου τεχθεὶς θεὸς καὶ ἄνθρωπος· οὐκ ἀντιταλαντεύουσαν μόνον ἔχων τὴν ἀξίαν τῷ πλήθει τῶν ὑποδίκων· ἀλλὰ καὶ πάσης ψήφους ὑπερέχουσαν. ἐν μὲν τῷ υἱὸς εἶναι τὸ ἀπαράλλακτον σώζων πρὸς τὸν πατέρα. ἐν δὲ τῷ δημιουργὸς, τὸ τῆς δυνάμεως ἀπροσδεὲς ἔχων· ἐν δὲ τῷ φιλοικτίρμονι, τὸ εἰς συμπάθειαν ὑπέρβλητον ἐδημοσίευσεν· ἐν δὲ τῷ ἀρχιερεὺς, τὸ εἰς παράστασιν ἀξιόπιστον φέρων· ὧν οὐδὲν ἕτερον ὡς αὖ ἐπ' οὐδενὶ ἴσον, ἢ παραπλήσιον πώποτε. ἔσχε γὰρ αὐτοῦ τὴν φιλανθρωπίαν. ἐκεῖ κατακλεισθεὶς, τὸν κατὰ τῶν σταυρωσάντων ἔλυσε θάνατον, καὶ ἀνέστρεψε τὴν τῶν ἀποκτεινάντων ἀνομίαν, εἰς τὴν ἁμαρτησάντων σωτηρίαν· ἀνθρώπῳ γένει ψιλοῦ, τὸ σῶσαι οὐκ ἦν· καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς ἐδεῖτο τοῦ σώζοντος, κατὰ Παῦλον τὸν λέγοντα. ὅτι πάντες ἥμαρτον, καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ θεοῦ, καὶ τὰ ἑξῆς. ἐπειδὴ οὖν ἡ ἁμαρτία τὸν ταύτης ὑπεύθυνον τῷ διαβόλῳ προσῆγεν, ὁ διάβολος τὸ πᾶν τῷ θανάτῳ παρέπεμπε· τί γὰρ τοι ἐν μεγίστῳ κινδύνῳ τὰ καθ' ἡμᾶς προῆγεν, καὶ ἐν ἀπόροις ἦν ἡ λύσις τοῦ θανάτου· οἱ πεμφθέντες ἰατροὶ κατηγόρουν. τί οὖν; ὡς εἶδον οἱ προφῆται, μεῖζον τέχνης ἀνθρώπων τὸ τραῦμα, τὸν ἐξ οὐρανοῦ ἐπεβόων ἰατρόν. καὶ ὁ μὲν ἔλεγε, κύριε κλῖνον οὐρανούς, καὶ κατάβηθι. ἄλλος, ἴασαί με κύριε, καὶ ἰαθήσομαι. ἕτερος, ἐξέγειρον τὴν δυναστείαν σου, καὶ ἐλθὲ εἰς τὸ σῶσαι ἡμᾶς. ἄλλος, [illegible] ὄντως οἰκήσει ὁ θεὸς μετὰ ἀνθρώπων; ἄλλος, ταχὺ προκαταλαβέτωσαν ἡμᾶς οἱ οἰκτιρμοί σου κύριε, ὅτι ἐπτωχεύσαμεν σφόδρα. ἕτερος, οἴμοι ὅτι ἀπόλωλεν εὐλαβὴς ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ὁ κατορθῶν ἐν ἀνθρώποις οὐχ ὑπάρχει. ἄλλος, ὁ θεὸς εἰς τὴν βοήθειάν μου πρόσχες, κύριε εἰς τὸ βοηθῆσαί μοι σπεῦσον· ἄλλος, ἔτι ὅσον ὁ ἐρχόμενος ἥξει, καὶ οὐ χρονιεῖ. ἄλλος, ἐπλανήθην ὡς πρόβατον ἀπολωλός, ζήτησον τὸν δοῦλόν σου τὸν ἐλπίζοντα ἐπὶ σέ. ἄλ-

caverunt, & egent gloria Dei. Quia v. peccatum peccatorem diabolo obſtringebat, obſtrictumq; diabolus in mortem præcipitem agebat, res humanæ in ſummum diſcrimen adductæ cernebantur, nec ulla liberationis ſpes ſeſe offerebat. Quare Prophetæ, qui animarũ medici deſtinati fuerant, concionabantur quidem, & incuſabant; verum ubi inflictum vulnus humana induſtria majus eſſe animadvertebãt, cœleſtis medici opem implorabant; & hic
quidem aiebat: Inclina cœlos & deſcende. Pſal. 143.
alius, ſana me Domine, & ſanabor. alius, Hier. 17.
excita potẽtiam tuam & veni ad ſalvandum Pſal 79.
nos. alius, Nunquid verè Deus verè 3. Reg 8
habitabit inter homines? alius, cito antici- Pſal 78.
pent nos miſericordiæ tuæ, quia pauperes
facti ſumus nimis: alius, heu me, perijt Micha. 7.
pius à terra, & non eſt inter homines qui
æquitati ſtudeat: alius, Deus in adjuto- Pſal. 69.
rium meũ intende, Domine ad adjuvan-
dum me feſtina: alius, Adhuc puſillum, & Habac. 2.
qui venturus eſt, veniet, & non tardabit:
alius, Erravi ſicut ovis quæ perijt: quære Pſal. 118.
ſervum tuum Domine ſperantem in te.

Pſal. 49. *altus, Deus manifeſtè veniet, Deus noſter & non ſilebit. Ille igitur, qui ſuapte natura Rex eſt, humanam naturam tyrannide oppreſſam non deſpexit, neq; permiſit miſericors Deus, ut perpetuo ablegata diabolo teneretur: ſed venit ille, qui ſemper præſens adeſt; propriumque ſanguinem noſtri cauſa in redemptionis pretium profundens, & carnem, quam è virgine ſuſceperat, in commutationem morti dedens, mundum à legis maledicta redemit, mortem deſtruxit. Atque huc illud*

Galat. 3. 8 *Pauli tendit: Chriſtus, ait, nos redemit de maledicto legis. Qui itaque nos redemit, ô Iudae, non purus eſt homo: humana enim natura peccati ſervitute oppreſſa tenebatur: ſed neque tantum quoque Deus erat humana natura deſtitutus, corpus enim habebat, ô Manichæe, niſi enim me induiſſet, me non ſalvaſſet. Verum qui ex virgine prodijt, ille me cōdemnationi obnoxium aſſumpſit. Quo fit, ut admiranda quædam commutatio hic intervenerit: data namq; ſpiritu accepit carnem; idem cum virgi-*

Luc 1. *ne, & ex virgine. Et hic quidem ipſam*

obum-

αι. ἄλλος, ὁ θεὸς ἐμφανῶς ἥξει, ὁ θεὸς ἡμῶν, καὶ οὐ παρασιωπήσεται. οὐ παρεῖδε τοίνυν τὴν φύσιν τὴν ἀνθρωπίνην τυραννουμένην ὁ φύσει βασιλεὺς ὑπάρχων· οὐκ ἀφῆκεν εἰς τέλος εἶναι τῷ διαβόλῳ ὑπεύθυνον ὁ φιλοικτίρμων θεός. ἀλλ' ἦλθεν ὁ ἀεὶ παρὼν, καὶ κατέβαλε λύτρον τὸ ἴδιον αἷμα, καὶ ἔδωκεν ὑπὲρ τῆς ψυχῆς, ἀντάλλαγμα τῷ θανάτῳ, ὃ ἐκ παρθένου ἐφόρεσε σῶμα. καὶ ἐξηγόρασε τὸν κόσμον ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου, θανάτῳ τὸν θάνατον καταργήσας. καὶ βοᾷ Παῦλος, χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου. ὁ τοίνυν * ἀγοράσας ἡμᾶς, οὐ ψιλὸς ἄνθρωπος ὦ Ἰουδαῖε· ἡ γὰρ ἀνθρώπων φύσις τῇ ἁμαρτίᾳ δεδούλωτο· ἀλλ' οὐ μὴν θεὸς γυμνὸς ἀνθρωπότητος. σῶμα γὰρ εἶχεν ὦ Μανιχαῖε· εἰ μὴ γὰρ ἐνεδύσατο ἐμὲ, οὐκ ἂν ἔσωσεν ἐμέ. ἀλλ' ἐν τῇ γαστρὶ τῆς παρθένου ὁ [illegible], τὸν κατάδικον ἐνεδύσατο. καὶ ἐκεῖ τὸ φρικτὸν γέγονε συνάλλαγμα· δοὺς γὰρ πνεῦμα, ἔλαβε σάρκα, ὁ αὐτὸς μετὰ τῆς παρθένου, καὶ ἐκ τῆς παρθένου. τὸ μὲν ἐπισκίασαν,

* ἴσ. ἐξαγοράσας

σκίασεν, ὁ δὲ σαρκωθεὶς ἐξ αὐτῆς εἰ ἄλλος ὁ χριστὸς, καὶ ἄλλος ὁ θεὸς λόγος, οὐκ ἔτι τριὰς, ἀλλὰ τετράς· μὴ σχίσῃς τὸν τῆς οἰκονομίας χιτῶνα τὸν ἄνωθεν ὑφαντόν. μὴ μαθητευθῇς Ἀρείῳ. ἐκεῖνος γὰρ ἀσεβῶν, τὴν οὐσίαν τέμνει· σὺ τὴν συνάφειαν μὴ μέριζε, ἵνα μὴ μερισθῇς ἀπὸ τοῦ θεοῦ. τίς ἐπέφανεν, εἰπέ μοι, τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένοις; ἄνθρωποι; καὶ πῶς; εἰ γὰρ ἐν σκότει διῆγε, κατὰ Παῦλον τὸν λέγοντα. ὃς ἐρρύσατο ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους. ἦμεν γάρ ποτε σκότος, κατὰ τὸ γεγραμμένον. τίς οὖν ἐπέφανε; Δαυὶδ σε διδασκέτω, λέγων· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου. εἰπὲ φανερῶς ὦ Δαυίδ, ἀναβόησον τῇ ἰσχύϊ, καὶ μὴ φείσῃ, ὡς σάλπιγγα ὕψωσον τὴν φωνήν σου, εἰπὲ τίς οὗτος; κύριος ὁ θεὸς τῶν δυνάμεων· θεὸς κύριος, καὶ ἐπέφανεν ἡμῖν. ὁ γὰρ λόγος σὰρξ ἐγένετο, συνῆλθον αἱ φύ-

σεις, καὶ

obumbravit, ille vero ex illa carnem in-
duit. Si alius eſt Chriſtus, & alius iſtē Dei
verbum, jam nō Trinitas in divinis erit,
ſed quaternitas. nam & Chriſtus quoque Ioan. 19.
Deitatis expers non eſt. Noli diſpenſatio-
nis tunicam deſuper contextam ſcindere:
noli diſcipulus eſſe Arij. Ille enim impie
eſſentiam ſecat; tu noli dividere commu-
ctionem, ne divid tria à Deo. Sed dic, ob-
ſecro, ecquiſnam apparuit iis, qui in te- Eſa. 9.
nebris & in umbra mortis ſedebant? ho-
mo ne? ſi quomodo homo in tenebris de-
verſitate prævaluit? nam juxta Pauli do- Coloſ. 1.
ctrinam de poteſtate tenebrarum nos eri- Ephes. 5.
puit: Eramus enim aliquando tenebræ,
ſicut ſcriptum eſt. Ecquis ergo ille, qui ap-
paruit nobis? David ad hoc tibi reſpondet. Pſal. 117.
Scribit autem Benedictus qui venit in no-
mine Domini. At clarius dic David, quiſ-
nam ſit ille; exclama quantum viribus po- Iſa. 58.
tes, nec ceſſes: exalta quaſi tuba vocem
tuam, & edicito, quiſnam ille ſit. Domi- Pſal. 117.
nus Deus (inquit) virtutum, Deus Domi-
nus & illuxit nobis. Verbum enim ca-
ro factum eſt, duoque in unum ſimul Ioan. 1.
coci-

coierunt naturæ: at id citra ullam omni-
9 *no confuſionem. Venit quidem ad ſalvan-*
dum, ſed & pati quoque illum oportuit.
At quomodo utroque hac fieri potuerunt?
Homo purus ſalvare non poterat, Deus
ſolus pati nequibat. Quid igitur? Ipſe
Emmanuel Deus factus eſt homo; & id
quidem quod erat, ſalvavit, quod vero fa-
ctum eſt, paſſiones ſubijt. Vnde cum Eccle-
ſia ſynagogam cerneret ſpinis illum coro-
nantem, lugens tantum facinus aiebat:
Cant. 3. *Filiæ Ieruſalem exite & videte coronam,*
qua coronavit eum mater ſua. Ipſe ete-
Ioan. 19. *nim ſpineam coronam portavit & ſpina-*
Geneſ. 3. *rum ſententiam evertit. Idem erat in ſi-*
Ioan. 1. *nu patris & in utero virginis. Item deti-*
nebatur inter matris brachia, & fereba-
Pſal. 103. *tur ſuper ventorum pennas. Idem ab*
Matt. 9. *Angelis adorabatur, & cum publicanis*
Ezec. 10. *menſa accumbebat. Vix Cherubim aſpi-*
cere audebant & Pilatus interrogabat.
Ioan. 18. *Servus Colaphis cædebat, & ipſa creatura*
Matt. 27. *horrebat: Crucifigebatur, & thronus glo-*
riæ non deſerebatur. In ſepulchro conclu-
Pſal. 104. *debatur, & cœlum uti pellem extendebat.*

Inter

σις, καὶ ἀσύγχυτος ἔμεινεν ἡ ἕνωσις. Ἦλθε σῶσαι, ἀλλ' ἔδει καὶ παθεῖν. πῶς ἦν δυνατὸν ἑκάτερα; ἄνθρωπος ψιλὸς σῶσαι οὐκ ἴσχυε· Θεὸς γυμνὸς παθεῖν οὐκ ἠδύνατο. τί οὖν; αὐτὸς ὢν Θεὸς ὁ Ἐμμανουήλ, γέγονεν ἄνθρωπος· καὶ ὃ μὲν ἦν, ἔσωσεν, ὃ δὲ γέγονεν, ἔπαθε. διὰ τοῦτο ὡς εἶδεν ἡ ἐκκλησία στεφανώσασαν αὐτὸν τῶν ἀκανθῶν τὴν συναγωγὴν, θρηνοῦσα τὴν τόλμαν ἔλεγε· θυγατέρες Ἱερουσαλὴμ, ἐξέλθετε καὶ ἴδετε τὸν στέφανον, ᾧ ἐστεφάνωσεν αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ. αὐτὸς γὰρ καὶ τὸν ἀκάνθινον ἐφόρεσε στέφανον, καὶ τὴν τῶν ἀκανθῶν ἔλυσεν ἀπόφασιν. ὁ αὐτὸς ἐν κόλποις πατρὸς, καὶ ἐν γαστρὶ παρθένου. ὁ αὐτὸς ἐν ἀγκάλαις μητρὸς, καὶ ἐπὶ πτερύγων ἀνέμων. ὁ αὐτὸς ὑπ' ἀγγέλων προσεκυνεῖτο, καὶ τελώναις συνανεκλίνετο. τὰ σεραφὶμ οὐ προσέβλεπε, καὶ Πιλᾶτος ἠρώτα. ὁ δοῦλος ἐρράπιζε, καὶ ἡ κτίσις ἔφριττεν. ἐπὶ σταυροῦ ἐπήγνυτο, καὶ ὁ θρόνος τῆς δόξης οὐκ ἐγυμνοῦτο. ἐν τάφῳ κατεκλείετο, καὶ τὸν οὐρανὸν ἐξέτεινεν ὡς δέρριν.

δέῤῥιν. ἐν νεκροῖς ἐλογίζετο, καὶ τὸν ᾅδην ἐσκύλευσεν. ὧδε πλάνος ἐσυκοφαντεῖτο, καὶ ἐκεῖ ἅγιος ἐδοξολογεῖτο. ὢ τοῦ μυστηρίου! βλέπω τὰ θαύματα, καὶ ἀνακηρύττω τὴν θεότητα. ὁρῶ τὰ πάθη καὶ οὐκ ἀρνοῦμαι τὴν ἀνθρωπότητα, ἀλλ' ὁ Ἐμμανουὴλ, φύσεως μὲν πύλας ἀνέῳξεν ὡς ἄνθρωπος, παρθενίας δὲ κλεῖθρα οὐ διέῤῥηξεν, ὡς θεός· ἀλλ' οὕτως ἐκ μήτρας ἐξῆλθεν, ὡς δι' ἀκοῆς εἰσῆλθεν, *ἀφθάρτως ἐξῆλθε, κατὰ τὸν προφήτην Ἰεζεκιὴλ τὸν λέγοντα· ἐπέστρεψέ με ὁ κύριος κατὰ τὴν ὁδὸν τῆς πύλης τῶν ἁγίων τῆς ἐξωτέρας. τῆς βλεπούσης κατὰ ἀνατολὰς, καὶ αὕτη ἦν κεκλεισμένη· καὶ εἶπε κύριος πρός με, υἱὲ ἀνθρώπου, ἡ πύλη αὕτη κεκλεισμένη ἔσται, οὐκ ἀνοιχθήσεται· καὶ οὐδεὶς οὐ μὴ διέλθῃ δι' αὐτῆς, ἀλλ' ἢ κύριος ὁ θεὸς Ἰσραὴλ, μόνος αὐτὸς εἰσελεύσεται καὶ ἐξελεύσεται, καὶ ἔσται ἡ πύλη κεκλεισμένη. ἰδοὺ ἀπόδειξις ἐναργὴς τῆς ἁγίας καὶ θεοτόκου Μαρίας· λυέσθω τοίνυν ἀντιλογία πᾶσα. καὶ τῇ τῶν γραφῶν καταφωτιζώμεθα γνώσει, ἵνα καὶ βασιλείας οὐρανῶν τύχωμεν, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, Ἀμήν.

*ἀφράστως

Τῷ

*Inter mortuos reputabatur, & infernum
deſpoliabat. Hic ut deceptor calumniis af- Matt. 27.
ficiebatur, ibi ut ſanctus glorificabatur O
myſterij magnitudinem! miracula video,
& divinitatem prædico: cerno paſſiones,
& humanitatem non nego. Naturæ portam
reſeravit Emmanuel ut homo; ſed virginitatis
clauſtra non violavit neque perrupit,
ut Deus. Ita enim ex utero eſt
egreſſus, ſicut per aurem ingreſſus. Ita
natus, ſicut conceptus: qui impaſſibiliter
fuerat illapſus, incorruptibiliter eſt elapſus.
Inde Propheta Ezechiel aiebat. Con- Ezec. 44.
vertit me Dominus ad viam portæ Sanctuarij
exterioris, quæ reſpiciebat ad Oriẽtem,
& erat clauſa. Et dixit Dominus ad
me: Fili hominis, porta hæc clauſa erit, nõ
aperietur, & vir non tranſiet per eam: ſed
Dominus Deus Iſrael ſolus ipſe ingredietur
& egredietur, & erit porta clauſa. En
evidens demonſtratio ſacræ deiparæ virginis
Mariæ. Dirimatur proinde omnis
contradictio ſcripturarumq́; illuminemur
ſcientia, quo regnum cælorum conſequamur
in ſæcula ſæculorum, Amen.*

SAN-

PROCLI ARCHIEPIſcopi Conſtantinopolitani ſermo in ſacroſanctam Transfigurationem Domini Dei ac Servatoris noſtri Ieſu Chriſti.

Agite à amici, hodierno quoque die theſauros Evangelicos apprehendamus, ut hinc more ſolito divitias, quæ cunctis copiosè ſuppeditantur, nec ulla unquam tempore deficiunt, promamus. Agite, iterum ſingulari ſapientia præditum ducem ſequamur Lucam, ut Chriſtum excelſum in montem aſcendentem, & Petrum, Iacobum & Ioannem divinæ iſtius transfigurationis teſtes aſciſcentem ſpectemus.
Luc.9. ver. 28. Aſſumptis enim, *inquit*, Petro, & Iacobo, & Ioanne, aſcendit Dominus in montem excelſum. *In montem excelſum aſcendit, in quo Moyſes & Elias colloquebantur cum Chriſto. In montem excelſum, ubi lex & prophetæ cum gratia converſabantur: In montem excelſum, in*
Exod.12. *quo Moyſes [olim] mactato agno paſchali poſtes Hebræorum ſanguine aſperſit: montem*

ΠΡΟΚΛΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ Κωνσταντινουπόλεως λόγος εἰς τὴν ἁγίαν μεταμόρφωσιν τοῦ κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

ΔΕῦτε φίλοι, καὶ σήμερον τῶν διδασκαλικῶν ἀενάως ἐφαψώμεθα θησαυρῶν, ἵνα ἐκεῖθεν συνήθως * ἀρρυσώμεθα πλοῦτον ἀφθόνως ἅπασι μεριζόμενον· καὶ οὐδαμῶς ἐνδέοντα * δαπανώμενον· δεῦτε τῷ πανσόφῳ, καὶ καλῶς ὁδηγοῦντι, καὶ πάλιν ἀκολουθήσωμεν Λουκᾷ· ἵνα ἴδωμεν τὸν Χριστὸν εἰς ὄρος ὑψηλὸν ἀναβαίνοντα· καὶ Πέτρον, καὶ Ἰάκωβον, καὶ Ἰωάννην τῆς θείας μεταμορφώσεως λαμβάνοντα μάρτυρας. παραλαβὼν γάρ φησι * τὸν Πέτρον εἰς ὄρος ὑψηλὸν ἀνῆλθεν ὁ δεσπότης. ὄρος ὑψηλὸν ἀνῆλθεν, ἐν ᾧ Μωυσῆς καὶ Ἠλίας διελέγοντο τῷ Χριστῷ· ὄρος ὑψηλὸν, ἐν ᾧ νόμος καὶ προφῆται συναμιλλῶνται τῇ χάριτι· ὄρος ὑψηλὸν, ἐν ᾧ Μωσῆς ὁ τοῦ πάσχα τὸν ἀμνὸν σφαγιάσας, καὶ τῷ αἵματι τὰς φλιὰς τῶν Ἑβραίων * ῥαντίσας· ὄρος ὑψηλὸν, ἐν

* γρ. ἀρυσώμεθα.
* ms. δαπανώμενον.
* ms. τὸν ἀδελ.
* γρ. ῥαντίσαν

ἐν

* γρ. μελί-σας. ἐν ᾧ Ἠλίας ὁ τὸν βοῦν περὶ ἐκείνου * με-
λίσας, καὶ τὴν δι' ὕδατος θυσίαν ἐν πυρὶ
δαπανήσας. ὄρος ὑψηλὸν, ἐν ᾧ Μωσῆς ὁ
ἀνοίξας καὶ κλείσας τῆς ἐρυθρᾶς τὰ συστή-
ματα. ὄρος ὑψηλὸν, ἐν ᾧ Ἠλίας ὁ κλεί-
* γρ. ὀμβρή-ματα, σας καὶ ἀνοίξας τῶν ὑετῶν τὰ * ὀμβρή-
ματα· ὄρος ὑψηλὸν, ἵνα μάθωσιν οἱ πε-
ρὶ Πέτρον, καὶ Ἰωάννην, καὶ Ἰάκωβον,
ὅτι αὐτός ἐστιν, ᾧ πᾶν γόνυ κάμψει ἐπου-
ρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων. τρεῖς
γὰρ μόνους παραλαβὼν εἰς ὄρος ἀνῆλ-
θεν ὁ δεσπότης, οὐ πάντας παραλαβὼν,
ὅτι πάντας καταλιπών. οὐ φθονήσας τοῖς
ἄλλοις τῆς δόξης· οὐκ ἀτελεστέρους κρί-
νας. οὐ τοὺς ἐννέα λυπήσας· δίκαιος γὰρ
* leg. ἵνα λ ὢν δίκαια τὰ πάντα διέπει· ἐναλογιζό-
μενος πάντας· καὶ τῆς πρὸς ἀλλήλους
ἀγάπης, οὐ μείζων, οὓς ἴσωσεν· ἀλλ' ἐπει-
δήπερ ἀνάξιος ἦν τῆς θείας ὄψεως, καὶ
τῆς φοβερᾶς ἐκείνης ὀπτασίας, ὁ μέλ-
λων γίνεσθαι προδότης Ἰούδας. τούτου χά-
ριν σὺν αὐτῷ καὶ τοὺς ἄλλους καταλιμ-
πάνει· ἵνα κἀκείνῳ ὡς μὴ μόνῳ κα-
ταλειφθέντι

tem excelſum, ubi Elias, qui bovem per membra in fruſta divisit, & ſacrificium aqua perfuſum igne conſumpſit: montem excelſum, ubi Moyſes qui rubri maris compagem aperuit & clauſit: montem excelſum, in quo Elias qui aquarum agmina inhibuit & produxit. in montem denique excelſum [aſcendit] ut diſcerent Petrus Iacobus, Ioannes, & qui cum illis erant, quod ipſe eſſet is, cui omne genu [ſe] flectat cæleſtium ac terreſtrium, & ſubterraneorum. Tribus enim duntaxat aſſumptis aſcendit Dominus, non omnes aſſumens, neque omnes relinquens, non quod cæteris iſtis gloriam invideret, aut viliores eos judicaret, neque ut novem iſtos contriſtaret: (cum enim juſtus ſit omnia iuſte diſpenſat, unius inſtar omnes æſtimans, nec eorum, quos coniunxerat, mutuum amorem divellens) ſed cum Iudas, qui ipſum erat proditurus, indignus eſſet, qui divinum hoc ſpectaculum, & tremendam viſionem ſpectaret, hac de cauſa ipſum & reliquum Apoſtolorum chorum [infra] reliquit, ut hac ratione illi tanquam non ſolū

3.Reg 18.

3.Reg. 17. & 18.

Phil. 2. v. 10.

derelicto, omnem in poſterum excuſationis
prætextum præriperes, & haſce tres ſuffi-
Deut. 19. *cientes ſecundum legem transfigurationis*
produceret teſtes, reliquos ſecum anima cir-
Matth. 18. *cumferentes. Ipſe enim dicit:* Pater juſte,
v. 16. ſerva eos, ut & ipſi unum ſint, prout
Ioh. 17. v. & nos unum ſumus. *Etenim cum vi-*
21. *deat Iudas circa montem Andream, Tho-*
mam, Philippum, & reliquos ipſi adjun-
ctos, non murmurantes, neque conqueren-
tes, neque conviciantes, ſed gaudio gau-
dentes, & ſuffragium illud cœlitus datum
& lætitiam communem cum abſentibus
reputantes, minime excuſari potuit, cum
Iohan. 12 *in nullo antea neglectus eſſet miracu-*
v. 6. & 13. *lo: ſed qui habebat marſupium, & Ma-*
verſ. 29. *ria unguento inungenti [Chriſti pedes]*
abſque cauſa ſuccenſebat, & magiſtrum
auſu planè temerario hoſtibus prodidit.
Quid porro ait Evangeliſta? Tranſ-
formatuſque eſt coram eis, *inquit*, &
conſpecti ſunt [*eis*] Moyſes & Elias
cum eo colloquentes. *At Petrus, mo-*
re ſuo ſemper præceps, quos mentis oculis
nunquam antea uſurpaſſet, conſpicatus col-
loquentes

ἐλλαμφθέντι πᾶσαν ἀπολογίαν εἰς ὕστερον * ἀποκλήσῃ, καὶ τῆς μεταμορφώσεως τοὺς τρεῖς αὐτόπτας κατὰ τὸν νόμον ἐπιστήσηται μάρτυρας, ἐν ἑαυτοῖς κατὰ ψυχὴν καὶ τοὺς λοιποὺς ὑπερφέροντας. αὐτοὺς γάρ φησι * φύλαξον αὐτοὺς πάτερ δίκαιε, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἓν ὦσι, καθὼς καὶ ἡμεῖς ἕν ἐσμεν. ὁρῶν γὰρ Ἰούδας περὶ τὸν ἱερὸν Ἀνδρέαν, Θωμᾶν, Φίλιππον, καὶ τοὺς λοιποὺς μετ' αὐτοῦ διατρίβοντας, καὶ οὐδὲ γογγύζοντας, οὐκ ἀγανακτοῦντας, οὐ λοιδοροῦντας· ἀλλὰ καὶ χαίροντας, καὶ κοινὴν τοῖς ἀπιοῦσιν τὴν ἄνωθεν ψῆφον λογιζομένους, καὶ τὴν χαρὰν, ἀναπολόγητος παντελῶς ὑπῆρχεν, ὡς εἰς οὐδὲν οὐδέποτε τῶν θαυμάτων παραδεχθείς· ἀλλὰ καὶ τὸ γλωσσόκομον ἔχων, καὶ τῇ τὸ μύρον ἀλειψάσῃ ἀναιτίως βασκαίνων. καὶ τὸν διδάσκαλον τολμηρῶς τοῖς ἐχθροῖς προδιδούς. καὶ * τί φησι; καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν, καὶ ὤφθησαν αὐτοῖς Μωϋσῆς καὶ Ἠλίας μετ' αὐτοῦ συλλαλοῦντες αὐτῷ. ἀλλ' ὁ Πέτρος ὡς ἀεὶ περὶ πάντα θερμὸς ὤν, ὄμμασι διανοίας ὡς οὐκ ἴδε ποτὲ θεωρήσας

* leg. ἀποκλείσῃ.

* Ioan. 17. ver. 11. legitur τερ ἅγιε, τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου, οὓς δέδωκάς μοι, ἵνα ὦσιν ἓν καθὼς ἡμεῖς.

* videtur aliquid deesse.

* ἴσ. μεγέθους

* ἴσ. ἐννοίαις

* ἴσ. ἐπείγῃ

συλλαλοῦντας αὐτῷ· ὑπὸ τὸ πολὺ * μεγείους τοῦ θαύματος, ὑπὸ τὸ παράδοξον σκοπήσεως τῆς θείας ἐκλάμψεως, καλὸν καλεῖ τὸν ἔρημον τόπον, καὶ σκηνοποιὸς ἐξ ἁλιέων προέκοπτεν, τῷ Σωτῆρι βοῶν, ποιήσωμεν τρεῖς σκηνάς, σοὶ μίαν, καὶ Μωσῇ μίαν, καὶ Ἠλίᾳ μίαν, οὐκ εἰδὼς ὃ λέγει, καλῶς ὁ πάνσοφος ἀπολογεῖται Λουκᾶς· οὐκ εἰδώς φησιν ὃ λέγει. ἀλλ' ὦ τῶν μαθητῶν κορυφαῖε καὶ πρεσβύτατε τῶν ἀποστόλων Πέτρε, θεωρητικαῖς * ἐνοίαις προσπιστεύεσθαι θέλεις, καὶ λογισμοῖς ἀνθρωπίνοις καθυβρίζεις τὰ θεῖα; τὰς τρεῖς σκηνὰς ἐγείρειν ἐν ἐρήμῳ λέγεις. ὁμότιμον τοῖς δούλοις ὁρίζεις τὸν δεσπότην, καὶ τῷ Χριστῷ μίαν σκηνήν, καὶ τοῖς δυσὶν ἐξ ἴσου οἰκοδομεῖν * ἐπείγει. μὴ γὰρ ἐξ ἁγίου πνεύματος ὡς οὗτος συνελήφθη Μωσῆς; μὴ γὰρ παρθένος μήτηρ ἔτικεν τὸν Ἠλίαν, ὡς τοῦτον ἡ παναγία παρθένος; μὴ γὰρ ἔμβρυον ἐκ μήτρας ἐπέγνω Μωσέα, καθάπερ τοῦτον ὁ πρόδρομος; μὴ γὰρ ὃν οὐρανὸς ἐμήνυσεν Ἠλιοῦ τὴν γέννησιν, μάγοι προσεκύνησαν Μωσέως

τὰ

loquentes cum ipſo, magnitudinem miraculi haud perpendens, neque conſiderans divini ſplendoris inſolentiam & novitatem, locum iſtum deſertum bonum vocat, ex piſcatore factus tabernaculorũ fabricator dum ſervatorem his compellat verbis: Faciamus tria tabernacula, tibi unũ, & Moyſi unum, & Eliæ unum, *neſciens quid diceret; quemadmodũ optime ipſum ſapientiſſimus Lucas excuſat,* neſciens, *inquit,* quid diceret. *Verum, ô Petre, diſcipulorum caput & anteſignane, quid humili intellectu & humana cogitatione res divinas infamas, & tria tabernacula te excitaturum in deſerto dicis. Servus pari cum Domino conſtitutus dignitate & honore, & Chriſto tabernaculum unum & duobus iſtis ex æquo ædificare conaris? Num ex Spiritu ſancto quemadmodum hic conceptus eſt Moyſes? Num virgo mater peperit Eliam quemadmodum hunc ſanctiſſima Virgo? nũ infans in utero cognovit Moyſen, quemadmodum hunc præcurſor [Iohannes?] Num cælum indicavit Eliæ nativitatem? num Magi cunabula*

Matth. 17. verſ 4.
Lucæ 9. verſ 32.

Moyſes adorarunt? num Moyſes & Elias
talia ediderunt miracula? aut legiones Dæ-
Exod. 2. *monum ex hominibus eiecerunt? Moyſes*
v. 2. *aliquando iratus eſt, & baculo percutiens*
Exodi 14. *mare diviſit: tuus vero Magiſter Deus ſu-*
v. 21. Iohan. 6. *per mare ambulans tibi Petra profundum*
v. 19. *pervium fecit. Elias precatus farinam vi-*
Matth. 14. *duæ multiplicavit, eiuſdemq́ filium à mor-*
v. 25. *tuis reſuſcitavit. Hic vero poſtquam à pi-*
3. Reg. 17. v. 14. & 22. *ſcatione te avocaſſet, quinq; chiliadas ſatia-*
vit, & ad inferos uſq; penetravit, omnes
qui captivi inibi tenebãtur vinctis ſomno
lõgo eduxit. Ne igitur dicas faciamus tria
tabernacula, *neque hoc.* bonum eſt nos
hic eſſe. *Nihil humanũ, nihil humile, ni-*
hil terrenũ, nihil humi ſerpens. ſed ſuper-
Coloſ. 3. *na ſape, ſuperna quære, quemadmodũ Pau-*
verſ. 1. 2. *lus docuit, non terreſtria. Quomodo enim*
bonũ eſt nos illic eſſe ubi ſerpens Adamum
verborum lenocinijs deceptũ in extremum
adduxit diſcrimen, & Paradiſi aditu ex-
Geneſ. 3. *cluſit; ubi in ſudore vultus panem come-*
v. 19. *dendum eſſe audivimus, ubi ſuſpirare &*
Cap. 4. *tremere ſuper terram Cain, didicimus, ubi*
v. 12. *nihil ſtabile, nihil firmum, ſed omnia mo-*

mento

τὰ παράδοξα; μὴ γὰρ Μωσῆς καὶ Ἠλίας τοιαῦτα εἰργάσαντο θαύματα, ἢ λεγεῶνας δαιμόνων ἐξ ἀνθρώπων ἀπήλασαν; Μωσῆς γὰρ * ὠργίσθη ποτέ, καὶ ῥάβδῳ πατάξας διεῖλε τὸ πέλαγος. ὁ δὲ σὸς διδάσκαλος Ἰησοῦς ἐν θαλάσσῃ περιπατήσας, καὶ τῷ Πέτρῳ βατὸν ἐποίησε τὸν βυθόν. ὁ Ἠλίας ἱκετεύσας, ἐπλήθυνε τῆς χήρας τὸ ἄλευρον καὶ τὸν ταύτης υἱὸν ἀνέστησεν ἐκ νεκρῶν. ὁ δὲ σὲ μαθητὴν ἐξ ἁλιέων λαβὼν ἐν ὀλίγοις ἄρτοις χιλιάδας * ἐκόρεσε, καὶ τὴν ᾅδην ἀπήντησε τοὺς ἀπ᾽ αἰῶνος ἐκεῖσε καθεύδοντας. μὴ τοίνυν λέγε Πέτρε, ποιήσωμεν τρεῖς σκηνάς· μηδὲ καλὸν ἡμᾶς ὧδε εἶναι μηδὲν ἀνθρώπινον, μηδὲν πατρῷον, μηδὲν γήινον, μηδὲν χαμερπές· τὰ ἄνω φρόνει, τὰ ἄνω ζήτει, ὡς ὁ Παῦλος ἐμύησεν. μὴ τὰ ἐπὶ γῆς. πῶς γὰρ καλὸν ἡμᾶς τὸ ὧδε εἶναι; ὅπου ὄφις συρίσας τὸν πρωτόπλαστον ἔβλαψεν, καὶ τὸν παράδεισον ἔκλεισεν; ὅπου τὸν ἄρτον ἐν ἱδρῶτι τοῦ προσώπου ἐσθίειν ἠκούσαμεν; ὅπου στένειν καὶ τρέμειν ἐπὶ τῆς γῆς διὰ Κάιν ἐμάθομεν; ὅπου πάγιον, οὐδέν· ὅπου πάντα παρ-

* leg. [illegible]

* χ[illegible] σε.

περιλάμπεται ῥοπῇ. πῶς οὖν ἡμᾶς ὧδε καλὸν εἶναι, εἰ ἐνταῦθα Χριστὸς κατελίμπανεν ἡμᾶς, τίνος χάριν ἔκλινεν, οὐρανοὺς * καὶ κατέβη. εἰ ἐνταῦθα Χριστὸς κατελίμπανεν ἡμᾶς, τίνος χάριν συγκατέβη τῷ πεσόντι, καὶ τὸν κείμενον ἤγειρεν· εἰ καλόν ἐστιν εἶναι ἐπὶ τῆς γῆς, εἰς μάτην ἐκλήθης τῶν οὐρανῶν κλειδοῦχος· ποῦ γάρ σοι τὸ λοιπὸν χρήσιμοι τῆς βασιλείας αἱ κλεῖς; εἰ τὸ ὄρος οὗ γε τεθεὶς * ἀποτιθέτω λοιπὸν τῶν οὐρανῶν· εἰ σκηνὰς ἐγείρειν θέλεις; παραιτήσαι τὸ καλεῖσθαι τῆς ἐκκλησίας θεμέλιος. μετεμορφώθη γὰρ Χριστὸς, οὐχ ἁπλῶς· ἀλλ᾽ ἵνα ἡμῖν ὑποδείξῃ τὴν μέλλουσαν τῆς φύσεως μεταμόρφωσιν, καὶ τὴν μέλλουσαν ἐπὶ τῶν νεφελῶν ἐν φωτὶ μετ᾽ ἀγγέλων, δευτέραν σωτήριον ἔλευσιν· αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ τὸ φῶς ἀναβαλλόμενος ὡς ἱμάτιον· καὶ κριτὴς ὑπάρχει ζώντων καὶ νεκρῶν. ὅθεν Μωσῆν καὶ Ἠλίαν παρήγαγε, τῶν ἀρχαίων ὄψεων παρεστῶτας τὰ σήμαντρα· καὶ τί φησιν ὁ μέγας τῶν εὐαγγελίων γραφεύς· ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος νεφέλη φωτεινὴ ἐπεσκίασεν αὐτούς. καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα. οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς,

* καὶ, quod deest in ms.

* leg. ἀπολαυέτω.

ἐν

ſento tranſibunt. Quomodo igitur bonum
ſt nos hic eſſe? ſi Chriſtus nos illic dereli-
uit, cuius gratia cælos inclinavit, & deſ- Pſal. 17.
endit? ſi Chriſtus nos illic dereliquit, cuius verſ. 10.
ratia unà deſcẽdit cum lapſo, & iacentem
citavit? ſi bonum eſt in terra commora-
i, fruſtra vocatus es cælorũ clavicularius;
uem enim uſum tibi impoſterum præſta-
unt claves regni cæleſtiũ, ſi huius montiũ
eſiderio teneris? cæli curam impoſterum
depone, ſi ædificare tabernacula cupis, ſe-
one titulũ & nomen fundamenti Eccleſia Matth 16.
Non temere enim transformatus eſt Chri- verſ. 18.
ſtus, ſed ut nobis repræſentaret futuram na-
ura transformationẽ, & futurum alterum
dventum cæleſtem cum Angelis in nubi-
us & igne. [de ipſo dicitur, quod ſit ami- Pſal. 103.
tus lumine tanquam veſtimento, quod ſit verſ. 2.
udex vivorum & mortuorum. Quocirca Act. 10.
Moyſen & Eliam antiquarum viſionum verſ. 42.
iſtens produxit ſigilla. Quid porro dicit
magnus ille Evangeliorum ſcriptor. Hæc
utem ipſo dicente, oborta eſt nu-
es quæ inumbravit eos, & ecce vox
xtitit è nube dicens: Hic eſt Filius
ille

ille meus dilectus, in quo acquieſco,
ipſū audite. *Adhuc ait ipſo Petro loquēte è*
cœlo quaſi ex adverſa Pater in hæc verba
prorumpit. Quidnam Petre? quid tandem
doces? bonum eſſe locum: an tu nunc ipſius ablitus
es? generi tuo injuriam facis, ſiccine
edoctus es, necdum ſolidam cognitionem filiationis
percepiſti? Nonne tu eras ille qui
Matth. 16. verſ. 16. *dicebat,* Tu es Chriſtus filius ille Dei
viventis? *tanta miracula coram vidiſti,*
tu autem Bar Iona & Simon adhuc es? conſtitui
te cœlorum clavigerum, & nondum
audaciam nauticam exuiſti; ecce etiam hac
in parte te conſilia ſervatoris opponis, neſciens
quid dicas? Dixit enim tibi, Oportet
Matth. 26. v. 31 & 33. me pati, *& tu ais,* nequaquam erit
tibi hoc. *Iterum dixit:* Offendemini in
me omnes, *& tu inquis,* ego nunquam
offendar. *Tabernaculum ædificare cupis*
Eſa. 44. verſ. 24. Iob 38. v. 8 Pſal. 101. verſ. 26. Pſal. 103. verſ. 5. *Chriſto, una cum Moyſe & Elia? Ille qui una*
extendit cœlum, is qui mecū fundavit terram,
mare coërcens, & firmamenta ſtabiliens:
Tabernaculum es, qui accendit luminaria
cœli, & æthera accendit, & qui omnia
mecum ante ſecula ſæculo condidit, tabernaculum

ἐν ᾧ ηὐδόκησα. αὐτοῦ ἀκούετε. ἔτι φησὶν αὐτοῦ Πέτρου λαλοῦντος, [illegible] αὐ[illegible] ὁ πατήρ· τί δῆτα Πέτρε; τί δῆτα [illegible], καλὸν εἶναι λέγεις τὸν τόπον [illegible] αὐτοῦ; ἀλλὰ τῷ ἐμῷ φθέγματι [illegible] ἔπει τὸ ἀσφαλῆ [illegible] ἔμαθες, ὃ σὺ ἤθελες ὁ λέγων, σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, [illegible] θαυμάζεις κατιδὼν, τὸ δὲ [illegible] ὁ Σίμων [illegible] κατίδωσι, καὶ τῆς [illegible] ἐν τῷ [illegible] οὐκ [illegible] οὐδὲ καὶ κατὰ τοῦτο [illegible] τῇ τοῦ σωτῆρος βουλῇ, μὴ [illegible] ὁ λέγεις [illegible], καὶ [illegible], εἰ μὴ [illegible] λέγεις, ἀλλ᾽ ἐγὼ [illegible] τῷ Χριστῷ σὺν Μωσῇ καὶ Ηλίᾳ [illegible] τῷ Χριστῷ, [illegible] οὐρανῷ, [illegible] τῷ [illegible] τὴν γῆν, [illegible] τῷ [illegible], καὶ [illegible] τῷ [illegible] σὺν ἐμοὶ [illegible]

σκηνῇ, σκηνὴν τοῦ ἐξ ἐμοῦ καὶ ὑμῶν; σκηνὴν τοῦ ἐφ' ἐμοῦ, καὶ μεθ' ὑμῶν; σκηνὴν τοῦ ἀμήτορος θεοῦ; σκηνὴν τοῦ λαβόντος σκηνὴν ἣν * ἠρετήσατο γαστέρα παρθενικήν. ἄκουε, ἐπειδὴ σὺ σκηνὰς ἐγεῖραι βούλει, μὴ εἰδὼς ὅπερ λέγεις· ἐγὼ νεφέλῃ φωτεινῇ χρησάμενος σκηνῇ, καὶ τοὺς παρόντας καλύψας, ἐκ τῶν ὑψίστων βοῶ· οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός· οὐ Μωσῆς, οὐκ Ἠλίας, ἀλλ' οὗτος. οὐκ ἄλλος ἐν ἄλλῳ, ἀλλ' οὗτος, εἷς καὶ ὁ αὐτός· οὗτος ἐν ᾧ εὐδόκησα. αὐτοῦ ἀκούετε· Μωσῆς δίκαιος· ἀλλ' ἐν τούτῳ ηὐδόκησα. Ἠλίαν ἀνέλαβον, ἀλλὰ τοῦτον ἀπέστειλα. * τὸν παρθένον, ὡς εἰς τὸν οὐρανόν. τὸ ἐκ παρθένου εἰς αὐτόν. τὸν οὐρανόν. οὐδεὶς γάρ φησιν ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανόν, εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς. εἰκῆ τοίνυν κατῆλθεν ἐπὶ τῆς γῆς, εἰ μὴ δὲ διηνεκῶς ἐπὶ τῆς γῆς· εἰκῆ ἑαυτὸν ἐκένωσεν, καὶ μορφὴν δούλου θελήσας ἔλαβεν, εἰ μὴ μείνας ὃ ἦν, γέγονεν ὅπερ ἐσμέν· εἰ μὴ σταυρὸν καθ' ὑμᾶς δι' ὑμᾶς ὑπομείνῃ· καὶ τῷ οἰκείῳ αἵματι τὸν κόσμον ἐξαγοράσει, ἀργεῖ ἡ οἰκονομία, καὶ μάτην τὰ πάλαι τῶν

* Ἴσ. ἠρετίσατο.

* Locus ſuſpectus de menda.

bernaculum ei, qui ex me & ex vobis eſt, tabernaculum ei, qui mecum & vobiſcum eſt, tabernaculum Deo matre carenti, tabernaculum ſibi ipſi ſtruenti, quod elegit uterum virginalem. Proinde cum tibi animus eſt tabernacula fabricare neſciēs quid dicas ego loco tabernaculi uſus lucida nube præſentibusq; apertis ex altis clamo. Hic eſt Filius meus dilectus, *nō Moyſes, non Elias, ſed hic: non alius, non aliud, ſed hic unus & idem. hic* in quo acquievi, ipſum audite. *Iuſtus eſt Moyſes, verum in hoc acquievi. Eliam igneo curru ſubvectum recepi, ſed hunc miſi virginem tanquam in cœlo ex Virgine natum, in idem cœlum.* Nullus enim, *inquit,* aſcendit in cœlum, niſi qui deſcendit è cœlo. *Fruſtra ergo in hanc terram pervenit, ſi perpetuo in hac terra manet: fruſtra ſeſe ipſe inanivit, formâ ſervi ſponte accepta, niſi permanens id quod erat, factus eſt id, quod non erat; niſi crucem apud vos propter vos pertulerit, & proprio ſanguine mundum redemerit, divinæ providentiæ diſpenſatio ceſſat. & quæcunque Prophetæ*

Iohan 3. verſ. 13

Philip. 2 verſ. 7.

Prophetæ olim prædixerunt, incerta reddũtur. ſed deſine Petre! ne ſapias quæ ſunt hominum ſed quæ ſunt Dei. Hic enim eſt Filius meus dilectus in quo acquieſco. Bis enim hac voce de ipſo utor, ad vos quidem in hoc monte, ad Ioannem vero in Iordane fluvio, ut iterum verum dicat Prophetâ qui exclamavit, Thabor & Hermon in nomine tuo exultabũt; *quo nomine? Hic eſt Filius meus dilectus, donavit enim ipſi nomen, quod eſt ſupra omne nomen. Verum dices, ô amice, quid eſt Thabor & Hermon in nomine tuo exultabunt? Adverte igitur mentem & diſce. Thabor hic ipſe mons eſt, ubi voluit Chriſtus transfigurari, & teſtimonio Patris Filius dilectus declaratur, ut modo audiviſtis. Hermon v. parvus mons eſt prope Iordanem, ubi Chriſtus Baptizatus fuit, eiq́ teſtimonium à Patre & Spiritu ſancto exhibitum, quod ſit Filius dilectus. In his duobus montibus ſanctißimus Pater confirmare volens filiationem, & tunc & iam ſecundo acclamat: Hic eſt Filius meus dilectus in quo acquieſco, ipſum audite. Qui enim ipſum audit, etiam me audit*

Matth. 16. verſ. 23.
Marc. 8. verſ. 33.
Pſal. 88. verſ. 13.
Philip. 2. verſ. 9.

τῶν προφητῶν ἐβεβαίωσε ῥήματα· ἀλλὰ παιδεύει Πέτρον καὶ μὴ τὰ τῶν ἀνθρώπων φρονεῖν, ἀλλὰ τὰ τοῦ Θεοῦ. οὗτος γάρ ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ ηὐδόκησα, αὐτοῦ ἀκούετε. αὕτη γὰρ τῇ περὶ αὐτοῦ τοιαύτῃ κέχρημαι φωνῇ. ἐπὶ μὲν ὑμῶν, ἐν τῷ ὄρει τούτῳ· ἐπὶ δὲ Ἰωάννου, ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ· ἵνα πάλιν προφήτης ἀληθεύσῃ βοήσας· Θαβὼρ καὶ Ἑρμὼν ἐν τῷ ὀνόματί σου ἀγαλλιάσονται· ποίῳ ὀνόματι; οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός. ἐχαρίσατο γὰρ αὐτῷ ὁ Παῦλος, τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα. ἀλλ' ἐρεῖς πάντως ἀγαπητέ, τί ἐστι Θαβὼρ καὶ Ἑρμὼν ἐν τῷ ὀνόματί σου ἀγαλλιάσονται· μάνθανε τοίνυν σαφῶς· τὸ Θαβὼρ τοῦτό ἐστι τὸ ὄρος, ἔνθα λάμψας μετεμορφώθη ὁ Χριστὸς καὶ υἱὸς ἀγαπητὸς ἐμαρτυρήθη * παρὰ πατρός, ὡς * ἢ ὑπὸ ἀνωτέρω προκεῖται· τὸ δὲ Ἑρμωνιείμ, ὄρος μικρὸν ἐγγὺς Ἰορδάνου, οὗ βαπτισθεὶς ἐβαπτίσθη Χριστός, καὶ υἱὸς ἀγαπητὸς παρὰ πατρὸς ἐμαρτυρήθη καὶ πνεύματος. ἐν τούτοις τοῖς δυσὶν ὄρεσιν ὁ ἄχραντος πατὴρ βεβαιοῖ τὸ ὄνομα, ὅτι καὶ νῦν ἐν δευτέρῳ βοᾷ· οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ ηὐδόκησα, αὐτοῦ ἀκούετε. ὁ γὰρ αὐτοῦ ἀκούων, καὶ ἐμοῦ ἀκούῃ, [illegible] ἂν αὐτὸν ἐπαισχυνθῇ καὶ τοὺς αὐτοῦ λόγους, ἐγὼ αὐτὸν ἐπαισχυνθήσομαι ἐν τῇ δόξῃ μου, καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων· αὐτοῦ οὖν ἀκούετε, ἀπλάστως, ἀκάκως, ἀπεριέργως. πίστει ζητοῦντες, ἀλλ' οὐ γλώττῃ μετροῦντες, ἀλλ' οὐ λόγοις τὸν λόγον σταθμίζοντες. ἀρκεῖ γὰρ Παῦλος ὁ ῥήτωρ χαλινῶν τὴν περιεργίαν, καὶ πάντας διδάσκων ἀνενδοιάστως βοᾶν· ὦ βάθος πλούτου καὶ σοφίας, καὶ γνώσεως θεοῦ· ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ, καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ! αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

* * *

audit, & quemcunque puduerit ipſius & ſermonum eius, me ipſius pudebit in gloria mea & ſanctorum Angelorum. Ipſum igitur audite non ſicte, non fucatè, ſed pure & abſque curioſitate, fide [eum] quærentes, ſed lingua non metientes, nec verbis Verbum ponderantes. Sufficit enim Paulus ille orator, qui curioſis frena iniicit, & omnes ita indubitanter omni hæſitatione ſepoſita exclamare docet. O profundas divitias, tum ſapientię, tum cognitionis Dei, quam inſcrutabilia ſunt iudicia eius, & eius viæ imperveſtigabiles. *Ipſi ſit gloria in ſæcula. Amen.*

Marci 8. verſ.36. Lucæ 9. verſ.26.

Rom. 11. verſ.33.

⁂

SANCTISSIMO ET DEI
amantiſſimo fratri & conſacerdoti Domno, Proclus in Domino ſalutem.

CHaritas mutua, Deo dilectiſſime, maximum in hoc eſt donum. Vinciens enim ad concordiam optimus artifex Deus naturam quã fabricatus eſt, benevolentia eos coniunxit, qui ratione reguntur; ut dum alij aliorum caſus proprios ducerent, ac unuſquiſque ex ſe res alterius metiretur, in inſolubilem conſenſionis unanimitatem eo connecterentur, quæ unius naturæ ſunt. Ea enim quæ affectu disiuncta ſunt, neceſſario in mutuum exitium ruunt: quæ vero voluntate unita ſunt, non facile à firmitate propria delabuntur. Vnde & beatus Paulus multitudinem fidelium & coniunctionem Eccleſiæ, corpori comparavit, dicens: Vos eſtis corpus Christi & membra ex parte: omnino prædicans multitudinis conſpirationem, & ex concordia membrorum prohibens, ne contentionis morbo, cui bella ſunt amica,

Epheſ 5.
1. Cor. 12.

Τῷ εὐλαβεστάτῳ καὶ θεοφιλεστάτῳ, καὶ
συλλειτουργῷ Δόμνῳ. Πρόκλος
ἐν κυρίῳ χαίρειν.

ΤΟ φιλάδελφον, θεοφιλέστατε, μέχρι ἐν τούτῳ τυγχάνει ἄμεμπτον. συνδεθέντων γὰρ εἰς ὁμογνωμοσύνην ὁ ἀριστοτέχνης θεὸς, ἣν ἐδημιούργησε φύσιν, τῇ διαθέσει τῶν λόγων ἡνωμένως συνέσφιγξεν· οἱ συνδεόμενοι τὰ ἀλλήλων πάθη, ἕκαστος ἐφ' ἑαυτὸν τὸ τοῦ ἑτέρου μετρῶν, εἰς ἄλυτον συμπαθείας ὁμοφροσύνην συμπλέκονται τὰ ὁμοφυῆ. τὰ μὲν γὰρ ἀφυσιώτων σχέσιν, πρὸς τὴν ἀλλήλων ἀναγκαίως ἐπείγεται φέρειν· τὰ δὲ ἑνούμενα τῇ γνώμῃ, οὐ ῥᾳδίως ἀπολιμπάνεται τοῦ εἶναι ἀσφαλοῦς. διὸ καὶ ὁ μακάριος Παῦλος τὸ πλῆθος τῶν πιστῶν καὶ τὸ σύστημα τῆς ἐκκλησίας, σώματι ἀπείκασε, λέγων ὑμεῖς ἐστε σῶμα Χριστοῦ, καὶ μέλη ἐκ μέλους, πάντας διαγορεύων τὴν τοῦ πλήθους ὁμόνοιαν, καὶ ἀπαγορεύων πᾶσιν τὴν φιλοπόλεμον ἀντίστασιν, ἐν τοῖς τῶν μελῶν συμφωνίας. πρὸς τί δὲ ταῦτα γράφω, θεοφιλέστατε, μικρὸν ἀνάγκη μαθεῖν. ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος τῆς Περρηνῶν ἐκκλησίας Ἀθανάσιος ἄπιστον ὁμοῦ, καὶ πλήττουσαν οὐ μετρίως τοὺς ἀκούοντας ἀπεθρήνησε τραγῳδίας, φήσας, τοὺς αὐτοῦ κληρικοὺς, ὥσπερ ἀποδυσαμένους τὸν λογισμὸν τῆς ὑπεχελότητος, καὶ νομίσαντας, ἄρχειν αὐτοῖς ἐκ τοῦ βούλεσθαι, καὶ εἶναι ἱεροτυράννοις, ἀποσπάσθαι μὲν αὐτὸν τῆς ἐκκλησίας παρ' οὐδενὶ δικαίῳ λόγῳ, καὶ τέως ἐπ' αὐτοῖς, καὶ ὅσον ἧκεν εἰς μανίας ὑπερβολὴν, καθελεῖν, καὶ τοῖς ἔργοις πεῖσαι, ὅτι ἐν τῇ γνώμῃ τῶν * προτασσομένων, ἀλλὰ μὴ ἐν τῇ ψήφῳ τῶν κρινόντων, ἡ τῶν ἱερῶν κρατύνεται τάξις· οἰκονόμους τε, καὶ φροντιστὰς καθ' οἰκείαν αὐθεντίαν ἐπιστῆναι τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ τῶν ἱερῶν δέλτων περιελεῖν τὸ ὄνομα τοῦ ἐπισκοπεύοντος· καὶ συντόμως εἰπεῖν, ἀναφανδὸν ἐξορχήσασθαι τῆς ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας, προσθεὶς, ὡς ἔθρεψεν αὐτῶν τὴν περὶ τὰ τοιαῦτα τόλμαν ἡ τῶν πάλαι παρ' αὐτῶν αἰσχρουργηθέντων οὐκ εὔλογος συγγνώμη. τοῖς γὰρ περὶ αὐτὸν τὰ ὅμοια πεποιηκότες, ἔδωκε τὴν ὁρμὴν

* προσα-
τ ἀρχομένων.

amicâ, laboremus. Cur autem hæc ſcribam, Dei amantiſſime pater, rogo paululum ut agnoſcere ne graveris. Dei amãtiſſimus Eccleſiæ Perrhenorum Epiſcopus Athanaſius, incredibilem ſimul, & audientibus non mediocriter moleſtam Tragœdiam deflevit, dicens clericos ſuos velut objecta cogitatione ſubjectionis, & putantes ſibi ſufficere voluntatem, ut eſſent ſacrorum tyranni, expuliſſe eum ab Eccleſia, cum juſta ratio nulla ſubſiſteret: & quantum ad eos attinet, in tantam vaſaniam exiliſſe, ut etiam damnarent eum, & operibus perſuaderent, quia in voluntate procacium, & non in decreto regularum, ſacrorum ordo conſiſtat: œconomos autem & curatores propria voluntate conſtituiſſe Eccleſiæ Dei, & Epiſcopi nomen de ſacris diptychis abſtuliſſe; & ut breviter dixerim, palam Eccleſiaſticum ordinem expuliſſe: adjiciens, quoniam nutrivit circa hæc iſtorum præſumptionem veteribus eorum & ſceleratis operibus non rationabilis venia data. Nam præceſſoribus ejus ſimilia facientes, inde gradu facto, impe-

tum ſuum ad pejora cumularunt, cum prius meritas pœnas non ſuſtinuerint, aditu illis dato, ut neque in poſterum ſibi temperarent. Sed tu, Dei amantiſſime, dignare, à nobis rogatus (potes enim) conſacerdotis infirmitates tibi proprias efficere, obediens præcipue beato Paulo 1. Cor. 12. *dicenti: Si patitur unum membrum, compatiuntur omnia membrâ: & ſiquidem longe ab urbe Antiochena civitas conſtituta eſt, in qua hæc perpetrata noſcuntur, aliquot Dei amantiſſimorum Epiſcoporum ipſi urbi vicinos, perſonas non accipientes, ad audiendum hanc cauſam ſanctitas tua deputet. Formidat enim religioſiſſimum metropolitanum Epiſcopum, tanquam veſanæ flammæ inimicorum ejus ex odio adverſus eum vim præbentem atque materiam. Et ſiquidem convicti fuerint, in quibus accuſantur, & de quibus conqueritur, & qui ſuperbiam Abſalom imitati ſunt, ſimili exemplo plectantur. Sic enim adit Deus eos, qui adverſus patres armantur, ut patrum invaſores in omni mundo infamia notet. Novi autem,*

Dei

μὲν ἐπὶ τὸ χεῖρον ἐκαρύφαντο, ἐφ' οἷς μὴ πώποτε ἄξια δεδώκασι δίκην, καὶ μηδὲ αὖθις σωφρονήσειν ἐχέγγυον τις ἐφόδιον, ἀλλ' αὐτὸς, θεοφιλέστατε, καταξίωσον, παρ' ἡμῶν δυσωπούμενος· δίκαιον γὰρ οἰκειώσασθαι τῆς συμφορᾶς τὴν ἀσθένειαν, μάλιστα πειθόμενος τῷ μακαρίῳ Παύλῳ βοῶντι· εἰ πάσχει ἓν μέλος, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη. καὶ εἰ μακρόθεν τῶν Ἀντιοχέων μεγαλοπόλεως ἡ πόλις, ἐν ᾗ πρώτως ἐχρηματίσθημεν, ἀπῳκίσθη, λοιπὸς τῶν ἀσυγχύτων, καὶ ἀπαραπλήττων θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων ἀκοῦσαι τὸ ἀποθέμενος· ὑφαρπάζειν γὰρ τὸν θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον τῆς μητροπόλεως, εἰς τὰ τῆς μανίας τῶν αὐτοπώλων φλογὸς τὴν ἐκ δυσμενείας καὶ αὐτοῦ περιέχουσα δύναμίν τε καὶ ὕλην. καὶ ἐλεγχθεῖεν ἐφ' οἷς ἐπαθήσαν οἱ παρ' αὐτοῦ καταβιβαζόμενοι, καὶ εἰς ἀπόνοιαν τὸν Ἀβεσσαλὼμ ἐκεῖνον μιμησάμενοι, ἐπίσης ἐκείνῳ δέξαιντο καὶ τὴν ἐκ τοῦ παραδείγματος τιμωρίαν. οὕτω γὰρ μισεῖ ὁ θεὸς τοὺς κατὰ πατέρων ἐπαιρομένους, ὡς ἐν μέσῃ τῇ κτίσει στηλιτεύων τοὺς πατραλοίας. εἴθε θε-

θεοφιλέστατε, ὡς πάντας περιειληφὼς [illegible] ἐν σπλάγχνοις Χριστοῦ, καὶ γέμων συμπαθείας, οἰκειώσῃ τὸν πρεσβύτην, καὶ ἀπομάξεις αὐτοῦ τὸ τῆς θλίψεως δάκρυον, καὶ χαριῇ αὐτῷ τὸ μισοπόνηρον, καὶ τοὺς τῆς ἱερωσύνης ἐπιβούλους, *μετὰ τοὺς ἐλέγχους ὀργῇ δικαίᾳ χρησάμενος, καὶ ἀμυνῇ τὸ πρέπον ἰσχύσῃ τοὺς διασκευάσαντας ἐκ πολλῶν γυμνάδας, πονηρὸν *νόμην τὸ κοινὸν τῆς ἱερωσύνης καταβεβλήκασιν, ἐπιτηδευμένως ἐκτέμνων. εἰ γὰρ δοίη τις, τοὺς τολμῶντας, ὃ μὴ δὴ, καὶ εἰς τοσοῦτο φθάνοντας θράσους, ὡς καὶ τοιούτων κατατολμᾶν, δι' ὧν ἱερωσύνην καθυβρίζουσι, οἰκτείρειν [illegible], ἀφ' ὧν τὸν ἔλεον περὶ ἀνομίας θηρῶνται, καὶ παρακαλεῖν, λείπεται οὐδὲν, ἢ πάντας τοὺς τῶν ἐκκλησιῶν προεστῶτας παίγνιον εἶναι καὶ τῶν διαβολικῶν ἐργατῶν, ἀλλ' ὁ θεὸς ἐπὶ τοῦτο καὶ τὴν σὴν θεοσέβειαν προεχειρίσατο, ἐπὶ τῷ καὶ παύειν ἀδικίας, καὶ τόλμας ἀναστέλλειν, καὶ ἱερωσύνῃ καμνούσῃ βοηθεῖν, καὶ τοῖς οἰκείαις λοιδορίαις χαίρειν μὴ παρέχειν ἀλλὰ μετὰ διαγνώσεως, τῷ μὲν συκοφαντουμένῳ εἴγε συκοφαντεῖται, βοηθεῖν, τῷ δὲ συκοφαντοῦντι,

* καὶ

* γνώμην,

Dei amantiſſime, quoniam omnes complectens in Chriſti viſceribus, & commiſeratione plenus, conſolaberis ſenem, & lacrymas ejus tribulationis abſterges, & te ei improbitatis ultorem exhibebis, & ſacerdotii adverſarios poſt convictionem furori juſto & competenti vindictæ ſubjiciens, expelles malum, quod ſerpendo paſcitur, & communicationem ſacerdotii lædit, funditus excidens. Nam ſi quis conceſſerit, ut præſumptoribus, & inconvenienter in tantam procacitatem exilientibus, ut ſacerdotium dedecorent, miſericordia illis ſine iudicio fiat, ex eo quod miſericordiam pro ſcelere deprecari conantur; nihil eſt reliquum, niſi ut omnes Eccleſiarum præſules in luſum & opprobrium fiant, ipſi quoque diabolicis inſtrumentis. Sed Deus ad hoc tuam religioſitatem præordinavit, ut & injuſtitias removeas, & præſumptiones comprimas, & ſacerdotio laboranti ſuccurras, & propriis maledictis locum non præbeas. ſed poſt cognitionem, ei quidem qui calumniam patitur, adjutorium feras: illum vero qui calumniam facit, ſi

vere

θεοφιλέστατε, ὡς πάντας περιπλυσσέ, ἄμες ἐν σπλάγχνοις Χριστοῦ, καὶ γέμων συμπαθείας. οἰκειώσῃ τὸν πρεσβύτην, καὶ ἀπομάξεις αὐτοῦ τὸ τῆς θλίψεως δάκρυον, καὶ χαρμῇ αὐτῷ τὸ μισοπόνηρον, καὶ σὺν τῆς ἱερωσύνης ἐπιβούλους, *μετὰ σὺν ἐλέγχους ὀργῇ δικαίᾳ χρησάμενος, καὶ ἀμύνῃ, τὸ πρέπον ἑκάστῃ παρασκευάσας ἐκ ποδῶν γενέσθαι, πονηρὰν *νόμην τὸ κοινὸν τῆς ἱερωσύνης καταβλάπτουσαν, ἐπισημαίνως ἐκτέμνων. εἰ γὰρ δοίη τις, τοὺς τολμῶντας, ἃ μὴ δεῖ, καὶ εἰς τοσοῦτο φθάνοντας θράσους, ὡς καὶ τοιοῦτον κατατολμᾶν, δι' ὧν [illegible] καθυφέλκουσι, οἰκτείρειν ἀκρι[illegible]ς, ἀφ' ὧν τὸν ἔλεον περὶ ἀνομίας θηρῶνται, καὶ παρακαλεῖν, λείπεται οὐδέν, ἢ πάντας σὺν τῶν ἐκκλησιῶν περιεστῶτας παίγνιον εἶναι καὶ τῶν διαβολικῶν ὀργάνων, ἀλλ' ὁ θεὸς ἐπὶ τοῦτο καὶ τὴν σὴν θεοσέβειαν προεχειρίσατο, ἐπὶ τῷ καὶ παύειν ἀδικίας, καὶ τόλμας ἀναστέλλειν, καὶ ἱερωσύνῃ καμνούσῃ βοηθεῖν, καὶ τῶν οἰκείας λοιδορίαις χώραν μὴ παρέχειν ἀλλὰ μετὰ διαγνώσεως, τῷ μὲν συκοφαντουμένῳ ἤγε συκοφαντεῖται, βοηθεῖν, τὸν δὲ συκοφαντοῦντα,

* καὶ

* γνώμην

Dei amantiſſime, quoniam omnes complecteris in Chriſti viſceribus, & commiſeratione plenus, conſolaberis ſenem, & lacrymas eius tribulationis abſterges, & te ei improbitatis oſorem exhibebis, & ſacerdotij adverſarios poſt convictionem furori iuſta & competenti vindictæ ſubijciens, expelles malum, quod ſerpendo paſcitur, & communitatem ſacerdotij lædit, ſapienter excidens. Nam ſi quis conceſſerit, ut præſumptoribus, & inconvenienter in tantam procacitatem exilientibus, ut ſacerdotium dedecorent, miſericordia illis ſine iudicio fiat, ex eo quod miſericordiam pro ſcelere deprecari conantur, nihil iſti reliquum, niſi ut omnes Eccleſiarum præſules in luſum & opprobrium fiant, ipſis quoque diabolicis inſtrumentis. Sed Deus ad hoc tuam religioſitatem præordinavit, ut & iniuſtitias removeas, & præſumptiones comprimas, & ſacerdotio laboranti ſuccurras, & propriis maledictis locum non præbeas: ſed poſt cognitionem, ei quidem qui calumniam patitur, adiutorium feras: illum vero qui calumniam facit, ſi

vere

vere eſt calumniatus, abſcindas. Non igitur tua religioſitas arbitretur, quia tanquam ad iniuriam ſedis Antiochenæ maximæ civitatis huc venit memoratus Dei amantiſſimus Epiſcopus; ſed metuens quoſdam, ſicut ait, ſeditionibus gaudentes, & paſſioni propria militantes, dedit ad tempus locum iræ: nam alioquin patientiam, & manſuetudinem, & iuſtitiam tuæ religioſitatis prædicare non ceſſat: nec ut accuſet, (abſit hoc) ſed ut hæc pro ſe interceſſio ad animum verecundia permovendum eſſet gravior. Itaque illi commeatu præſentibus litteris dato confidere iuſſimus ego atque ſanctiſſimus Epiſcopus & conſacerdos noſter Cyrillus, quod propter charitatem qua continetur in nobis, habens reverentiam ſcribentibus, harum literarum gerulum modis omnibus adiuvabis. Omnem, quæ tecum eſt, in Chriſto fraternitatem, plurimum ſaluto.

EPI-

φαντοῦντα, εἴγε ἀληθῶς συκοφαντῶ, ἐκτίμησαι, μὴ τοίνυν νομίσῃς σου ἡ θεοσέβεια, ὡς ἐφ' ὕβρει τῷ θρόνῳ τῆς μεγίστης Ἀντιοχέων πόλεως κατέλαβέ με τῇδε ὁ μακαριώτατος θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος· ἀλλ' ὑφορώμενος ἴσως, ὥς φησι σου ἱερωσύνης χαίροντας, καὶ εἰκότως πάλιν τεταραγμένους, δεδοικὼς πρὸς καιρόν τινα τῇ ὀργῇ· ἐπεί τοι, τὸ ἀνεξίκακον, καὶ ἥμερον, καὶ φιλοδίκαιον τῆς σῆς θεοσεβείας μηνύειν ἔμελλεν καὶ ἄλλος οὐκ αἰτιώμενος μηδὲν, ἀλλὰ δυσωπῶν αἰδεσιμωτέραν φωνήν τινα ἐπ' αὐτὴν μεσιτείαν. διὸ καὶ τοῖς ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἐφιλιώσαντος γράμμασιν ἡμῶν εἰπόμεθα, ἐγώ τε καὶ ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος, καὶ συλλειτουργὸς ἡμῶν Κύριλλος, ὑπὲρ τῆς κοινωνίας ἐν ἡμῖν ἀγάπης ἀληθείας σου ἀποθαυμάσαντες, βεβαίους πάντως τῷ κομίζοντι. πᾶσαν τὴν σὺν σοὶ ἀδελφότητα πλεῖστα προσαγορεύομεν.

EPISTOLA PROCLI Epiſcopi Conſtantinopolitani ad Iohannem Epiſcopum Antiochiæ.

Arbitror te cognoſcere, religioſiſſime, magis verò certè ſcio, non quamlibet à Deo colligere mercedem eos, qui indormitabili mentis oculo Eccleſiaſticis invigilant neceſſitatibus, nocte dieque procurare & conſulere, quatenus benè quidem regatur omne, quantum populi familiariter coniunctum, & à reprobis zizanis pura ſit orthodoxa fides: providentiam vero mereatur hoc, quod ſecundum præſumptionem interim adverſariorum, habeat morbum, & ut in eundem ſenſum & obedientiam transferatis, maximè divina clamante ſcriptura: Qui eduxit dignum ab indigno, ſicut os meum erit. Ierem. 15. *Si enim negligere proximos labentes ad deteriora, & ſocordia præpoſiti rapinam factos faucibus lupi voracis hominum, irrecuſabilis damnationis experimentum minatur*

natur dormitanti, mercenarium, non paſtorem, deſidioſum & diſſolutum Scripturá vocante, quomodo non per omnia iuſtum eſt, ſtudioſum quidem in talibus perſequi, deſidioſum vero in vrgentibus effugitare? In eodem enim vtraque ſimilia ad vituperationem exiſtunt, & irrecuſabilia ad condemnationem, & hoc quod ex quibus aliquis ipſe negligenter viuit, videntes adhortatur in æmulationem deteriorum, & quod peccantes in fidem, & delinquentes in vitam, non ſtatim corrigit, licet deſpiciens extra tale ſupplicium non eſt conſtitutus. Eiuſmodi vero exemplum non ex me refingo, ſed ex diuinis Scripturis erudiens ſcribo. Heli ille ætate fatigatus, & in Silo pertinentia ad legem ſacrificans, ipſe quidem non operabatur quæ pueri audebant, cooperabatur vero illis, poſtquam non prohibebat peccantes. quoniam ſecundum veram rationem, non prohibere flagitia, agenti cognatum eſt. Et iterum pueri actionibus gradum imitantes, indignos ſe per quæ peccabant, ſacerdotio demonſtrantes, non ſolum eis quibus

1.Reg.2.

Rom 1.

bus operabantur, cadebant, ſed enim ad peccandum alios evocabant, imaginem peccati ſeſe æmulantibus proponentes. Propter quod pariter illatum eſt ſupplicium & eis qui impia fecerunt, & ei qui non 1.Reg 4. prohibuit. Patri enim ad virtutem nocuit ſocordia, filiis autem perniciem intulit inemendatio: & ſenex in juvenum tempeſtate naufragium paſſus eſt, pro quibus affectum non gubernavit increpatione. Ita oportet, religioſiſſime, eum qui ſortitus eſt praeſſe populo, & tenere habenas ſacerdotii, non ſolum procurare, quomodo ipſe probus appareat, ſed ut & hoc quod ab ipſo dicitur, ſit purum ab omni vituperatione. Hoc enim quod prius eſt, etſi admirandum, ſed non tale, quale eſt hoc, quod poſt illud dictum: quanto illud quidem in unum ſolum perficientem ea quæ ad virtutem pertinent concludit, hoc verò multos providentia ſalvos faciens per ſingulos pietatis inducit confidentiam. Ad quid verò dico? quod multi reclamant hîc religioſiſſimum Edeſſenorū Epiſcopum Iban, non ſolum quidam clerici Edeſſeni & Monachi, machi, ſed enim etiam primates & clari militiæ, quibus rectæ fidei calidus zelus accenditur, quod tantum diligit Neſtorij inſaniam, ut & quædam capitula, quæ ſuppoſui ſcripto à nobis ad Armenios tomo, & direxi tuæ reverentiæ, quæ ſunt ſtulta & profana, & omni plena impietate, transferret voce Syrorum & tranſmitteret ubique, & multū inconſiderato ſimpliciorum auditu laqueum pernicioſorum ſuſcipientibus, perſuaderet ſapere ſicut addicatum eſt Dei Eccleſia. Quæ quando per lectionem cognoveris, feſtinare digneris cum omni alacritate eum compellere, tomo quidem ſcripto ad Armenios ſubſcribere, vaniloquium vero magis verè monſtriloquium, vel quod eſt verius dicere Iudaicam impietatem capitulorum illorum condemnantem, viva voce & * ſalva manu anathematizare dementiam. Flagitium enim eſt virum non manifeſtè oſtendi, qualis eſt. Siquidem enim capitulorum illorum, quod non credo morbum habeat, defendat: ſi adeſt inſtabilibus cogitationibus Fidei vel verborum tenor,

* ſana.

quomodo duos dicit Filios, unum quidem ante ſæcula, alterum verò in ultimis? vel quomodo Chriſtus alter præter Deum verbum? vel quomodo ſuper terram viſum, & hominibus converſatum calumniatur purum aliquem, ſicut unum ex coitu natum, ſed non ipſum qui eſt ſine principio & increabilis, ad quem non æſtimabitur alter, ſecundum Prophetam? Baruch, 3. *ſi enim & viſus eſt carne, ſed ille erat incarnatus, qui omni principio ſuperior, omni verò paſſione liber, omni verò tranſlatione & immutatione alienus, qui ex Patre ſplenduit ſuper ſenſum, & ex virgine ortus eſt ſuper rationem, qui hoc quod eſt creabile in Deitate non admittit, & hoc quod eſt phantaſia in carne reÿcit: qui ſecundum Dei veritatem, & Deus eſt, & factus eſt Homo, & illud quidem quod erat permanſit, hoc verò quod factus eſt, ſalvum fecit. Hic igitur eſt unus Filius unigenitus. Sed non ita quidem perverſa mente, & cogitationis dementia capitulorum iſtorum genitores facti, impiorum abortivorum & ſibi pernicioſorum* mioſorum Patres apparuerunt. Deinde ſi memoratus communis ſter Ibas cognoſcit ea quæ ad deſtructionem legentium, & audientiam evomita ſunt capitula, ſicut & arbitror eum prudentem conſtitutum, & à pueritia divinis Scripturis nutritum, abominari ea & rejicere, confidente voce & non erubeſcente fronte, quod [illegible] ſpit oſtendat, omnia ſubjecta ad Armenus epiſtola capitula abjiciens calcans, plene diabolica inſania inventiones [illegible] tata, & omnia anathemate digna eſſe judicans: ut de vito hoc veram ſcientes, qui hic ſunt omnes, jam indiſcretam confidenter cogitationem ad illum habeant. Nec enim oportet, religioſiſſime, ſicut & ipſe nobis conſenties, eos deſpicere, qui ſine cauſa læduntur, ad deteriora impetum habentes: ſed plurimam facere rationem eorum, qui ſcandalizantur, ut indiſcreta extendatur in omnes cum concordia, horreſcentes maximè terribiliſſimam illam in Evangeliis condemnationem, quæ pro uno humilium ſcandalizato infertur [illegible] dentib. vel deſpicientibus. Si enim beatus

Matthi. 18

1.Tim.4. Paulus exempla bonorum operum ſacer-
Tit. 2. dotes eſſe legitimè ſtatuit, quomodo non
magis fidei auctores & doctores ſine qua
Hebr.11. Deo placere impoſſibile eſt? Nam aliæ quædam virtutes, utpote ex moribus perfectionem accipientes, naturam habent ad emendationem doctricē: Fides verò ſola, quæ eſt naturâ & ratione ſuperior, utpote huic propinquans quod ſemper eſt, & natura intelligibile, & inoccupabile, deprehenſione, & omni virtute melior eſt, per hoc ſolum cedens charitati, quod qui creditur Deus, propter ſolam charitatem homo factus eſt. Rogo igitur ſtudium adſit effectum. Cognoſce enim, religioſiſſime, quod non alij cuidam gratificabitur memoratus Epiſcopus Ibas, obſecūdans præſenti epiſtola, quantum ſibi ipſi. Habebit enim non ſolum eos qui nunc de ipſo dubitant, admirantes eum, ſed enim etiam ſanctiſſimum noſtrum Patrem Presbyterum, & Archimandritam Dalmatium nimium honorantem, & mirantem, ſi videas ſapientem ea quæ pia Fidei ſunt. Modo enim, utpote ſuper alijs cō vulgato,

memoratus

memoratum ſanctiſſimus propter charitatem non mediocriter laceratur, quodq; qui debent in diuinioribus prædicari, in aduerſis accuſantur, ſiue Zelo dicentium, ſiue inuidia criminantium. Propter quod & Theodotum reuerendiſſimum noſtræ Eccleſiæ Diaconum ad tuam cum chartis reuerentiam direxi, ut cognoſcas, religioſiſſime, quod non contemptibilem, ſed ſtudioſam exiſtimo cauſæ perfectionem.

PROCLI ARCHIEPISCOPI EPISTOLA SYNODICA, ad Dominum Epiſcopum Antiochenum, pro cauſa Athanaſij Petrenorum Epiſcopi.

SANCTISSIMO & Deo amantiſſimo, fratri & conſacerdoti Domno, Proclus in Domino S. Charitas ſancta magnū eſt donum. Vniens etiam ad concordiam magnus artifex Deus, notumus quam operatus in ſua poſitione, verbo *diſponente, conſtrinxit, ut familiares faciensque alterutrius paſſiones & mores & unicuique eiuſdem natura exiſtenti, alterius menſuram per conſenſum compoſitionis inſolubilem complicaret. Ea ſiquidem quæ procul ab affectu ſunt ad corruptionē aliorum neceſſariò perducuntur: quæ verò voluntate unita ſunt non facile à tutela propria dilabuntur. Vnde & beatus Paulus multitudinem fidelium, & continuationem Eccleſiæ, corpori comparavit, dicens:* Epheſ. 5. 1.Cor. 12. *Vos eſtis corpus Chriſti, & membra ex membro, omnino prædicans multitudinis conſpirationem & per concordiam membrorum, interdicens eſſe languendum in contentione, quæ bellis amica eſt. Cur autem hæc ſcribam Deo amantiſſime Pater, rogo paululum ut agnoſcas. Deo amantiſſimus Eccleſiæ Perrenorum Epiſcopus Athanaſius, & incredibilem ſimul, & audientibus nō mediocriter moleſtam pompam deflevit; dicens clericos ſuos velut exutos ratione ſubiectionis, & putantes ſibi ſufficere voluntatem, ut eſſent ſacerdoti tyranni, expuliſſe eum ab Eccleſia, cum*

ratio

ratio nulla ſubſiſteret: & quantum ad eos attinet, in tantam veſaniam exiliiſſe, ut ac condemnarent eum, & operibus crederent, quia in voluntate præſulum, & non in decreto regularum, conſiſtant ordines ſacerdotum, œconomos autem & curatores propria voluntate conſtituentes Eccleſiæ Dei, & Epiſcopi nomen de ſacris dyptichis auferentes: & ut breviter dicatur, nefandiſſimè Eccleſiaſticum ordinem inſinuat diſſolutum, adjiciens, quantam nutriverit circa hæc iſtorum præſumptionem in veteribus eorum, & ſceleſtis operibus, non rationabilibus venia data. Nam præceſſoribus eius ſimilia facientes, impetum ſuum ad peiora itinera cumulaverunt, cum non olim pœnam dignam ſuſtinuerint, ut de cætero haberent temperamenti viaticum. Sed tu Deo amantiſſime, dignare à nobis rogatus (potes enim) tibi proprias conſacerdotum infirmitates efficere, obediens præcipuè B. Paulo dicenti: Si patitur unum membrum compatiuntur omnia membra: & ſi quidem longe ab urbe Antiochena civitas cõſtituta

1 Cor 12.

eſt, in qua hæc divulgata eſſe noſcuntur, bonum eſt ut pro cauſâ præfati Epiſcopi, aliquem reverendiſſimorum Epiſcoporum, ipſi urbi vicinum, perſonas non accipientium ad audiendum ſanctitas tua deputet. Formidat enim religioſiſſimum Metropolitanum Epiſcopum, tanquã veſana flamma inimicorum eius adverſus eius virtutem præbentem atq; materiam. Et ſi quidem convicti fuerint, in quibus accenſantur, quos inclamat, tanquam ſuperbiam habentes Abſalon, cum illum fuerint imitati, ſimili exemplo plectantur. Sic enim odit Deus eos, qui adverſus patres armãtur, ut patrum invaſores, quò in omni mundo infamia notentur. Novi enim Deo amantiſſime, quoniam omnia amplectens in Chriſti viſceribus, & compaſſibilitate plenus exiſtens conſolaberis ſenem, & lachrymas eius tribulationis abſterges, & in hoc cui odioſa ſunt mala latabilis, & ſacerdotij adverſarios poſt convictionem furoris, iuſto, & competenti vindicta ſubijcies: expelles omnem peſſimam voluntatem, & communem ſacer-

ſcandaliq; peſtem ſcienter abſcindes. Nam ſi quis conceſſerit, ut præſumptoribus & inconvenienter in tantam procacitatem tollentibus, ut & Deo per Pontifices contumeliam inferre audeant, miſericordia illis ſine iudicio fiat, ex quibus oleum iniquitatis ſupplicationibus aucupetur; nihil eſt reliquum niſi ut fiant omnium Eccleſiarũ præſules in luſum & opprobrium, & per hæc ſtatuatur diabolicum inſtrumentum. Sed Deus ad hoc tuam religioſitatem præordinavit, ut & iniuſtitias removeas, & præſumptiones abſcindas, & ſacerdotio laborantibus ſuccurras, & multis maledictionibus locum non præbeas: ſed poſt agnitionem, et quidem qui calumniam patitur, adiutorium feras, illum verò qui calumniam facit, ſi verò eſt calumniator, abſcindas. Non igitur tua religioſitas arbitretur, quia tanquam ad iniuriam ſedis Antiochenæ, huc venit memoratus reverendiſſimus Epiſcopus: ſed metuens quoſdam (ſicut ait) ſeditionibus congaudentes, & paſſioni propriæ militantes, dedit ad tempus locum iræ: pa-

tientiam vero, & manſuetudinem, & iuſtitiam adhuc tuæ religioſitatis Prædicando non ceſſat. Nec in quolibet accuſat, (abſit hoc) ſed ſupplicat oportunam in ſe compoſitionem effici. Vnde & præſentibus cum literis conſolantes conſidere diximus ego atque ſanctiſſimus Epiſcopus & conſacerdos noſter Cyrillus, propter charitatem quæ continetur in nobis. Habens itaque reverentiam ſcribentibus, harum literarum gerulum modis omnibus adiuvabis. Omnem, quæ tecum eſt, in Chriſto fraternitatem, plurimum ſaluto.

* * *

PROCLI CONSTANTINOPOLITANI AD ARMENIOS DE FIDE EPIſTOLA DIONYſIO EXIGUO INTERPRETE.

PROCLI CONSTANTInopolitani ad Armenios de Fide Epiſtola Dionyſio Exiguo interprete.

DEI *amantiſſ. & venerabilibus Epiſcopis, & Presbyteris, & Archimandritis Orthodoxæ, ſanctæ per totam Armeniam Eccleſiæ, Proclus in Domino, S. Non mediocriter, Fratres, confudit animum noſtrum, & mœrore validiſſimo ſauciavit rumor novellorum erroris Zizaniorum, quæ nuper veſtræ regioni, callidiſſimus naturæ cõmunis inimicus inſevit. Intolerabiliter enim viſu auditus conſuevit animam vulnerare, quæ huiuſmodi meditationibus exercitata non fuerit, tantoq́ perniciosius jaculatur in altum tela defigens, quanto diſcrimen non corpus appetit, ſed ſtatum mentis expugnare contendit, opinione diſſeminans, venerandum Fidei, veſtimentum aut diſciſſum lachrymabiliter, aut*

furto

furto penitus eſſe ſublatum. Omnis quidem virtus expetēda, ijs quibus ratio non eſt rebus materialibus obſcurata, omnis malitia à bene ſentientibus non immeritò fugienda iudicatur, utpote quæ è regione adverſetur eſſentiæ, ipſa contra naturam ſine dubitatione ſubſiſtens. nam ſicut id quod utiliſſimum eſt neceſſariè cuſtodiendum, ita quod non expedit, ſed probatur adverſum, aut cum præſto eſt, repellendum, aut ſi metuitur ne accidat, ſollicitè præcavendum. Virtutis itaque ſpecies plurimæ. Hanc autem variè definierunt ſive Gentiles, quos error præfocat, lumenq; diſcretionis eorum ignoratio divinitatis obſcurat: ſeu Chriſtiani qui fide recta mentis oculos illuminatos habentes, ſolem iuſtitiæ per confeſſionem clarius intuentur. Illi namque in ſuis conſilijs velut in tenebris oberrantes, habenteſque ſenſum ſine rectore præcipitem, cogitationibus nituntur incertis, nihil in ijs quæ decernunt præter fluxam & inſtabilem naturam rerum viſibilium perſcrutantes, vera autem contemplationis inmitum aut cauſis temporalibus habentes intentum, aut erroribus obcæcatum. Aiunt enim quatuor ſpecies eſſe virtutis, id eſt, iuſtitiam, prudentiam, fortitudinem, temperantiam, quæ licet bona ſint, humi tamen repunt, & erga terrena proiecta ſunt, dum inferiora cæleſti faſtigio comprobantur: Fortitudinem namque dixerunt, luctam adverſus carnem. Temperantiam, quæ de affectuum ſumit ſubiugatione victoriam: Prudentiam, quæ in converſatione civili optata continet inſtituta: Iuſtitiam, optimam æqui portionem. Hunc autem (ut putabantur) vitæ ordinem lege ſanxerunt, immoderatum atq; illicitum reprimentes huiuſmodi definitionibus appetitum. Altius verò & præſenti vita ſublimius, neque cogitare, neque depromere valuerunt, ſed inſipienti & obſcurato corde viſi ſunt virtutem, quantum ad ſe, viſibilibus tantummodo rebus includere, nihil ei tribuentes eximium, & cæleſti habitatione condignum. Qui verò per Fidem illuminatos habent oculos cordis, quorum præſul atque magiſter

magiſter eſt beatiſſimus Paulus, cum definiunt eſſe virtutem quæ nos ad Deum ſemper elevans, ordinanter regit in terris. Hic igitur per omnia venerabilis Apoſtolus multas quidem ſpecies virtutum enumerat, ſed præcipuè fidem, ſpem, charitatem commendat: quarum fides ſupra naturam merita hominibus bona largitur, inviſibilibus eos admiſcens, qui adhuc multiplicibus obnoxia paſsionibus indumenta circumferunt. Qui enim Angelorum reliquarumque incorporearum virtutum naturam propoſiti ſublimitate neſciunt, horum diſciplinam hominibus qui gradiuntur humi, & volutantur in pulvere, Fides attribuit: regali throno & inviſibili qui caret omni forma nos exhibens, certamq; illuſtrationem naturæ increatæ ſemper ſine initio manentis inſinuans. Quæ etiam fulgore ſuo ſenſum materialem diſcutiens, craſſumq; ac nebuloſum intuitum noſtræ mentis expurgans, erga illa clarè conſpicere, quæ tunc ex parte poſſunt videri cum cenſentur inviſibilia, & comprehendi cum inacceſsi-

acceſsibilia eſſe creduntur. Spes autem non ignota ſomnijs, ut dicitur, inhære[illegible] ſed credita fortiter retinens, in præſentibus ſibi futura jam præparans, & ad excludendam dubietatem, quod nec adeſt, tanquam præſens cogitatione complectitur, ſub aſpectu penè quæ præſtolantur adducens adverſa. De quibus Spes impedimenta tranſgrediens, præponendum viſibilibus rebus ea quæ deſiderãtur adiectis, fucam temporũ inanitatem futurorum dilectione prorſus exuperans. Charitas verò ſancta Religionis noſtræ culmen & caput eſt. Per hanc enim Deus cum præſens iugiter eſſet in terris, ad nos per carnem venire dignatus eſt: Vtraque igitur mutuo ſibi conſentiunt: Fides enim charitatis eſt ſpeculum, & charitas fidei probatur exiſtere firmamentum. Credimus quod Deus verbum impaſsibiliter incarnatum eſt, & ipſe credimus: hæc enim fides, ſalutis noſtræ fundamentum eſſe cognoſcitur. Ideò eũ qui propter nos ſuſcepit formam ſervi, diligimus, qui nec natura ſua ullam mutabilitatem ſuſtinuit,

nec

nec augmentum Trinitati acceſsit. Omnis itaq́ Chriſtianus, qui non eſt dives fide, Spe, Charitate, id quod dicitur, non [illegible] ſed etſi videtur ſuum caſtigare corpuſculum & animæ paſsionibus liber eſſe, in moralem tantummodo virtutem iſte proficiens, nequaquam coronam victoriæ conſequitur, utpote qui non ad illam ſemper agnitionem divinitatis extenderit, quæ coronas tribuit iis qui fortiter per virtutem luctantur. Ideoq́ Fides quæ omnium (ſicut prædixi) bonorum caput eſt, ſervetur intacta, nihil humanis adinventionibus diſſonum præferens, nullis prophanis vocum novitatibus turbida: quæ manens infra Evangelicos atque Apoſtolicos terminos, nullius pervicaci furore violetur. Propter hanc enim ſalvati ſumus & hanc in Baptiſmate lingua ſubſcripſimus. Altitudo ſiquidem fidei cunctam inſurgentis audaciam temeritatemq́ proſternit, nec humanam tantùm, ſed & illorum, qui natura incorporea ſublimantur, B. Paulo dicente: Aut ſi nos, aut Angelus de cœlis Evangelizaverit vobis præter id quod accepiſtis,

Galat. 1.

cepiſti, anathema ſit: Miniſtrare namq; præceptum eſt Angelo, non dogma componere. Et periculoſum nimis eſt ſingulis, nonniſi quibus ordinati ſunt permanere, ſed appetere velle ſupra menſuram quæ minime natura conceſſa ſunt. Ideoq; etſi ſubſtantia præferat quid fide dignum eſſe videatur, non erit receptabilis innovatio prædicationis reſpondit. Quod accepimus igitur indormitabili cura ſervemus, ad theſaurum fidei mentis oculos iugiter elevantes. Quid autem de ſcripturis accepimus, niſi quod Deus verbo ſuo mundum condidit, & creaturam quæ non erat produxit ex nihilo? Et quia naturali lege rationale animal honoravit, datur ei mūdatum, ut quod erat optimum non lateret eius arbitriū, ſed meliori propoſito nexa duceretur. Et quod ille ſpontanea voluntate in deteriora prolapſus, ex terris Paradiſi per inobedientiam factus eſt, quod denique per patres, Patriarchas, legem, iudices & Prophetas, naturam quam formavit inſtruxit, ut peccata quidem caveret, ad facienda verò quæ recta ſunt ſolici-

ſolicitudinem gereret, ſic ut delicta imperium quoque nobis volentibus [illegible]tinerent, & horum cauſa Diabolus in n[illegible] deſæuiret exitium: utpote cum lex naturalis obſoleta ſordeſceret, & ſcripta præuaricatio retorperet: Prophetæ quoque ſicut homines monerent quæ oporteret fieri, ſed ab imminente pernicie liberare non poſſent: Deus forma carens, ſine initio incircumſcriptus, & omnipotens verbum in carne veniens (adeſt enim illi poſſe quod vult) ſumpſit formam ſerui caro factus, natus ex Virgine, volens ubique monſtrare quia ſecundum veritatem fieri homo dignatus eſt. Naturam ſiquidem corpoream, & exordia, & habitus, paſſioneſque neceſſariò ſubſequuntur: Non enim dicit Euangeliſta quod in hominem Iohan. 1. *perfectum Deus ingreſſus eſt, quia factus eſt caro naturæ noſtræ primordiis ipſa contingens. Sicut enim homo naturaliter editus non ſtatim procedit operatione perfectus, ſed primũ ipſa depoſitio ſeminis efficitur caro, deinde proceſſu temporis vim ſumit quæ conſummationem ſenſuum operatio-*

rationumq́; contineat: ita Deus verbum ipſa[illegible] ria & radicem humanæ inſtitu[illegible] attingens, primum factus eſt caro, non converſus (quod abſit,) in carnem: manſit enim divinitas omni mutabilitate ſuperior, quia mutatio naturæ fluentis eſt paſſio: illius autem perennis ſempiternaque ita ſe habentis eſſentia proprium eſt, ut incommutabilis perſeveret. Utriſque igitur divinæ Scripturæ utentes vocibus, dicimus quia & caro factus eſt, & formam ſervi accepit. Ex utroque, piè intellecta ſemina nobis ſalutis exiſtunt: Per id enim quod verbum caro factum eſt, individuum ſumma ipſius adunatione Evangeliſta declarat. Sicut enim ſingularitas in duas ſingularitates dividi non poteſt (alioquin in has diviſa, jam non erit ſingularitas ſed dualitas) ita quod unum eſt juxta ſummam adunationem, nequaquam in duo poterit ulla ratione partiri. Per id autem quod formã ſervi adſumpſit, naturæ divinæ incommutabilitas intimatur: Quia omne quod fit, aut ex eo quod exiſteret factum eſt, ut cælum quod ante non erat: aut ex eo quod eſt, in aliud Exod 7. convertitur, ut fluenta Nili flum[illegible], & ſanguinem commutata. Sed uterq[illegible] dus divinæ ſubſtantiæ probatur in[illegible]grans: Nam nec ex nullis extantibus proceſſit, ſemper ſine initio permanens, nec ex aliqua materia cõverſus eſt Deus verbum in ſua incommutabilitate perſiſtens. Idcirco per hæc & Deitatis incommutabilitatem, & individuum ſacramenti divina Scriptura teſtatur, quod factum eſt demonſtrans, & quod aſſumpſit inſinuans: ut per primum, ſingularitatem naturæ, perſonæ utriuſque commendet, per alterum verò incommutabilitatem ſubſtantiæ divinæ pronunciet. Deus igitur verbum factus eſt homo perfectus non immutata natura Deitatis, adſtipulante miraculo quod intelligentiam noſtræ mentis excedit: idipſum percipimus fide, non inquiſitione colligimus. Et factus homo cognatus ſecũdum carnem, generi ſalutem tribuit per ſimilitudinem paſſionum, peccati quidem debitum ſolvens (dum quæ ſunt hominis tempore paſſus pro omnibus moritur)

) deſtruens autem eum, qui habuerat imperium, id eſt, Diabolum profligavit piiſſimus Deus: legis etiam quod erat impoſſibile fecit eſſe poſſibile, omnem implendo juſtitiam, & ſubſtantiæ noſtræ priſtinam nobilitatem claritatemque reſtituit per hoc quod homo factus eſt, honoravit eum quem ipſe de terra formaverat. Vnus igitur eſt Filius, unus eſt Dominus: Trinitatem namque unius eſſentiæ cõfitemur, quartam nullatenus admittentes in Trinitate perſonam. Sed ut diximus, unus eſt Filius ſine initio de Patre natus per quẽ facta credimus ſæcula: Ramus ex radice conſempiternus de Patre ortus ineffabili modo, verbum mentis inſeparabiliter procedens, & intimus permanens: Nam etſi in terris viſus eſt, ſed non eſt à genitore diviſus. Hic voluit ſalvare quem cõdidit, quinimo ſalvavit, vulvam, commanens naturæ januam dignanter inhabitans, quam & ſua ſanctificavit præſentia, & nativitate ſignavit partum, qui ſupra naturam eſt, incomprehenſibiliter factum hominẽ ſe demon-

ſtrans. Non igitur alter eſt Chriſtus alter Deus verbum, (quod abſit enim filios natura divina non novit: [illegible] *unigenitum genuit, ubi enim non eſt generantium copula, illic qualitatem, non poteris invenire naſcentium.* Philip. 2. *In nomine Ieſu Chriſti omne genu flectitur cæleſtiũ, terreſtrium, & infernorum. Si alter eſt Chriſtus præter Deum verbum, neceſſe eſt, ut purus homo ſit Chriſtus, & quomodo eum ultra naturæ meritum cæleſtia venerantur, & ei qui minor eſt genu flectent?* Baruch. 3. *Quomodo etiam propheticis attendimus oraculis clamantibus, quoniam Deus noſter in terris viſus, & cum hominibus converſatus eſt? Viſionem namq; dicit Propheta manifeſtationem quæ in carne facta eſt, & converſationem quæ temporaliter cum hominibus commoratus eſt, cuius ſine invidia bonitas pietatis ſuæ declaravit adventum: Quia ſicut omnipotens, & quod erat manſit propter ſe, & quod voluit factus eſt propter nos. Quod ſi forte unquam ſcandali cauſam commovent infantiæ rudimenta, & in*

præſepi

[illegible] reclinatio, atq; in tempore ſecun- [illegible] profectus, nec non & quod dormierit in navi, quod ex itinere fatigatus ſit, quod poſt jejunia eſurierit, itaq; omnia quæ ſecundum veritatem facto homini contigerunt: noverint qui iſta reprehendunt, quod humanam negent in Chriſto naturam: negantes autem naturam, diſpoſitionem nimirũ credunt: non credentes vere diſpenſationi, ſalutis damna perſentiunt: etſi quod à cõſtitutione mundi, quo in hanc vitam conſtat hominem eſſe profectum, aliunde iter quiſquam, præter hoc carnis, ingreſſus eſt, oſtendant contentioſi, & tunc demum ſua deliramenta contexant. Si verè iſta ſunt communis naturæ primordia: Deus autem verbum, ſecundum veritatem factus eſt homo: confitentes naturam cur vituperant paſſionem. Alterum igitur eligant è duobus, aut erubeſcentes de contumeliis, abiurent naturam, & Manichæis morbis adfectis cum impiis deputentur, aut ſi lucrum quod eſt ex incarnatione, ſuſcipiant fatentes ſubſtantiam, non confundantur de paſsionibus, quæ ſubſtantiam conſequuntur. Admiror & eorum dem[illegible]tiam qui nova deceptionis itinera gradiu[illegible]. Ego namque unum filium, ſicut edoctus ſum piè cognoſcens quem Dei verbi incarnati ſubſtantiam eſſe profiteor: Vno autem exiſtente eo qui paſsiones pertulit atque miracula operatus eſt, qua ratione diviniora reticent, humilioribus derogant? Vt enim fidem faceret verbum manens quod erat, factus eſt caro, id eſt infans & homo perfectus: Tanto ſacramento nulla converſione violato, idem ipſe perficiebat miracula & iniurias ſuſtinebat, per ſigna quidem divina manſiſſe id, quod erat, inſinuans, per paſsiones autem factum quod formaverat manifeſtans. Vnum igitur eundem filium prædicamus & Patri conſempiternum, & in noviſsimis temporibus incarnatum, nihil adulterinum divinæ naturæ penitus inferentes. Non enim poteſt eſſe aliquid in throno ſuperfluum. Sed illud mihi ſæpenumero vulgatum fortaſſe ſubijciant, nectentes ſyllogiſmos infirmiores araneæ tela: Si Trinitas eſt unius

Iohan. 1.

unius eſſentia, profecto Trinitas impaſſibilis permanet. Quod ſi Trinitas, & Deus [illegible] Trinitate conſpicitur, impaſſibilis permanet, & Deus verbum impaſſibilis adprobatur. Quod ſi Deus verbum impaſſibilis eſt, invenietur qui crucifixus eſt alter præter impaſſibilem Deum verbum. Vere tela texunt aranea, qui iſta depromunt: in aquis ſcribunt qui propoſitiones ineptiſſimas meditantur: qui cum ſe dicerent ſapientes, ſtulti facti ſunt & obſcuratum eſt inſipiens cor eorum. Lippus enim oculus ſolis radios pure non recipit, & infirmus animus altitudinem fidei non valet intueri. Quid igitur ad iſta nos dicimus? quoniam ſecundum rationem Deitatis ſancta Trinitas & unius eſt eſſentiæ, & impaſſibilis perſeverat: Nec enim dicentes Filium paſſum, ratione Deitatis eum paſſum ſentimus: Divina ſiquidem natura nullam prorſus recipit paſſionem: Sed confidentes Deum verbum unum ex Trinitate incarnatum, tribuimus intelligendi materiamq; qui fideliter ſciſcitãtur, cur incarnari dignatus

Rom. 1.

eſt. Quia enim decreverat Deus verbum deſtruere paſſiones, quarum mors [illegible]minus habebatur, ſuſcipere verò paſſi[illegible] inviolabilis natura non poterat (quia omnis paſſio rebus cōpoſitis probatur inferre luctamen: in ſpirituali autem & ſingulari ſubſtantia compoſitio nulla eſt: nec illuc paſſio pertingebat, ubi cōpoſitio non erat) volens, ut prædixi, deſtruere paſſiones quæ rationale corpus oppreſſerant, quarum interitus erat ſuprema munitio (ut novit Deus verbum) incarnatur ex Vir-
Philip. 2. *gine, & habitu invenitur ut homo: quoniam ſic exinanire ſe voluit formam quodammodo ſervi ſuſcipiens, nullam tamen circumſcriptionem ſuæ Deitatis admittens, per quam etiam ſalutem omni humano generi contulit carne ſua paſſiones exterminās, Deitatem propriam impaſſibilem ſervans. Idcircà Gabriel authoritatem atque potentiam naſcentis inſinuans, aiebat ad Mariam: inquiens, ſalvum fa-*
Matth. 1. *ciet populum ſuum à peccatis eorum. Populus autem non poteſt hominis eſſe, ſed Dei, nec mundum ab iniquitatibus eruit qui*

qui ſeque vitam pariter cum corruptione [illegible]ruit, inculpabile non habens natiui[illegible] exordium, ſed neceſſario Deus ſimul & homo non diuiſus in duos, ſed permanens unus, per id quod ex muliere naſcitur, hominem ſe demonſtrans, per id autem quod ſine coniuge & matrem ſeruat intactam, Deum prorſus inſinuans ſaluum fecit populum ſuum. Qui? Ieſus Chriſtus qui venit in terras, & cum hominibus conuerſatus eſt. Si autem Chriſtus purus homo eſt, & non ipſe eſt Deus verbum, quomodo in principio creauit omnia, cum tunc ut impÿ adſerunt, non erat? Nam cum poſtremus in creaturis homo ſit, ſi Chriſtus homo purus eſt, conſtat quod ea quæ ante ſe erãt, nequaquam creare potuerit velut poſtmodum factus. Et quomodo Paulus aiebat, Vnus Dominus Ieſus Chriſtus per quem omnia? Si autem per Chriſtum facta ſunt omnia, manifeſtum eſt quod Chriſtus Deus eſt verbum Euangeliſta teſtante: In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum, hoc erat in

Ibid.

Ibid. 1.

Ioan. 1.

prin

principio apud Deum. Omnia per ipſum
facta ſunt. Et ipſum quoq; Paulus i[illegible]pretans ait: Vnus Dominus Ieſus Chriſtus
1.Coloſ.8. *per quem omnia. Quare dicitur, quoniam*
Chriſtus eſt Deus verbũ. Si autem
illas proferũt voces divinis literis editas
Act. 2. *quibus Chriſtus homo eſt appellatus, dicente*
Iohan.1. *Petro: Ieſum à Nazareth virum*
approbatum à Deo in vobis. Et Paulo teſtante
1.Coloſ.8. *ſimiliter: In viro in quo præfinivit*
fidem præſtans omnibus. Et ipſo Domino
Iohan.8. *de ſe clamante: Quid me quæritis occidere*
hominem? Noverint autem per incuriam
ſe Scripturæ ſanctæ intelligentia
privare, aut certè per malitiam deſeri,
quia velint quæ bene conſcripta ſunt, ad
propriam reflectere pravitatem. Nam &
homo ſecundum veritatem dicitur Chriſtus,
Act. 17. *ſed hoc factus eſt, quod prius non*
erat, niſi tamen modo Deus: ſicut enim
Deus increatus eſt, ſic idem ipſe homo
perfectus eſt, nullam ſuſpicionem phantaſiæ
prorſus admittens. Et quemadmodum
eſt Patri ſecundum Deitatem conſubſtantialis,
ſic idem ſanctæ Virgini ſecundum

carnem

carnem probatur eſſe conſimilis, ubique interlucente myſterij, omniq; remotus falſitate. Si autem Deum virginem genuit, nec magno cenſebatur inſignita miraculo: Multa ſiquidem & aliæ mulieres iuſtos ſæculo protulerunt. Nam lingua Prophetica, ineffabilitatem huius ſacramenti præcinentes ajebant: Ecce Eſa. 7.
virgo in utero concipiet, & pariet Filium Matth. 1.
& vocabitur nomen eius Emmanuel. Luc. 1.
Quod Gabriel interpretatum eſt dicens, Nobiſcum Deus. Cur propter naſcentis inclinationem, gloriam parientis attenuant? Sed hoc fortaſſis opponant dicentes: Omne quod naſcitur generanti ſimile comprobatur. Si igitur homo eſt quem genuit, neceſſariò qui ex ea natus eſt, homo eſt. Quaſi veriſimili ratione vos iſta depromitis. Sed tunc parem ſibi per omnia parturiens edit quando iuxta naturam contingit & partus. Naturalis autem parturitionis exordium corruptio eſt, quæ & commixtionem præcedit. Cum autem huius iniuria nec ſuſpicio eſt, ſupra humanum intellectum conſtat eſſe miraculum, ubi

ubi ſupra naturam partus eſt, ibi qui naſcitur, Deus eſt. Confitemur igit[illegible] um & mundum feciſſe de nihilo, & legem [illegible]diſſe, Prophetas quoque inſpiraſſe, & noviſſimis incarnatum eſſe temporibus, Apoſtolos etiam miſiſſe ad ſalutem gentium atque populorum. Fugiamus itaque conſilia ſeductionis, fluenta hæreticorum dico pernicioſa, Deoq; inimica contagia, Arij veſaniam, qui Trinitatem inſeparabilem ſubſtantijs dividit: Eunomij audaciam, qui naturam incomprehenſibilem intra ſcientiam humanitatis includit: Manichæi rabiem, qui ſequeſtrat ab eſſentia Deitatis ſanctum Spiritum, & inſeparabiliter procedentem. Nec non & hanc nuperrimã, novamq; blaſphemiam, quæ Iudaeorum impietatem multipliciter exuperare dignoſcitur. Illi namq; Filium negantes, ramum nituntur à radice convellere. Ij verò huic qui eſt, alium ſuperinducentes, intemerabilem ſubſtantiã tanquam in fœtum multiplicem diffamare contendunt. Dicamus ergo cum Paulo

Ephes. 2. Chriſtus eſt pax noſtra, qui fecit utraque unum:

utrumque Iudæum namqúe & Gentilem per Baptiſmum in novum hominem reformavit, coniungens virtute quos converſatio ſequeſtrabat. Idcirco repertores novæ impietatis, damnationem quæ ſibi imminet contremiſcant, quando in unam ſeparatam rediere concordiam, & qui unus eſt in duo quantum ad illos attinet derivatur. Sed omiſſa jam prolixitate ſermonis ad compendium recti dogmatis veniam. Si quis vult noſſe veraciter quomodo idem ipſe ſit unus & non ſolum Filius Abrahæ manens, & in noviſſimis ſecundum carnem ſapientia & ætate proficiens: nam Deitas eius ſemper id quod perfectum eſt poſſidet, interroget Paulum, & ipſe pietatis Sacramentum protinus intonabit, oſtendens quod etiam ex Iudæis ortus ſecundum carnem Deus ſempiternus exiſtat: loquens enim de Hebræis & rebellem nationem ingratamq́; collaudans propter radicem videlicet Abraham, & propter ſemen Chriſtum, ita pronunciat: quorum, inquit, eſt adoptio filiorum. Rom. 9. Clamat enim in Prophetis: Filius meus primogenitus Iſrael,

Iſrael, & gloria. Infinitam namque gloriam eis qui probati tunc erant [illegible]bus, divina miracula conferebant, & teſtamenta per qua Abrahæ multiplicatio ſeminis eſt promiſſa, & legiſlatio quæ in monte digito Dei conſcripta eſt, & obſequium quo divino cultui ſerviebant, & promiſſa quibus vel terra Palæſtina vel certe benedictio in ſemine Abrahæ Gentibus collata eſt univerſis: quorum Patres qui in hac ignorantiæ nocte velut luminaria fidei probantur exorti, & ex quibus Chriſtus. Nec in ÿs ſtetit beatiſſimus Paulus. Nec enim ex qua partus de Maria ex eo eſt verbi ſine initio extantis eſſentia. Sed mox intulit ſecũdum carnem, ut manifeſtationem quæ facta eſt in carne, non illam nativitatem divinam æternamque ſignificet. Quis igitur eſſet hic Chriſtus, qui natus eſt ex virgine, quem ſpelunca cepit ut rem nullius precÿ, qui in præſepi jacuit, qui ſecũdum carnem temporibus crevit, quique ad inferiora terræ deſcendens, omnia quæ carnis ſunt mirabili dignatione ſuſtinuit, fidem faceret

quia

quia veraciter homo factus eſt, nec alter eſt præter eum qui deſcendit, ſed idem deſcendit ipſe eſt qui aſcendit: non enim prius aſcendit, ſed deſcendit: utpote qui non ex promotione Deus eſt, ſed propter miſericordiam qua indigebamus, homo dignanter effectus eſt: quis eſt, à me vel à quolibet alio non requirat, ſed ab Apoſtolo qui Filium per revelationem didicit Patris, cum dicit. Gal. 1. *Cum autem placuit ei, qui me ſegregavit de utero matris meæ, & vocavit per gratiam ſuam, ut revelaret filium ſuum in me. Hic namque quis eſt, Ieſus Chriſtus veraciter edocebit, exclamans.* Rom. 9. *Ex quibus Chriſtus ſecundum carnē qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſecula. Hæc Pauli verba, quam ſubreptionem calumnia eorum qui prava diligunt habere permittunt? Dixit enim Chriſtum, ut oſtendas quomodo ſecundum veritatem Deus factus eſt homo: Dixit eum ex Iudæis ſecundum carnē, ut inſinuet quia non ex illo tempore quo eſt incarnatus, exſtat: Dixit eum qui eſt, ut eum ſine initio declares: Dixit eum ſuper*

um ſcriptis & oppoſitionibus falſi
ſcientia ſimplicem & infucatam
pulchritudinem conſtantiamq́
vertere. Sed ego vos iterum B. Pauli Coloſ. 2.
admoneo videte ne quis vos decipiat 1.Cor.
per philoſophiam & inanē fallaciam
ſecundum traditionē hominum vana conſultantium,
& non ſecundum Chriſtum.
Fundamentum autem aliud ſanctæ Fidei Phil. 1.
nemo poteſt ponere præter id quod poſitum
eſt, quod eſt Chriſtus Ieſus. State igitur
in uno Spiritu unanimes, collaborantes
fidei Evangelij, & in nullo terreamini ab
adverſarijs, cuſtodientes traditiones quas
accepiſtis, ſive à ſanctis & beatiſſimis Patribus,
qui apud Nicæam, fidem promulgaſſe
noſcuntur, ſeu à ſanctis & venerandis
Baſilio, Gregorio, ac reliquis eadem
ſentientibus. Quorum nomina in libro
vitæ ſcripta ſunt. Omnem fraternitatem
quæ vobiſcum in Chriſto eſt, ego & qui
mecum ſunt pluriſmum ſalutamus.

Data Conſtantinopol. Conſulatu piiſſimorum Hæc
Theodoſij Auguſt. 5. & Valentiniani 4. ſun
Græc

ΠΡΟΚΛΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣ
που Κωνσταντίνου πόλεως εἰς τὰ γενέθλια τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Λαμπρὰ καὶ παράδοξος τῆς ὑποκειμένης ἑορτῆς ἡ ὑπόθεσις. λαμπρὰ μὲν, ὅτι ξένην ἀνθρώποις σωτηρίαν ἐπήγαγε· παράδοξος δὲ, ὅτι τὸν φύσεως νόμον ἐνίκησεν ὁ τόκος. Φύσις μὲν γὰρ ἀγνοεῖ τὴν τικτοῦσαν μητέρα· ἡ δὲ χάρις καὶ τικτοῦσαν ἔδειξεν, καὶ παρθένον ἐφύλαξε, καὶ μητέρα ἐποίησε, καὶ τὴν ἀφθαρσίαν οὐκ ἔβλαψεν. ὢ γῆς ἀσπόρου καρπὸν βλαστησάσης σωτήριον· ὢ παρθένος ἀνοίξασα τοῦ Ἀδὰμ τὸν παράδεισον, μᾶλλον δὲ τοῦ παραδείσου ἐνδοξοτέρα ὑπάρχουσα! ὁ μὲν γὰρ θεοῦ γεώργιον γέγονεν· ἡ δὲ κατὰ σάρκα θεὸν αὐτὸν ἐγεώργησε· δεῦτε οὖν πάντες τῆς τοῦ δεσπότου μητρὸς μὲν τοὺς γάμους χωρίζωμεν· παρθένος γὰρ καὶ γάμου ἀμύητος· ἀλλὰ τὰς ἀνυφάντους αὐτῆς ὠδῖνας τιμήσωμεν. μήτηρ γὰρ καὶ ἄνευ γάμων ἐγένετο, καὶ ἀνδρὸς πεῖραν οὐκ ἔλαβε, καὶ

ὁ παῖς

οὐρανὸς οὐχ ὑπερέχεται. δεῦτε ἴδωμεν μητέρα πλατυτέραν τῆς κτίσεως· ὁ γὰρ ἐκεῖ μὴ χωρούμενος, ἐνταῦθα ἀστενοχωρήτως ἐχώρησε, καὶ ὁ ἐν τῇ χειρὶ καὶ αὐτὴν τὴν κτίσιν βαστάζων, μετὰ πάντων ὑπὸ ταύτης βαστάζεται. δεῦτε ἴδωμεν τὴν ἀλατόμητον πέτραν ἐν τῇ παρθενικῇ ἀρχῇ ὑπερφυῶς φερομένην, καὶ τὴν φύσιν μὴ βλάπτουσαν, καὶ τὸν κόσμον ἑδράζουσαν. δεῦτε ἴδωμεν ἡμᾶς πεπληρωκυίας ἀδιηγήτου μερίσαι, βυθισάσης μὲν τὸν ἀρχέκακον, ἀνελκυσάσης δὲ τὸν πρωτόπλαστον, ἧς καὶ ἡ εἴσοδος ἀνιστόρητος, καὶ ἡ ἔξοδος ἀνερμήνευτος· δεῦτε ἴδωμεν τὸ καινὸν ὄφιν, τὸν τῇ θυγατρὶ τῆς Εὔας καταπατούμενον, καὶ τὸ γραμμάτιον τῆς Ἀδαμικῆς ἀκυρούμενον· δεῦτε ἴδωμεν τὸ φῶς τῆς θεότητος ὡς διαφανὲς τοῦ σώματος ἀκτῖνας ἐκπέμπον τῆς χάριτος· γυναῖκες τρεχέτωσαν, ὅτι γυνὴ οὐ θανάτου δεικνύει φυτὸν, ἀλλὰ ζωῆς τίκτει καρπόν· παρθένοι συντρεχέτωσαν, ὅτι παρθένος ἔτεκεν, οὐ τὴν παρθενίαν αἰσχύνασα, ἀλλὰ τὴν Ezech. 44.

ἀφθαρ-

ἀφθαρσίας σφραγίσματα. ἐξῆλθε [illegible] τὸ βρέφος, καὶ ἀκεραίους τὰς κοιτῶνας [illegible] γαστρὸς ἀπέλιπεν· πλῆκτρον ἀφεὶς ἐν τῇ θήκῃ τῆς χέλυος, οἷον ᾄδετο τὸ τῆς φύσεως ἐργαστήριον· μητέρες τρεχέτωσαν, ὅτι μήτηρ παρθένος, τὸ ξύλον διὰ τῆς παρακοῆς, δι' αὐτοῦ ξύλου τῆς ζωῆς διορθώσατο· θυγατέρες τρεχέτωσαν, ὅτι μητρικῆς παρακοῆς ὕβριν θυγατρὸς ὑπακοὴ ἐξεδίκησεν· πατέρες τρεχέτωσαν, διὰ τὸν ἐπ' ἐσχάτων τῶν αἰώνων τεχθέντα· βρέφη τρεχέτωσαν, διὰ τὸ ἐν φάτνῃ σπαργανούμενον βρέφος· ποιμένες τρεχέτωσαν, διὰ τὸν ἐκ παρθενικῆς ἀμνάδος προελθόντα ποιμένα· ὁ γὰρ ποιμὴν τὸ ξενοπρεπὲς τοῦ σώματος δέρμα περιέθετο. καὶ ὁ λύκος τὸν ἀμνὸν ἰδὼν, κεχηνὼς περιέτρεχεν· ἀλλὰ τοὺς μὲν ὀδόντας ἠκόνησεν, τοῦ δὲ ἀμώμου ἀμνοῦ οὐκ ἴσχυσε γεύσασθαι. ἡ γὰρ σὰρξ αὐτοῦ οὐκ εἶδε διαφθοράν· ὁ γὰρ ἀμνὸς τὸν λύκον ἅπαξ ἔκτεινε, καὶ τοὺς ἀπ' αἰῶνος ἐξαιμέσαι ἠνάγκασεν ἐξ
Ionæ 2. αὐτῆς τῆς γαστρὸς τὸ παμφάγον θηρός, ὡς
Matt. 12. τὸν Ἰωνᾶν ἐξελκύσας ἐκ τοῦ κήτους τὸν ἄνθρωπον.

[illegible]. Βασιλεῖς συντρεχέτωσαν, ὅτι ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης μεταλαμβάνεσθαι τὰ στρατιωτικὰ [illegible]. ἄρχοντες συντρεχέτωσαν, ὅτι ὁ ἄρχων τῆς εἰρήνης ἐν τῷ παρθενικῷ τῷ σπηλαίῳ χαλκεύσας τὰ ὅπλα τοῦ σώματος, καὶ στρατεύσας κατὰ τὴν ἀχείρωτον θεότητα τὸν πόλεμον διέβαλεν δι' αὐτοῦ θυμιατοποιοὶ ὕμνοις συντρεχέτωσαν, ὅτι ὁ ἱεράρχης τὸν [illegible] ἀμφιβαλλόμενον, δίφρον ἔχων καλλιπρεπῆ τὴν θεοτόκον Μαρίαν. τὰ ἄγαν πλεῖον τὴν ἄσπορον σάρκα· λίθους ἔχουσα τιμίους, τοὺς ἁγίους τοὺς βίους, μαργαρίτας ἀτιμήτους τῶν προφητῶν τοὺς πολυϋμνήτους στεφανίτας, ἢ χρυσὸν σκορπίζων τῆς ἀταξίας τὸν ἰόν, ἀλλ' εὐσπλαγχνίας βραβεύων τῆς σωτηρίας τὸ ἐπινίκιον. ἰδιῶται τρεχέτωσαν, ὅτι ὁ κριτὴς ἰδιωτικὸν ἱμάτιον ἐνεδύθη, ἵνα τὸν κλέπτην διάβολον ἐν αὐτῷ θαρρήσαι καυχώμενον ξένον τὸ ἔνδυμα, καὶ καταζέσῃ τὸ ἱμάτιον, καὶ ἡ πλέξις παράδοξος ὡς ἀνθρωπίνης τέχνης ἀμέτοχος· ὃ ὑφανθὲν κόρη ἀπεργάζεται, καὶ μήτηρ ἀλόχευτος πηγὴ λαβοῦσα τὸ ἔριον κα-

τεχνί-

ποικίλασας ἱμάτιον, ὃ σήμερον ὁ δεσπότης ἐνεδύσατο; ποῖον δὲ εὗρες ἱστὸν γαστρὸς τὸν ἄρραφον χιτῶνα ἐξύφανας; ἀκ. τῆς φύσεως ἀντὶ τῆς παρθένου εἰπεῖν· φυλάττων γὰρ τάξιν τοῦ παρθενικοῦ τόκου τὸν λόγον. ἐγὼ ἱμάτιον σαρκὸς δίχα κοινωνίας ἀνδρὸς οὐκ οἶδα ποιεῖν· ὅμως ἱστὸς ῥυπαρὰ ποιεῖ τὰ ἐνδύματα. ἐνεδύσατο Ἀδάμ, καὶ ἐγυμνώθη· καὶ φύλλα συκῆς μετ' αἰσχύνης περιεβάλετο· ὅθεν εἰς διόρθωσιν τοῦ φθαρέντος χιτῶνος ἡ σοφία ἑαυτῇ τὸν χιτῶνα τοῦ σώματος ἐν τῷ παρθενικῷ ἐργαστηρίῳ κερκίδι θεϊκῆς ἐργασίας ἐξυφάνασα περιέθετο. θέλω δὲ διὰ τοὺς ἀπίστους Ἰουδαίους καὶ τὴν παρθένον ἐρωτῆσαι. εἰπέ μοι παρθένε, τί σε μητέρα πρὸ τῶν γάμων ἐποίησε; μήτηρ ἐγένου καὶ παρθένος διέμεινας. πληροφόρησον τοὺς Ἰουδαίους, ὅτι παρθένος ἐγέννησε· ἔμφραξον τῶν ἀπίστων τὰ στόματα. ἡ δὲ τῇ δυνάμει ἀποφθέγγεται, πῶς ξενίζονται οἱ Ἰουδαῖοι ὅτι παρθένος ἐγέννησε, καὶ ἔμφραξον τῶν ἀπίστων τὰ στόματα. ἡ δὲ τῇ δυνάμει ἀποφθέγγεται, πῶς ξενίζονται οἱ Ἰουδαῖοι,

Geneſ.3,2.

ν, τὸ, παρθένος ἐγέννησεν, καὶ ἡ σαν, τοῖς ῥάβδος ξηρὰ παρὰ φύ- Num. 17 Hebr. 9. σιν ἐβλάστησεν βλέπουσιν ἄρριζον βακτηρίαν ἀπὸ στείρης βλαστήσασαν, καὶ οὐκ πιστοῦσι, πόθεν ἡ παῖς· περὶ ἐμοῦ ἦ μελετῶσιν ἀεί. ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ λήψεται, καὶ τέξεται υἱόν· βλέπουσι τὸ βρέ- Esai. 7. φος, καὶ πράγματι ἀπιστοῦσι τῇ τεκούσῃ, ἢ πατέρα ζητοῦσιν, [illegible] παρθένον ἀναγινώσκουσι· ὁ πατέρα ζητῶν, ὦ Ἰουδαῖε, τοῦ σήμερον γεννηθέντος υἱοῦ, ἄκουε τοῦ βοῶντος· κύριος εἶπε πρός με, υἱός Psal. 2 μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε· οὐχ ἑτερόν τε πρὸ αἰώνων γεννήτορα, καὶ ἄλλον δέπω σήμερον τεχθέντος πατέρα, εἰ ἀπάτωρ, λεγέσθω ὁ σήμερον τεχθεὶς ὥσπερ ἦν καὶ ἔστι, εἰ [illegible], ὀνομαζέσθω υἱός. εἷς γὰρ υἱὸς ὑπὸ δύο πατέρων γεννᾶσθαι οὐ πέφυκεν· ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε. σήμερον γὰρ ὁ τῆς δικαιοσύνης ἥλιος ἐκ τῆς Malach. 4. παρθενικῆς νεφέλης ἀνέτειλε. ὁ λαὸς γὰρ ὁ καθήμενος ἐν σκότει εἶδε φῶς μέ- Esa. 9. γα. σήμερον ὁ ἄσπορος τόκος ἐκ τῆς ἀγεωργήτου [illegible] ἐβλάστησε. καὶ

λιμὴν τοῦ κόσμου ἀναφαίνεται
εἰς μίξεως τόκος ἤνθησεν ἐκ
χωρὶς σπορᾶς, καὶ πᾶσα κτίσις τῷ
Luc.2,7. περὶ βρέφει προσφέρει τὰ ξένια, ἡ γῆ
Ioh.2,6. τὴν φάτνην, αἱ πέτραι τὰς λιθί-
Matt. 2,1. Mat. 8,27. δρίας· τὰ ὄρη τὸ σπήλαιον· αἱ πόλεις τὴν
Genesl. 1. Βηθλεέμ· οἱ ἄνεμοι τὴν ὑπακοήν. ἡ
Psal.8,9. θάλασσα τὴν ὑποταγήν· τὰ κύματα
Matth. 17. vers.26. τὴν γαλήνην· ὁ βυθὸς τοὺς ἰχθύας. οἱ
Ioh 4,7. ἰχθύες τὸν στατῆρα. αἱ πηγαὶ τὴν Σαμα-
Marc. 1,4. ρεῖτιν. ἡ ἔρημος τὸν Ἰωάννην· τὰ κτήνη
Matt.2, 1. Luc 1, 41. τὸν πῶλον· τὰ πετεινὰ τὴν περιστεράν. οἱ
c.2, 36. μάγοι τὰ δῶρα. αἱ γυναῖκες τὴν Μάρ-
c.1, 7. θαν· αἱ χῆραι τὴν Ἄνναν. αἱ στεῖραι τὴν
cap. 2, 8. ibid.25. Ἐλιζαβέτ. αἱ παρθένοι, τὴν Θεοτόκον
Ioh.12,13 Μαρίαν. οἱ ποιμένες τὴν ὑμνῳδίαν. οἱ
Luc 18,13 ἱερεῖς Συμεῶνα. οἱ παῖδες τὰ βαΐα. οἱ
Mat.15,22 ἁμαρτωλοὶ τὸν τελώνην. τὰ ἔθνη τὴν
Mat.9, 20. Luc.7,46. Χαναναίαν· ἡ αἱμορροοῦσα τὴν πίστιν· ἡ
Luc.19, 1. πόρνη τὸ μύρον. τὰ δένδρα τὸν Ζακχαῖον·
Mat.27,38 τὰ ξύλα τὸν σταυρόν· ὁ σταυρὸς τὸν λῃστήν·
Act. 22,7. Matt.2,1. οἱ διώκται τὸν Παῦλον· ἡ ἀνατολὴ τὸν ἀστέ-
Act.1,9. ρα· ὁ ἀὴρ τὴν νεφέλην· ὁ οὐρανὸς τοὺς
Luc.1,28. ἀγγέλους. ὁ Γαβριὴλ τὸν ἀσπασμόν, καὶ

[illegible] [illegible], ὁ κύριος μετὰ [illegible] ἐκ σοῦ, καὶ περὶ σοῦ, ὃν εἰσελθὼν [illegible], καὶ ἐξελθὼν ἐκ σοῦ, ὡς ἠθέ[illegible] σοῦ, ὡς ὑπὲρ πάσης ἐννοίας, ἀρρήτως, ἀφθόρως, ἀμιάντως, ἀπαθῶς, ἀναμαρτήτως, ἀφράστως, ἀμεσιτεύτως καὶ θεοπρεπῶς γεννηθεὶς ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς, ἐν οὐρανοῖς ἀμήτωρ, ἐπὶ γῆς ἀπάτωρ. δόξα Luc. 2. ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ἡμῶν Πρόκλου Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως περὶ παραδόσεως τῆς θείας λειτουργίας.

Πολλοὶ μὲν τοίνυν καὶ ἄλλοι τῶν τοὺς ἱεροὺς Ἀποστόλους διαδεξαμένων θεῖοι ποιμένες καὶ διδάσκαλοι τῆς ἐκκλησίας, τὴν τῆς μυστικῆς λειτουργίας ἔκθεσιν ἐγγράφως καταλιπόντες, τῇ ἐκκλησίᾳ παραδεδώκασιν. ἐξ ὧν δὲ πρῶτοι οὗτοι καὶ διαπρεπέστατοι τυγχάνουσιν ὅ,τε μακάριος Κλήμης, ὁ τοῦ κορυφαίου τῶν Ἀποστόλων μαθητὴς καὶ διάδοχος, αὐτῶν τῶν ἱερῶν Ἀποστόλων ὑπαγορευόντων· καὶ ὁ θεῖος Ἰάκωβος, ὁ τῆς Ἱεροσολυμιτῶν ἐκκλησίας τὸν κλῆρον λαχὼν, καὶ ταύτης πρῶτος ἐπίσκοπος ὑπὸ τοῦ πρώτου καὶ μεγάλου ἀρχιερέως Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν κατασταθείς. ὁ δὲ μέγας Βασίλειος μετὰ ταῦτα τὸ ῥάθυμον καὶ κατωφερὲς τῶν ἀνθρώπων θεωρῶν, καὶ διὰ τοῦτο τὸ λειτουργίας μῆκος ὀκνούντων, ταύτην οὐ περιττὴν καὶ μακρὰν εἶναι νομίζων, ἀλλὰ τὸ τῶν συνευχομένων τε καὶ

ἀκρο-

ATI PATRIS NOSTRI Procli Archiepiſcopi Conſtantinopolitani, de Traditione divinæ Liturgiæ.

PERMVLTI *quidem & alij ex eorum numero, qui S. Apoſtolis ſucceſſerunt, Paſtores & Doctores Eccleſiæ pietate inſignes, myſticæ Liturgiæ expoſitionem in ſcriptis relictam Eccleſiæ tradiderunt. Inter hos verò facilè primum locum obtinent, Beatus ille Clemens, qui Apoſtolorũ Principis diſcipulus, & eiuſdem ſucceſſor ab ipſis S. Apoſtolis declaratus fuit: & D Iacobus, à cui Eccleſiæ Hieroſolymitanæ adminiſtratio ſorte obvenit, eiuſque primus Epiſcopus à ſummo & maximo Pontifice Chriſto, Deo noſtro conſtitutus eſt. Poſtea verò Baſilius magnus cum hominum Liturgiæ prolixitatem faſtidientium oſcitantiam & propenſionem perſpiceret (non quod longã & prolixam eam eſſe ipſe arbitraretur, ſed ut tam audientium quam*

quam una orantium commodo conſule eorumq; ſocordiam ex longioris t morâ promanantem caſtigaret, pen tolleret) redactam in compendium Eccl recitandam exhibuit. Poſtquam Servato noſter in cœlum aſſumptus eſt, Apoſtoli, priuſquam per orbem terrarum diſpergerentur, conſpirantibus animis ad tota orandum cõvertebantur, & cum multa conſolationem in myſtico illo Domini corporis ſacrificio poſitam inveniſſent, fuſiſſimè & longâ oratione liturgiam decantabant. hæc.n. divina una cum docendi ratione coniuncta cæteris reb. anteponenda exiſtimabant, atq; maiori & alacriori rerum divinarum & ſacrificij ſacroſancti ſtudia ac deſideria flagrabant, & illud prolixè amplectebantur, quod in memoria ſemper haberent illud verbum Domini, dicentis: Hac eſt corpus meũ, & hoc facite in meam cõmemorationem. &, qui manducat carnem meam, & bibit meum ſanguinẽ, in me manet, & ego in eo. Quare & contrito ſpiritu multas preces decantabãt, divinũ numen impenſe orãtes. Enimvero

tam

[illegible] ῥᾳθυμίαν διὰ [illegible] [illegible] σκοπὸν, [illegible] [illegible] ἐξέθετο. μετὰ τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀνάληψιν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, οἱ ἀπόστολοι πρὸ τοῦ εἰς τὴν οἰκουμένην πᾶσαν διασπαρῆναι, ὁμοθυμαδὸν συνερχόμενοι, εἰς προσευχὰς [illegible], καὶ τὴν τοῦ δεσποτικοῦ σώματος μυστικὴν ἱερουργίαν παραμυθίαν εὑρηκότες, [illegible] καὶ [illegible] διδασκάλῳ πάντων [illegible]. πολλῷ δὲ μᾶλλον μετ᾽ εὐφροσύνης καὶ [illegible] χαρᾶς [illegible] προσκαρτεροῦντες τῇ τοιαύτῃ θείᾳ τελετῇ, ἀεὶ τοῦ κυριακοῦ μεμνημένοι λόγου, τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου, λέγοντος· καί, τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν· καί, ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἐν ἐμοὶ μένει. κἀγὼ ἐν αὐτῷ. διὸ καὶ πνεύματι συντετριμμένῳ πολλὰς εὐχὰς ἔμελπον, τὸ θεῖον ἐκλιπαροῦντες. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοὺς

τοὺς ἐξ Ἰουδαίων καὶ ἐθνῶν νεοφωτίστους τῷ τῆς χάριτος ἐθίζοντες, καὶ τὰ [illegible] τῆς χάριτος παραλείπειν διδάσκοντες. τῆς χάριτος ὑπάρχοντες, εὐσεβῶς [illegible] παιδαγώγουν. Διὰ τούτων τοίνυν εὐχῶν τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ ἁγίου πνεύματος προσεδόκων, ὅπως τῇ αὐτοῦ θείᾳ παρουσίᾳ τὸν προκείμενον εἰς ἱερουργίαν ἄρτον καὶ οἶνον ὕδατι μεμιγμένον, αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀποφήνῃ τε καὶ ἀναδείξῃ· ὅπερ οὐκ ἔλαττον καὶ μέχρι τοῦ νῦν γίνεται, καὶ μέχρι συντελείας τοῦ αἰῶνος γενήσεται. ἀλλ᾽ οἱ μετέπειτα τὸ στερρὸν καὶ θερμὸν τῆς πίστεως ἀποβαλόντες, ἐν ταῖς τοῦ κόσμου πράξεσι καὶ φροντίσι κατατριβόμενοι, τὸ μῆκος, ὡς ἔφθην εἰπών, τῆς λειτουργίας ὀκνοῦντες, μόλις ἐφοίτων εἰς τὴν θείαν ἀκρόασιν τῶν δεσποτικῶν ῥημάτων. διὸ καὶ ὁ θεῖος Βασίλειος θεραπευτικῇ τινι μεθόδῳ χρώμενος, ἐπιτομώτερον ταύτην ἀπήγγειλε, μετ᾽ οὐ πολὺ δὲ πάλιν ὁ ἡμέτερος πατὴρ, ὁ τὴν γλῶτταν χρυσοῦς Ἰωάννης, τῆς τῶν προβάτων σωτηρίας οἷα

Iudæis, quàm ex gentibus, iis qui illuminati erãt, ijs, quæ ad gratiam conſequendam faciebant, aſſuefacientes, quæq; ante donũ gratiæ omittenda, docentes, cum ipſi eſſent umbra gratiæ, piè informarũt. Per has itaq; preces Spiritus S. adventum exſpectabant, ut eius divina præſentia propoſitũ in ſacrificium panem & vinum aqua permixtum, ipſum illud corpus, & ſanguinem Servatoris noſtri Ieſu Chriſti efficiat. Qui quidem religioſus ritus obſervatur ad hoc uſq; tẽpus, & ad finem uſq; ſeculi manebit. Sed qui poſtea ardore & conſtantia fidei abiecta, actionibus & curis ſeculi huius intenti, prolixitatẽ, ut dixi, Liturgiæ faſtidire cœperunt, vix ac ne vix quidem potuerũt adduci, ut divinæ verborum Dominicorum recitationi intereſſent. Quare quoq; permotus D. Baſilius, ut huic malo medicinam inveniret, rationem & methodum recitandi quã breviſſime poſſet, tradidit. Paulò poſt Beatus noſter Pater Ioannes, qui propter aureum eloquentiæ flumen, auream dicitur habere linguam, de ovium ſalute, ut *paſtorem decet, unice ſolicitus, ra imbecillitatis naturæ humanæ h omnem excuſationis anſam, & ſam cum prætextum radicitus evellere ſtuduit. Multa itaque ſuſtulit, brevioremq́; peragendi modum præſcripſit: ne mox homines libertatis & otij potiſſimum amantes, adverſarij diſputationibus circumventi, ab hac tali Apoſtolica & divina traditione abducerentur, quemadmodum haud pauci in hodiernum diem multis in partibus hoc ipſum tentaſſe ſæpiſſime deprehenſi fuerunt.*

* * *

by Google

προσϑύμως ἐπιτήδευμα, ὥστε τὴν
...της φύσεως ῥαθυμίαν ἐφο-
ρρίζειν πᾶσαν σπουδὴν προφα-
βουλήθη ἀποστέλλεσθαι· διὸ καὶ τὰ
πολλὰ ἐπιτίμια, καὶ αὐστηρότερον πλεῖστ
διετάξατο, ἵνα μὴ κατὰ μικρὸν οἱ ἄνθρωποι
ἐλασθεῖεν εἶναι καὶ σχολὴν τὰ μάλιστα φι-
λοῦντες τοὺς τῶν ἀδιαλείπτων διαλογισμοὺς ἐξ-
απατώμενοι, τῆς τοιαύτης ἀποστολικῆς καὶ
θείας παραδόσεως ἀφιστῶνται, ὡς πολλοὶ
πολλάκις πολλαχόσε τοῦτο διαπεπραγμένοι
καὶ μέχρι τῆς σήμερον ἐφωράθησαν.

PROCLI EPISCOPI CO ſtantinopolitani Panegyrica oratio, in Ioannem Chryſoſtomum.

CERTE *gratias Deo fratres cariſſimi, modo inenarrabili, quod in domo eius, in qua ſacra intonuit tuba* (nempe Iohannes) *pacifice agitur, & ſine prælijs, in qua ſuaviſſime ſacra modulata eſt lyra, & audientium ſpiritualẹ repletur ſpectaculum; in qua Euangelica invaluit arundo, & floribus Orthodoxia portus impletur. Eſt facta Iohannis memoria omnibus civibus rete, ſic ut rectos fidei trahat: non enim ſic piſces trahet piſcatorum rete, ſicut rectos fide trahit Iohannis ſolemnitas. O gratiam, finem, & locum, & tempus vincentem! tempus enim ſuperavit amor, finem autem invicta vicit memoria: locus quidem non clauſit ſacerdotis miracula: ſed in Ponto iacet, & in orbe terrarum laudatur, & longa manu oſtentans vos, clamat: opus meum vos*

Vos eſtis in Domino. Iterum Iohannes in verſus pretioſa prædicationũ margarita, ptura impolluta à Deo inſpirata bibliotheca, divinum theſaurus intelligentiæ, ſtudioſis manibus adverſus Imperialem avaritiam falx acutiſſima, vehemens diluvium hæreticorum; qui non blandientem potentiam, vel odio debacchantem pertimuit (ſicut Ioſeph.) Ægyptiam.

Sed prope minorem laudibus navem magnas res geſtantem mergendam attonitus: nullus enim digne laudabit Iohannem, dum non eſt alius Iohannes, ſicut enim undarum frequentia, ita innumerabilis inundantium multitudo, & laborantium induſtria & fortitudo & magiſteriis piis inundant, & currunt. In eo libertatis ſplendeſcunt radii, quorum alio Sal Deitatis conclareſcit, alio mundatio fit Orthodoxorum, alio idolorum perditio innotuit, alio errorum emendatio, alio Synagoga nuditate ædificia ſplendent, alio mores, alia cœlu corona fulgent gratia. O Sacerdos, cuius tantum induſtria lucrum, quantum ærũ ſuaviſſimi odores ĩ *nomen non negans acta: ô cognomen reddens ſpeciem actæ vitæ: ô lingua ipſis cælis altior: ô magiſter Euangelica tonitrua temperans: Iohannes iſte, Iohannes iſte; ille prædicator, iſte tuba, iſte inconcuſſus, iſte ſine ſervitute: ille ſine ſectis, iſte ſingularis: ille virgo, iſte caſtitatis defenſor: ille in eremo baptizans, iſte in civitate recta mittens: ille corripiebat adulterantem, iſte corripiebat raptores; ille capite amputatus eſt, iſte eandem conſtantiam præſeferre non dubitavit: ille in carcere incluſus eſt, iſte in exilio deportatus. ſunt huic multiplicata certamina, propter hæc multa & corona.*

Iohannes cum beatiſſimo Paulo nunc clamat: Bonus odor Chriſti ſumus. Omnem locum omnis liberavit errore. In * fugavit *Epheſo artem Midæ* nudavit: In Phrygia matrem, quæ Deorum ducebatur, ſine filijs fecit: In Cæſarea publica meretricia honoris vacua ſpoliavit: In Syria Deum impugnantes Synagogas evacuavit: In Perſide verbum pietatis ſeminavit. Vbique Orthodoxæ fidei radices poſuit.*

Mundum

Mundum Dei notitia lingua replevit: libros conſcripſit: retia ſalutis expanſit: Cum Iohanne de paterno verbò theologizavit: cum Petro piam confeſſionem fundavit: cum Paulo propter fidem ſudores effudit: cum piſcatoribus Orthodoxia rete deduxit. O Iohannes, tua quidem vita anxia, mors autem glorioſa, ſepulchrum vero beatum, merces autem copioſa: Gratia & miſericordia Domini noſtri Ieſu Chriſti cum Deo Patre & Spiritu ſancto, gloria poteſtas & magnificentia in ſacula ſaculorum.

⁂

FINIS.

Errata operarum.

Pag.2.verſ.17.μήπω. Pag.5.v.4.διαπευλῶσι ibid.v.16. δεξάμενον. Pag.13.v.12.προσθήκην. Pag.14.v.17.ἐπεχθῇ. Pag.15.v.20. pro ſe lege *ſunt. Pag.17.v.6.ἐνπλεῶ. Pag.30.v.5. ἀΐδιον. Pag.33.v.13. ἀνάλειπτος. Pag.37.v.2. δημιουργίας. Pag.35.v.13.αἰπέτης. Pag.41.v.2 φασιν. Pag.50.v.11. ψευδωνύμια. Pag.54.v.4. αὕτη. Pag.73.v.5.τέλος. Pag.74.v.11. ἐῤῥύσατο. Pag 77.v 18. τελώνας. Pag.78.v.4. ἀνακηρυττέσθω. verſ.18. pro ἢ leg. ὁ verſ. 19. ἐξελεύσεται v. 22 αὐξάθω. Pag.80.v.11. lege. Age, iterum Lucam qui & ſapienter & præclare nos docet ſequamur, ut &c. Pag.86. verſ. 10. πρεσβῦται. Pag. 90. v.3. ἐρευνᾷ. v.15 μετεμόρφωσεν. v.23. φωτεινή. 92.v. ult. dele ſæculo. 93. v.9. τοιαῦτα. De his, candide Lector, te admonendum cenſuimus, in cætera leviora quædam facile corriges, veniamq́; quam tibi ſimili in re petis, nobis non denegabis.*

IN PROCLI ARCHIEPISCOPI Conſtantinopolitani Epiſtolam De Fide, & Orationem in Natalem Servatoris, Variantes Lectiones.

Συνέχων] Pariſienſis editio, quæ prodijt ex Officinâ Carolæ Guillardæ anno Chriſti M. D. XXXIX. συνέχον habet.

Καθίστησιν] Pariſ. κατίστησιν.

Ἀπρακτῶν] Pariſ. ἀπακτῶν Malè.

Τοξεὺς] Pariſ τοξεῦ. Malè.

Εἰσωθῆσαι] Pariſ. ἐσωτῆσαι. Malè.

Παχύτητι] πύτητι. Malè.

Βδελυκτὴ] Pariſ ἡ ἢ λυκτή. Ineptè.

Πᾶσα δὲ κακία] Vide Platonem in Theæteto, fol. 176.

Συμβῆναι] Pariſ. συμμῆναι. Malè.

Ἀνηχμαλώτων] Pariſ. ἀνηχμάτων. M.

Ἐπισφαλῶς] Pariſ. ἐπιφαλῶς. M.

Βαδίζουσιν] Pariſ. βαδίζουσι.

Αἱ γὰρ τῶν ἀγγέλων ἀσάρκων] Vide notas ad Gennadium De Eccleſ. dogmat. Cap XII.

Παχὺ] Pariſ. πιόν. Malè.

Φθάνεσθαι] Pariſ. φθάνεσθαι.

Ἀναμφιβόλως] Pariſ. ἀναμφιβάλλως. M.

Ποιεῖ γὰρ τρανῶς ἐκεῖνα ὁρᾶν] Vnde rectè ait Auguſtinus Tract. XL I. in Iohannem, & Enchiridio in Laurent. cap. VIII.

Quid eſt fides, niſi credere quod nõ vides.

Ἐνχρηστεύσης] Pariſ. εὐχρηστεύσεις.

Σχεδὸν] Pariſ. σχεδὲν. M.

Ἐστὶ] Pariſ. αὐτῇ. M.

Βραβευτὴν] Pariſ. βραβευτὴν. M.

Ὅνπερ τῶν στεφάνων] Addit Pariſ. τοῖς ὑπὲρ ἀρετῆς γενναίως ἀθλήσασι.

Ἀνέθυτος] Pariſ ἀνέθετος. M.

Ἐκλογισμῶν] Pariſ. ἐκλογισμὸν. M.

Ἐσπούδασεν] Pariſ. ἐπούδασεν. M.

Πλάσης] πλάσης. M.

Εὐθὺς] Pariſ. εὐθύ.

Τὰ,] Pariſ. τὰς

Ὁ ἀρύστως] Pariſ. ἐρώστως. M.

Κάμψεις] Pariſ. κάμψῃς.
Ἐν πλοίῳ] Pariſ. ἐν τῷ πλοίῳ.
Σαρκωθέντος θεοῦ λόγου] θεοῦ non eſt in Pariſ.
Αἰδίως] Pariſ. ἀϊδίων.
Εὑρεθήσεται ὁ σαρκωθεὶς ἐκεῖνος αὐτὸς τὸν θεὸν λόγος ἀπαθής] Hæc ut ſuperflua rectè delet editio Pariſienſis, neque in Latina verſione habentur.
Φησὶ] Pariſ. φη. M.
Ἀπαλλάξει] Pariſ. ἀπαλλάξῃ.
Ἀλλ' ἀνεθῆναι] ἀλλ' non eſt in Pariſ.
Ἀλιάσονται] Pariſ. ἀλιάσωνται M.
Βορβορώδεις] Pariſ. βορβορώδης. M.
Ἀθετοῦσι] Pariſ. ἀθετῶσι. M.
Εὐσεβοῦσι] Pariſ. ἀσεβῶσι. M.
Τεφροφορημένοις] Pariſ. πυρφορημέναις. M.
Ἐπήγαγε] Pariſ. ἐπεισήγαγε. M.
Εὐσπλαγχνίας] Pariſ. ἀσπλαγχνίας. M.
Εὐδόκησαν] Pariſ. ἐδόκησαν.
Παρείδοσαν] Pariſ. παρείδοσαν.
Εὐσεβῶσι] Pariſ. ἀσεβῶσι M.
Ἀθετοῦσι] Pariſ. ἀθετῶσι. M.

Ἀμαγγάνευτον] Pariſ. ἀμαγγάνευτον.

Κενῆς]Pariſ ξενῆς. Malè.

Omnis Chriſtianus qui non eſt] Vide Notas noſtras ad Homiliam ſacram pag. 193.

Fides ſincera ſervetur].Zeno Veronēſis epiſcopus De fide pag. 247. *O quam miſera eſt fides, quam verba concinnant. O quam debilis, cujus quotidie diſsipantur variis argumentationibus membra. O quam indefenſa, quæ regum, judicum, divitum, aliquotiens etiam quod pejus eſt gētium deſiderat per momenta patrocinia. O quam turpis, ac lubrica, de quo ludit aliena ſententia. O quam adultera, quæ non agnoſcit quo auctore ſit nata. O quam ridiculoſa, quæ duobus confligentibus Chriſtianis, ab altero eorum ſi nō tranſducatur, perfida; cum tranſducta fuerit, fides vocatur. O quam non vera, ſi factionibus vollet. O quam publicana, cujus fabulantur etiam prophani ſecreta. O quam præſumpta, quæ mavult magis novellæ latitudini ſua* *ſuæ credi, quam antiquitati.*

Profanis vocum novitatibus inquinata] Cujuſmodi ſunt. *An Deus ſubjectus accidentibus! An Deus eſſentialiter immenſus, & ubiq; præſens! An Deus infinitus! An Deus in aliquo loco! An Deus compoſitus è materia, & forma! An Deus immutabilis ut eſſentia, ſic voluntate! An Deus per diſcurſum conjicit de futuris! An in Deo viſio præſentium & præteritorum magis certa, quam futurorũ!* & mille alia, quæ à cerebroſis magiſtris, quos ultima hæc ætas, veteris & veræ Eccleſiæ hoſtes tulit, paſſim inculcantur, nulla utilitate, & certa pernicie & ruina ſimpliciorũ.

Non quod in carnem ſit verſum] Vide Notas ad Gennadium, c. 2.

Duos namque filios divina natura non novit] Vide Notas ad Gennadium, cap. 2.

Natura divina nullam recepit paſſionem.] Notæ ad Gennadium, cap. 2.

Quod matrem Virginem ſervavit) Notæ ad Gennadium, cap. 69.

Fugiamus Arrij veſaniã.) Hæc verba citat Pelagius PP. epiſt. ad Eliam Epiſcop. Aquilejenſem, & quinta Synodus Collat. v. f. 552. 563.

Macedonij rabiem.) Notæ ad Gennadium cap. 4.

In ſpeluncâ collatus.) Hujus ſpeluncæ meminit Origenes lib. 1. contra Celſum. Sozomenus lib. 1. Eccleſ. Hiſtoriæ. Hieronymus ad Marcellam epiſt. 18. Euſebius De Demonſt. Euangelica lib. 8. c. 5.

Vt eum tanquam omnipotentem adoremus.) Vide notas ad Gennadium, cap. 1.

IN ORATIONEM
De natali ſervatoris.

Δορυφορεῖ.] Romana editio δορυφορεῖ legit.

Ὑφαπλώσωσι] ἐφαπλώσωσι. R.E.

Αἱ παρθένοι] R.E. καὶ παρθένοι.

Σωτ-

Συνεκάλεσεν ἡμᾶς] R. E. σ. ἡμᾶς ἐν-
ταῦτα ἡ α. κ. θ.

Μαρία.] Male omissum in R. E.

Ἐχώρησεν] R. E. ἐχώρησε.

Πύλη] R. E. πύλαι.

Ἐκεῖθεν, R. E. ἐκεῖ.

Ἐφ' οἷς] R. E. ἐν οἷς.

Καθ' ἕλληνες] καὶ οἱ ἑλλ. R. E.

Ἄνθρωπος] R. E. πλάσμα.

Πρῶτον.] non est in R. E.

Ἐχειρογραφήσαμεν] ἐχειρογραφήσαμεν R. E.

Χάρτῃ] R. E. χαρτῷ.

Γὰρ ζῶντες] R. E. ἐκ ζ.

Ἐξαγοράσωμεν] R. E. ἐξαγορασόμενος.

Ἀναμάρτητος] R. E. α. θεός.

Ἀντιπαλαίσαντα] R. E. κυνηγέτας.

Ὁ] R. E. ὅ.

Θεός τε] R. E. non habet vocem τε.

Φιλοτιμησάμενον] R. E. φιλοτιμησάμενοι.

Ἀνυπέρβλητον.] R. E. ὑπερβλητόν.

Ἀνθρώπων κοινῶ] αἱ ψυχαί.

Τῆς δόξης τοῦ θεοῦ.] Male in Roman. edit.
additum τ. δ. τ. θεοῦ, καὶ τὸ ἑξῆς.

Ἀπόφασις ἡ λύσις] ἀ. λῦ ἡ λ. τοῦ θανάτου
R. E.

M 4 Ἀνθρω-

Ἀνθρωπίνης] R. E. ἀνθρώπου.
Ἣν ἐκεῖν ἐφόρεσε σάρκα] R. E. ὃ ἐκ παρθένου ἐ. ζῶμα.
Ἀγεωργίας] R. E. ἐξαγεωργίας.
Ὁ μὲν] Rom. edit. τὸ μὲν.
Poſt τέτρας addit. R E. μὴ σχίσας.
Καὶ πῶς ἠδύνατο ἐν σκότει διάγων] R.E. κ. π. ὁ γὰρ ε. σ. διῆγε.
Πῶς ἦν δυνατὸν, ἀμφότερα γενέσθαι] R.E. π. ἢ δε. ἑκάτερα. cætera delet.
Ἔπαθε] R. E. ἔπαθεν.
Τόλμαν] Τόλμαν.
Ἐγινόμενον] R. E. ἐγγινόμενον.
Ἀνέωξεν] R. E. ἀνέῳξεν.
Ἐτέχθη) R. E ἐγεννήθη.
Ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.) Hæc non ſunt in editione Romana.

In partu & poſt partũ virginitatem illæſam retinuit) Eleganter, ut ſolet, Zeno Veronenſis Serm. 11. De Nat. Chriſti, pag 225. *Etenim Deus Dei Filius tempore cõſtituto diſſimulata interim majeſtate ab ætherea ſede profectus in prædeſtinata Virginis templo ſibimet caſtra metatur, quibus latenter infunditur,* *in hominē gigniturum, idemq́; ſalvo, quod erat, meditatur eſſe, quod non erat. Mixtus itaque humanæ carni ſe fingit infantem. Mariæ ſuperbus emicat venter non munere conjugali, ſed fidei verbo, non ſemine decem menſium faſtidia neſcit: utpote quæ in ſe creatorem mundi concepit, parturit non dolore, ſed gaudio. Mira res exultans exponit infantem totius naturæ antiquitate majorem. Interea rudis non genuit fœta. mundum, non ut aſſolet, infans fuſus ingrediens ſpõte vitæ reptantis prævijs lachrymis auſpicatur. Non mater ejus tanti partus pondere exhauſta totis pallens jacuit reſoluta viſceribus. non Filius matris, aut ſuis eſt ullis ſordibus delibutus: neque enim revera aliquid circa ſe habere poſſet immundum, qui humani generis peccata, ſordes, & maculas venerat mundaturus. Denique purgationes, quæ ſunt tarditate periculoſa, nulla puerum maternorum viſcerum proſecuta ſunt damno. Nulla adhibita rudi fœta ſueto more fomenta. neq; enim, fratres, hu poterat indigere, quæ accepere in uterum* *meruerat Filium animarum omnium Salvatorem. O magnum Sacramentum. Maria Virgo incorrupta concepit. Poſt conceptum Virgo peperit: poſt partum Virgo permanſit. Ita Chriſtus in hominem ſe fecit naſci, quemadmodum homo non poteſt naſci.* Non igitur audiendi Helvidius, Iovinianus, & lubrici noſtri novatores, qui audacia dialecticę artis inflati, & ſupercilio luminis tumidi, illorum ὀνειρώδη κομψεύματα inani curioſitate recoquunt. Nam ſi per naſcentem corrupta eſſet integritas Mariæ (ut ipſi volunt) non de Virgine Chriſtus natus eſſet; cumq́; falso, quod abſit; de Virgine Maria natum tota conſiteretur Eccleſia, quæ imitans ejus matrem cottidie parit membra ejus, & Virgo eſt, ut ait, B. Auguſtinus in Enchiridio ad Laurentium tom. 3, cap. 34 f. 116.

EXPLICIT.

LE-

LECTORI.

DEdi pronuper Iacobo Marci, civi & bibliopolæ Leidenſi, duas Procli Epiſcopi Conſtantinopolitani Orationes quas ex corruptiſſimo Ms^{to}. codice excerpſeram. Eas dum vulgare parat Typographus, fortè fortuna inſpexit Cl. & præſtantiſſimus vir, Ioannes Meurſius, IC. & Profeſſor Leidenſis qui, ut eſt helleniſmi peritiſſimus, loca aliquot male affecta in illis perſanavit feliciter, eaque per Lucam Holſtenium, juvenem eximium, & propter optimas artes, quas ſtudioſe colit, nobis percharum, benigne nobiſcum communicavit. quibus te, erudite Lector, fraudare nolui.

✿ ✿ ✿ ✿ ✿ ✿

IN HOMILIAM PROCLI IN NATIVITATEM CHRISTI.

Cl. Viri I. MEVRSII Emendationes.

Λαμπρὰ καὶ παράδοξος τῆς ὑποκειμένης ἑορτῆς ἡ ὑπόθεσις.] Scrib. ὑποκ. ἑορτῆς ἡ ὑπόθεσις.

Τῆς παράδοξος γὰρ ὅτι τὸν φύσεως νόμον] Transpoſita verba ſic reſtituo. παράδοξος γὰρ, ὅτι τὸν τῆς φύσεως νόμον, &c.

Φύσις γὰρ ἀγνοεῖ τὴν τεκοῦσαν μητέρα.] Puto mutilum locum, atque excidiſſe verbum παρθένον, reſtituendumque φύσις γὰρ ἀγνοεῖ τὴν παρθένον τεκοῦσαν μητέρα. Confirmat conjecturam meam verba ſequentia.

[illegible] καὶ [illegible]

[illegible]] Scribe [illegible]

[illegible]] Reſtituo [illegible] αὐτῆς

[illegible]] Recte in Ms. erat [illegible], quod non mutandum. Nam poſterioris ævi Græci [illegible] dicebant in nominativo, pro [illegible]: qua de re nobis multa obſervata in noſtro Gloſſario Græcobarbaro.

[illegible]] Reſcribo [illegible]

[illegible]] Scribendum [illegible]

[illegible]] Male geminatum verbum διὰ. Reſcribo [illegible]

[illegible]] Omnino ſcribendum [illegible]

καὶ

Διὰ τὸν ἐπέσχατον τῶν αἰώνων τεχθέντα πατέρα.] Scrib. ἐπ' ἐσχάτων τῶν αἰώνων τεχθέντα.

ὁ γὰρ ποιμένα τὴν ξενοπρεπῆ τοῦ σώματος δῶρον περιέθετο.] Reſtituo. ὁ γὰρ ποιμὴν τὴν ξενοπρεπῆ τοῦ σώματος δορὰν περιέθετο.

Ὁ γὰρ ἀμνὸς τὸν λύκον ἀπέκτεινε, καὶ τὸν ἀπ' αἰῶνος ἐξαίμεσαι ἠνάγκασε.] Scrib. καὶ τὸν ἀπ' αἰῶνος ἐξεμέσαι ἠνάγκασε.

Ὅτι ὁ βασιλεὺς ἀνταλουργίδα τὰ σπάργανα περιέθετο.] Scrib. ὁ βασιλεὺς ἀνθαλουργίδα τὰ σπάργανα π— Eleganter τὰ σπάργανα vocat ἀνθαλουργίδα, quæ τῆς ἀλουργίδος ἄξι

Καὶ σημαίνεις αὐτῷ τῇ ἀχράντῳ θεότητι. Scrib. καὶ σημαίνεις αὐτό.

Τὸν ἄγαν πεπικὸν] Scribe. τὸ ἄγαν ὑποπικόν.

Τὴν ἄσπορον σάρκα.] Reſcribe, quemadmodum erat in Ms. τὴν ἄσπορον σάρκαν. Poſteriores Græci dicebant σάρκαν pro σάρξ: ut infinita ejus formæ. Vide Gloſſarium noſtrum Græcobarbarum.

Λίθους ἔχουσα τιμίους] Scrib. λίθους ἔχουσαν τιμίους

Τῆς ἀταξίας τὸν ὕπνον] Scrib. τῆς ἀταξίας τὸν αἴτιον. Lin. mox. τῆς σωτηρίας τὸν ὕπνον. Iterum ſcribe τ. σ. αἴτιον.

Καὶ καινότατον τὸ ἱμάτιον] In Ms. erat καὶ καινοτατουρον τοῦ ἱμάτιον. Scribo. καὶ καινότερον τὸ ἱμάτιον.

Ἡ σοφία ἑαυτῇ τὸν χιτῶνα τοῦ σώματος ἐν παρθενικῷ ἐργαστηρίῳ κεφαλὴ δὲ ἧς ἐργασίας ἐξυφάνασα περιέθετο.] Scrib ἡ σοφία τῇ τὸν χιτῶνα τ. σ. ἐ π. ποιήσασα δὲ ἐξυφάνασα π.

Ἡ δὲ τῇ δυνάμει ἀποφθέγγεται πῶς ξενίζονται οἱ Ἰουδαῖοι ὅτι παρθένος ἐγέννησε, καὶ ἐμφεράξον τῷ κατίσων τοῦ σώματος. ἢ δὲ τῇ δυνάμει ἀποφθέγγεται, πῶς ξενίζονται οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτι παρθένος ἐγέννησε, ἢ οὐ ξενίζονται, πῶς ῥάβδος ξηρὰ παρὰ φύσιν ἐβλάστησεν] Abundant verba, male repetita ab oſcitante librario. Ejice, & reſcribe. ἢ δὲ τῇ δυνάμει ἀποφθέγγεται· πῶς ξενίζονται οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτι παρθένος ἐγέννησε καὶ οὐ ξενίζονται, πῶς ῥάβδος ξηρὰ παρὰ φύσιν ἐβλάστησεν;

Ἐκ τῆς ἀγεωργήτου πεδιάδος] Scribe, ἀντὶ ἀγεωργήτου πεδιάδος.

ΤΕΛΟΣ

Errata

Errata quædam adhuc deprehenſa ſic corrige.

Pag.34. lin.2. Scribe in margine. * καινοφωνίαις *Dionyſ. Pag.25. v.17.* ὀνόματι. *Pag 45. verſ 19.* πυλαισίτης. *Pag 54. v. ultim.* τὸν. *Pag.92. v.5* ᾧ. *Pag 89. v.15* ἡμᾶς. *Pag.93. v.4* περιπτυὴ. *Pag.94. v.2.* ἐπ'. *Pag.95. v.21. permanens. Pag. 97. v.7.* Ἰωάννα. *Pag. 101 v 16* εἰκόνα. *102. v.9* βέλεαξ. *Pag 103.* [illegible] πονηρίας. *V. 12.* ἀπεσσωπαλήλων. *Pag.106. v.14.* καθυβρίζων. *Pag.109. v.13.* ἐπιστείλαντες.

9a. 9405[illegible]